

LISTY EKONOMICZNE

studenckie czasopismo naukowe

Numer 2
2022

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Nauk Ekonomicznych



ISSN 2657-3091

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Rada Naukowa

dr hab. Andrzej Buszko, prof. UWM dr h.c.
dr Jacek Michalak
dr Waldemar Kozłowski
dr Małgorzata Kobylińska
dr Marek Siemiński
dr hab. Adam Rudzewicz
dr hab. Anna Strychalska-Rudzewicz, prof. UWM
dr Robert Podstawski
dr Paweł Merło
dr Ilisio de Jesus

Kolegium redakcyjne

dr hab. Andrzej Buszko, prof. UWM, dr hab. Małgorzata Cygańska, prof. UWM,
dr Artur Wyszyński, mgr Joanna Skuza

Kontakt i przesyłanie materiałów i formularzy

e-mail: listyekonomiczne@uwm.edu.pl

Wydawca: Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie

ISSN 2657-3091

© Copyright by Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2022

ul. M. Oczapowskiego 4/334
10-719 Olsztyn, POLSKA
tel. +48 89 523 3963

SPIS TREŚCI

Od Zespołu Redakcyjnego

1 WPŁYW FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ NA ROZWÓJ POWIATU 7

Kamila Radek, Ilisio Manuel de Jesus

2 ROLA DOLARA JAKO WALUTY KLUCZOWEJ W ROZLICZENIACH MIĘDZYKRAJOWYCH 21

Klaudia Szok, Szymon Sekita

3 THE ROLE OF LOGISTICS IN E-COMMERCE 35

Paulina Błażewicz

4 STRATEGIE POLITYKI PIENIĘŻNEJ PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ ZOBOWIĄZANYCH DO PRZYSTĄPIENIA DO STREFY EURO 40

Magdalena Rostkowska, Lidia Wiśniewska

5 STREFA EURO JAKO SZANSA ROZWOJU KRAJÓW EUROPEJSKICH 56

Elwira Świtaj, Agata Pietrzak

6 SKUTKI WPROWADZENIA EURO W POLSCE 67

Karolina Łachacz, Dominika Rutkowska

Od Zespołu Redakcyjnego

Miło nam poinformować, że redaktor **Profesor Andrzej Buszko** został powołany do Rady Naukowej Programu Antykorupcyjnego UN Global Compact Network Poland, agendy systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych z siedzibą w Nowym Jorku.

Poniżej prezentujemy treść zaproszenia przekazaną przez Pana Kamila Wyszkwoskiego, przedstawiciela Dyrektora wykonawczego polskiego oddziału UN GC.

Serdecznie gratulujemy!



Global Compact
Network Poland

JS/272/05/2022

Warszawa, 2 czerwca 2022 roku

Kamil Wyszkwoski
Representative, Executive Director
UN Global Compact Network Poland
ul. Emilii Plater 25/64
00-688 Warszawa

Szanowny Pan
Prof. dr hab. Andrzej Buszko

SZANOWNY PANIE PROFESORZE,

United Nations Global Compact jest integralną częścią systemu ONZ z centralą w Nowym Jorku, obecną w ponad 160 krajach. To największa na świecie inicjatywa zrzeszająca biznes działający na rzecz zrównoważonego rozwoju, zainaugurowana przez Sekretarza Generalnego ONZ w 2000 r. Skupia firmy współpracujące z ONZ oraz tworzące strategie i działania w oparciu o polityki ONZ, w szczególności w oparciu o Cele Zrównoważonego Rozwoju i Dziesięć Zasad United Nations Global Compact (The Ten Principles of the United Nations Global Compact). Dla ONZ korupcja - i będąca częścią tego zjawiska czarna i szara strefa w gospodarce - to jedne z najpoważniejszych hamulców rozwoju. United Nations Global Compact Network Poland, zgodnie z 10 zasadą Global Compact koncentruje się na zwalczaniu korupcji we wszelkich jej postaciach i na wzmacnianiu transparentności i etyki w biznesie. Korupcja jest złem i generuje szkodliwe skutki gospodarcze i społeczne.

Według wydawanego przez TI Global Corruption Barometer, jednego z najbardziej wiarygodnych badań, które jest prowadzone na próbie 160 000 osób wynika, że aż 1 na 4 osoby decyduje się na łapówkę, żeby uzyskać dostęp do usług publicznych, a aż 36% ludzi uważa, że policja i politycy są skorumpowani. Wydany w 2021 roku Global Corruption Barometer dla Unii Europejskiej, opracowany na próbie 40 000 osób, prezentuje jeszcze gorsze wyniki. W postrzeganiu 62% Europejczyków rządy w ich krajach są skorumpowane. 53% uważa, że biznes ma wpływ na rządy i używa mechanizmów korupcyjnych, aby wygrywać kontrakty i unikać płacenia podatków. Aż 1/3 Europejczyków uważa, że korupcja w ich krajach się zwiększa, a rządy niewiele robią, by zjawisku korupcji przeciwdziałać. Co trzecia osoba zapłaciła łapówkę albo użyła znajomości, by uzyskać dostęp do usług publicznych takich jak system ochrony zdrowia czy edukacji. Uważamy, że są to bardzo niepokojące dane.



UN Global Compact Network Poland
ul. Emilii Plater 25/64, 00-688 Warszawa, Polska
tel. +48 22 646 52 58, ungc@ungc.org.pl, www.ungc.org.pl

Network Poland



Global Compact
Network Poland

Z tych powodów od 2014 roku rozwijamy w Polsce Program Antykorupcyjny, koncentrujący się dotychczas na przeciwdziałaniu czarnej i szarej strefie w gospodarce. United Nations Global Compact Network Poland wydało kilkanaście raportów horyzontalnych i branżowych, dotyczących tego problemu. W ten sposób wspieramy wdrożenie Celów Zrównoważonego Rozwoju, w szczególności Celu 16 i Celu 17. Projekt „Przeciwdziałanie Szarej Strefie” został uznany za jeden z najbardziej efektywnych i umieszczony w raporcie polskiego rządu, przedłożonym w 2018 roku w ramach sprawozdania z realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju i zaprezentowany podczas UN High Level Political Forum on Sustainable Development w Nowym Jorku.

Od początku 2022 roku rozszerzamy zakres Programu Antykorupcyjnego, by objąć nim całościowo zagadnienia, a nie tylko szarą i czarną strefę w gospodarce. Zamierzamy przeanalizować sytuację w samorządach, kwestie związane z cyberbezpieczeństwem oraz cały szereg innych obszarów związanych ze zjawiskiem korupcji. Nad programem pracujemy w szerokiej koalicji, w której składzie jest m.in. Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Rozwoju i Technologii, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Centralne Biuro Antykorupcyjne, oraz inne urzędy i instytucje.

Dla merytorycznego rozwoju Programu niezbędny jest udział w wytyczaniu jego kierunków wybitnych ekspertów, praktyków i przedstawicieli świata akademickiego, specjalizujących się w tej dziedzinie. Dlatego też planujemy powołanie Rady Naukowej Programu Antykorupcyjnego UN Global Compact Network Poland. Bylibyśmy zaszczycony, gdyby zechciał Pan przyjąć zaproszenie i zostać członkiem Rady Naukowej.

Z poważaniem,


Kamil Wyszowski
Representative, Executive Director
UN Global Compact Network Poland



UN Global Compact Network Poland
ul. Emilii Plater 25/64, 00-688 Warszawa, Polska
tel. +48 22 646 52 58, ungc@ungc.org.pl, www.ungc.org.pl

Network Poland

WPŁYW FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ NA ROZWÓJ POWIATU

Kamila Radek, Ilisio Manuel de Jesus

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie

Działania Unii Europejskiej przyczyniają się do minimalizowania różnic, które dotyczą rozwoju regionów oraz państw członkowskich Unii Europejskiej. Polska uczestnicząc w Unii Europejskiej czerpie z tego korzyści. Nasz kraj stanowi silne i wpływowe państwo członkowskie. Za pomocą środków pozyskanych z funduszy Unii Europejskiej rozwinęła się gospodarka naszego kraju. Fundusze Europejskie pomogły zmniejszyć stopę bezrobocia poprzez przeznaczenie środków pieniężnych na rzecz zatrudnienia. Nastąpił rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Zastosowanie wydajnych maszyn sfinansowanych dzięki dotacjom unijnym przyczyniło się do zmian struktury gospodarstw rolnych. Ilość, jakość oraz zakres prowadzonych inwestycji na terenie powiatu jest uzależnione od pozyskanych i w odpowiedni sposób przeznaczonych środków pieniężnych, które są niezbędne do ich realizacji. Szansą na przyspieszenie budowy odpowiedniej inwestycji w powiecie jest szeroka gama ofert rozwijania inicjatyw społecznych i gospodarczych dzięki możliwości skorzystania z funduszy europejskich.

Słowa kluczowe: *powiat, budżet, fundusze UE*

Wprowadzenie

Unia Europejska posiada własny budżet, z którego są finansowane działania, które mają za zdanie rozwiązywać wspólne problemy państw członkowskich. Budżet unijny jest sporządzany na okres budżetowy danego roku. Środki finansowe z ogólnego budżetu unijnego są rozdysponowane na kraje członkowskie Unii Europejskiej (Filipek 2015). Zarówno w perspektywie finansowej na lata 2007-2013 oraz 2014-2020 środki finansowe przyznane Polsce pomogły naszemu krajowi rozwinąć się. Polska jest największym beneficjentem, który korzysta z pomocy unijnej. Podział i kierunki wykorzystania środków pieniężnych uzyskane z ogólnego budżetu Unii Europejskiej były przedmiotem uzgodnień oraz dyskusji samorządowych i centralnych władz z różnymi partnerami. Fundusze unijne zostały zainwestowane w podnoszenie efektywności i spójności administracji, w zwiększenie konkurencyjności gospodarki polskiej, a także w poprawę spójności terytorialnej i społecznej państwa. Środki unijne przyczyniły się do rozwoju obszarów wiejskich (Krasuska 2014). Nastąpiła poprawa poziomu życia obywateli dzięki wzrostowi zatrudnienia oraz wzrostowi gospodarczemu.

Celem przeprowadzonych badań było określenie znaczenia wpływu inwestycji na rozwój powiatu lidzbarskiego, dzięki zrealizowaniu projektów dofinansowanych z funduszy europejskich. Aby osiągnąć zamierzony cel poddano analizie okres, w którym inwestycje były realizowane z udziałem środków unijnych. Zebrane dane pozwoliły określić inwestycje realizowane z funduszy europejskich, które przyczyniły się do rozwoju powiatu lidzbarskiego.

Badania przeprowadzono w roku 2019 na podstawie zebranych danych z lat 2014-2018. Głównie źródło informacji stanowiła dokumentacja prowadzona w Starostwie Powiatowym w badanym powiecie. Wykorzystano również dane, których źródłem była literatura naukowa oraz Internet. Wykonane badania pozwoliły oszacować jak środki finansowe pozyskane z Unii Europejskiej wpłynęły na rozwój powiatu. Jako główne kryterium praktycznej oceny stanowiła analiza porównawcza, która wykazała, że środki z funduszy europejskich miały istotny wpływ na rozwój powiatu. Część badawczą pracy wykonano na podstawie źródeł takich jak: uchwały zarządu oraz rady powiatu; dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS); sprawozdania z wykonania budżetu powiatu za lata 2014-2018; studium wykonalności; wnioski o dofinansowanie projektu; Biuletyn Informacji Publicznej powiatu lidzbarskiego; plan rozwoju lokalnego powiatu lidzbarskiego; raport o stanie powiatu lidzbarskiego.

Wyniki badań

Powiat lidzbarski jest umiejscowiony w części północnej województwa warmińsko-mazurskiego. Jego sąsiadami jest powiat elbląski, braniewski, bartoszycki, olsztyński oraz ostródzki. Powiat lidzbarski powstał na podstawie ustawy o samorządzie powiatowym z 1998 roku. Lidzbark Warmiński od 400 lat jest stolicą powiatu. Dzięki swoim licznym zabytkom, położeniu, a także wybitnym mieszkańcom, żyjących w ówczesnych czasach nazywany jest perłą Warmii (Rys. 1).



Rys. 1. Mapa powiatu Lidzbarskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu o stanie powiatu lidzbarskiego.

Powiat znajduje się w obrębie Pobrzeży Bałtyckich i tym samym zajmuje mezoregiony Równiny Warmińskiej, Równiny Orneckiej i Niziny Sępopolskiej. Obszar na którym znajduje się powiat charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu, która wynika z sąsiedowania równinnych terenów z obszarami pojeziernych wysoczyzn oraz terenów, które są obniżone w stosunku do otaczającego

obszaru. Na obszarze powiatu znajdują się znaczące różnice między obniżeniami a wzniesieniami - nawet do 60 m, a średnio wynoszą one od 20 do 30 m. Doliny rzeki Łyny, Elmy, Symsarny i Pastęki i innych strumieni rzek tworzą rozcięcia erozyjne i głębokie przełomy. Obok zróżnicowanej rzeźby terenu, licznych rzek i jezior cechą wspólną krainy powiatu lidzbarskiego są gleby posiadające niską lesistość oraz wysoką urodzajność. Rolnictwo jest dominującą gałęzią gospodarki w powiecie. Zdecydowana część użytków rolnych jest w posiadaniu indywidualnych rolników. Również rozwinięta jest sfera usług, produkcji, handlu, a także przetwórstwa mięsnego i mleczarskiego. Przez teren stolicy powiatu lidzbarskiego przebiega droga krajowa nr 51. Usytuowanie miasta przy tej drodze jest bardzo ważnym uwarunkowaniem ze względów komunikacyjnych i gospodarczych. Dzięki takiemu położeniu możliwe jest bezpośrednie połączenie z drogowym przejściem granicznym w mieście Bezledy z Rosją.

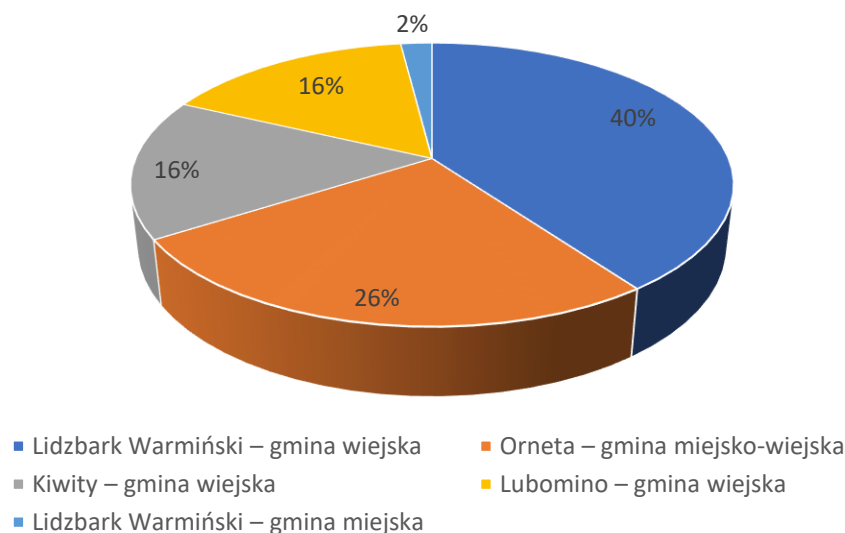
Stolica powiatu jest siedzibą jego władz, gminy miejskiej Lidzbark Warmiński oraz gminy wiejskiej. Pełni funkcje usługowe, administracyjne oraz kulturowe dla wspólnoty samorządowej.

Liczba ludności powiatu wynosi 42 039 osób, z czego 49,3% stanowią mężczyźni, a 50,7% kobiety. Ogółem mieszkańcy powiatu stanowią 2,92% mieszkańców województwa warmińsko - mazurskiego. W latach 2004-2018 liczba osób mieszkających w powiecie zmalała o 3,4%. Średnia wieku mieszkańców to 40,9 lat i jest porównywalna do średniego wieku mieszkańców Polski (41,2 lat) oraz województwa warmińsko - mazurskiego (40,4 lat). Wskaźnik gęstości zaludnienia na 1 km² wynosi 45 osób i tym samym jest 1,3 krotnie mniejszy od wskaźnika gęstości zaludnienia województwa (60 osób na km²). Przyrost naturalny w powiecie utrzymuje się na poziomie -71. Odpowiada to przyrostowi wynoszącemu -1,7 na 1000 mieszkańców powiatu. Średni wiek kobiet mieszkających w powiecie wynosi 42,8 lat, a mężczyzn 38,9 lat¹.

Do najważniejszych czynników, które wpływają na rynek pracy zalicza się poziom zatrudnienia. Na 1000 mieszkańców powiatu lidzbarskiego pracuje 142 osób. To znacząco mniej od wartości dotyczącej Polski oraz województwa warmińsko - mazurskiego. 46,3% pracujących ogółem stanowią mężczyźni, a 53,7% kobiety. Bezrobocie zarejestrowane w powiecie w 2016 roku wynosiło 20%. Wśród mężczyzn 17,2% a wśród kobiet 23,3%. Jest to zdecydowanie więcej od stopy bezrobocia dla Polski oraz województwa warmińsko - mazurskiego. Pośredni wpływ na stopę bezrobocia mają zarobkowe migracje pracujących jak i bezrobotnych. Istotne znaczenie dotyczące rynku pracy miały również działania Urzędu Pracy, dodatkowe środki pieniężne z Europejskiego funduszu Społecznego, a także dostępność do usług na rynku pracy. Na wysoki poziom bezrobocia w powiecie lidzbarskim przyczynia się także alkoholizm, wzrost przestępczości, narkomania, marginalizacja społeczna, wzrost strefy gospodarki oraz przemoc domowa. Zjawisko wysoko utrzymującego się bezrobocia niesie ze sobą złe skutki gospodarcze oraz społeczne. Konsekwencją bezrobocia są izolacja społeczna, pogorszenie standardu życiowego, ograniczenie uczestnictwa w politycznym i kulturalnym życiu, a także problem z użytkowaniem wolnego czasu.

Na rysunku 2 przedstawiono strukturę powierzchni powiatu Lidzbarskiego.

¹ www.bip.splidzbark.warmia.mazury.pl 04.04.2018 r

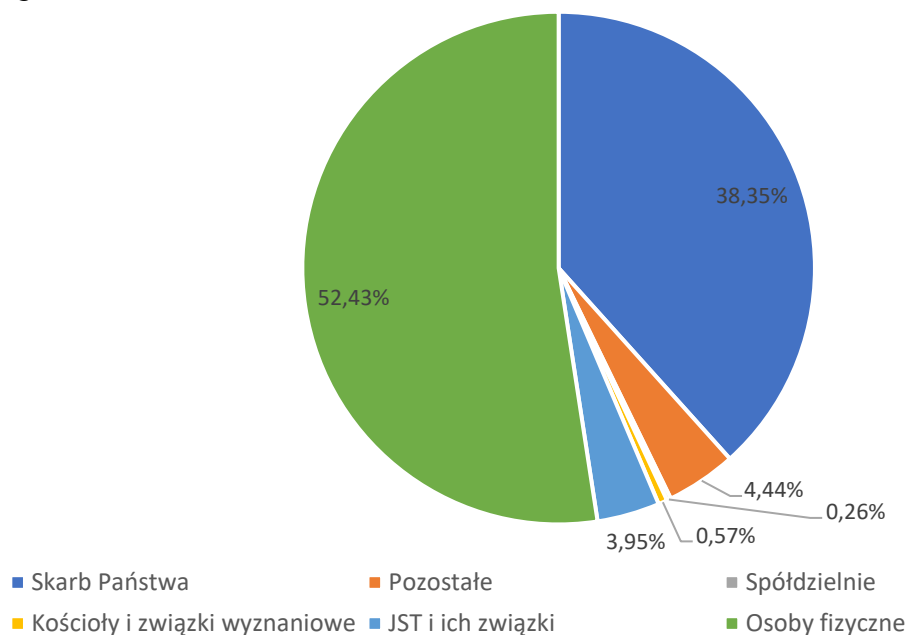


Rys. 2. Struktura powierzchni powiatu Lidzbarskiego
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

Powiat lidzbarski tworzy pięć gmin:

1. Kiwity - gmina wiejska,
2. Lubomino - gmina wiejska,
3. Lidzbarski - gmina wiejska,
4. Orneta - gmina miejsko-wiejska,
5. Lidzbarski - gmina miejska, która stanowi siedzibę powiatu.

Powierzchnia powiatu wynosi 925 km², czyli 92 500 ha. Porównując tereny zajmowane przez 20 powiatów leżących w województwie warmińsko - mazurskim, powiat lidzbarski pod względem powierzchni zajmuje 15 miejsce. Na rysunku 3 przedstawiono strukturę własności gruntów powiatu Lidzbarskiego.



Rys. 3. Struktura własności gruntów powiatu Lidzbarskiego
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Lidzbarku Warmińskim.

Powierzchnia geodezyjna, która została określona przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii dla powiatu lidzbarskiego wynosi 92 500 ha. Struktura własności gruntów należących do powiatu wykazuje dominację własności prywatnej (48 405 ha). Dość dużą powierzchnię zajmują grunty Skarbu Państwa, bo aż 35 406 ha, z czego 393 ha gruntów zostało oddane w użytkowanie wieczyste. Natomiast wartość gruntów należących do jednostek samorządu terytorialnego, które zostały oddane w użytkowanie wieczyste wynosi 105 ha.

Dochody i wydatki powiatu lidzbarskiego

Uchwała rady powiatu lidzbarskiego dotycząca uchwalenia budżetu na dany rok ma na celu przejrzyste przedstawienie danych, które dotyczą wykonania wydatków i dochodów budżetu powiatu w układach klasyfikacyjnych, a także zapewnienie jawności i pełnej przejrzystości gospodarki finansowej.

W ramach budżetu realizowane były:

- zadania, które zostały zlecone z zakresu rządowej administracji;
- zadania, które zostały przyjęte do realizacji na podstawie porozumień zawartych z jednostkami samorządu terytorialnego;
- zadania powierzone do wykonania podmiotom, które nie są zaliczane do sektora finansów publicznych;
- zadania własne.

Wielkość dochodów, które zostały uzyskane na przełomie lat 2014-2018 to stan wyłącznie po jednej stronie budżetowego planu powiatu. Aby całkowicie przedstawić sytuację gospodarki finansowej powiatu lidzbarskiego należy ukazać również wydatki, które zostały poniesione w tych latach oraz wynik budżetu, czyli różnice pomiędzy poniesionymi wydatkami a uzyskanymi przychodami.

W tabeli 1 przedstawiono klasyfikację dochodów oraz wydatków w powiecie Lidzbarskim. Wynika z niej, że sytuacja finansowa powiatu Lidzbarskiego na przełomie 5 analizowanych lat była zróżnicowana.

Tabela 1. Klasyfikacja dochodów oraz wydatków w powiecie lidzbarskim w latach 2014-2018 (w zł)

Wyszczególnienie	Lata				
	2014	2015	2016	2017	2018
Dochody, w tym:	90 370 260	94 984 879	66 913 282	48 728 901	52 355 269
- bieżące	53 681 652	54 295 963	47 284 555	45 387 256	46 067 542
- majątkowe	36 688 608	40 688 916	19 628 777	3 341 645	6 287 727
Wydatki, w tym:	98 223 695	100 549 989	72 710 440	48 770 507	55 253 713
- bieżące	46 911 666	45 380 699	43 837 988	43 361 305	44 210 427
- majątkowe	51 312 029	55 169 290	28 872 456	5 409 202	11 043 286
Wynik budżetu	-7 853 435	-5 565 110	-5 797 158	-41 606	2 898 444

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2014-2018.

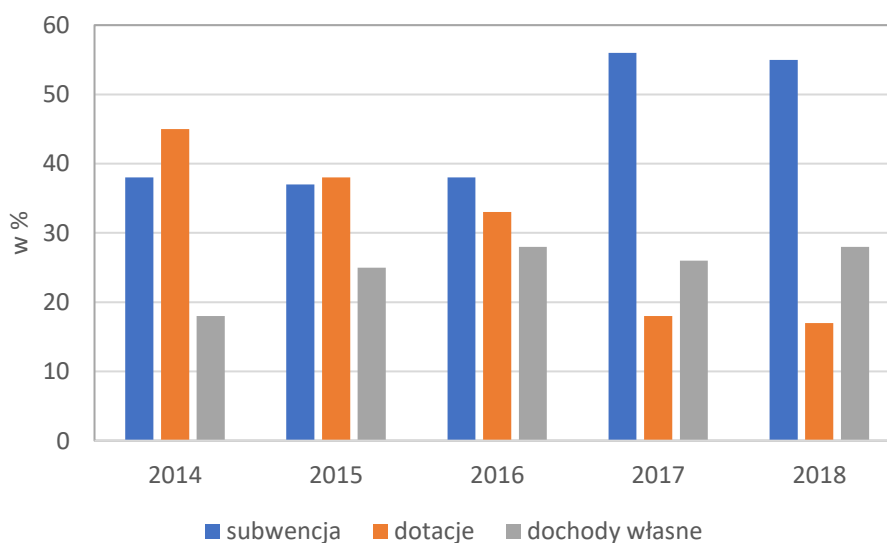
W 2014 roku dochody kształtowały się na poziomie, który nie przekraczał 91 mln zł, zaś wydatki wyniosły przeszło 98 mln zł. Deficyt w tym roku był najwyższy i wyniósł ponad 7,5 mln zł. W kolejnym roku, czyli w 2015 nastąpił wzrost tych wielkości. Dochody wyniosły prawie 95 mln zł, natomiast wydatki ponad 100,5 mln zł. Tak wysoki poziom dochodów i wydatków w tych dwóch latach był spowodowany realizacją inwestycji „Termy Warmińskie”. W roku 2016 dochody powiatu kształtowały się na poziomie około 67 mln zł, zaś wydatki na poziomie około 73 mln zł. W kolejnym

roku 2017 można zaobserwować najniższy poziom dochodów oraz wydatków w analizowanych latach. Kwoty tych dwóch wielkości są bardzo zbliżone do siebie. Różnica pomiędzy dochodami a wydatkami wyniosła 41 606 zł. To bardzo niewiele w stosunku do poprzednich lat. Deficyt w powiecie w latach 2014-2018 spowodowany był zaciągniętymi kredytami oraz pożyczkami na realizację zadań bieżących, a także inwestycyjnych, które miały być systematycznie spłacane z dochodów budżetu powiatu. Ostatni analizowany rok 2018 wyróżnia się tym, że występuje tu nadwyżka budżetowa w kwocie 2 898 444 zł. Wpływ na nadwyżkę miał najwyższy udział subwencji oraz dotacji.

Dochody bieżące cechują się większą systematycznością i dokładnością w ich pozyskiwaniu, a to wpływa na fakt, że dochody przez jednostki organizacyjne powiatu były realizowane planowo. Realizacja zadań inwestycyjnych, których to źródłem finansowania jest większa część planowanych do pozyskania majątkowych dochodów, (dotacje otrzymane na zadania inwestycyjne) rozpoczęto na koniec kwartału w danym roku 2014, 2015 i 2016. Nie w każdym przypadku stopień zaawansowania prac na koniec danego roku jest wystarczający, aby złożyć wniosek o płatność do właściwej instytucji.

Z tego powodu nastąpiło przeniesienie realizacji zadań inwestycyjnych analogicznie na następne lata. W badanych latach zostały zrealizowane dochody własne, subwencja ogólna oraz dotacje. Dotacje z budżetu kraju stanowią dochody budżetowe, które są pozyskane na realizację zadań jakie zostały zlecone powiatowi na mocy uregulowań prawnych. Są źródłem finansowania zadań z zakresu administracji rządowej oraz zadań własnych. Również zostały pozyskane z budżetu kraju dotacje przeznaczone na realizację inwestycji w powiecie. Wykonanie dochodów, które są przeznaczone na inwestycje jest bezpośrednio związane z poziomem zaawansowania robót inwestycyjnych oraz z realizacją zadań nowych, które są związane z udziałem środków unijnych. Subwencja jest bezzwrotną oraz nieodpłatną pomocą finansową, która jest udzielana przez państwo dla określonych podmiotów w celu poparcia ich działalności.

Subwencje przekazywane są w miesięcznych ratach proporcjonalnie do upływającego terminu. Różnica pomiędzy subwencją a dotacją jest taka, że ta pierwsza charakteryzuje się roszczeniem prawnym i jeśli została określona w budżecie do przeznaczenia określonej jednostce, to musi ona zostać przekazana. Na rysunku 4 przedstawiono strukturę dochodów według źródeł.



Rys. 4. Struktura dochodów według źródeł

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu.

Analiza wykonania subwencji, dotacji oraz dochodów własnych wskazuje na zróżnicowany poziom ich relacji. Lata 2014-2016 były kluczowe jeżeli chodzi o pozyskane dotacje i subwencje. W roku 2014 kwota dotacji wyniosła 36 327 285 zł. To aż 45% w całej strukturze wykonania dochodów. 90,9% środków dotacji to środki pozyskane z Unii Europejskiej w wysokości 33 030 397zł. Dotacje na zadania rządowe wynoszą 6 598 801 zł, na zadania własne 781 643 zł. Rok 2016 jest bardzo zbliżony do poprzedniego roku, gdzie dotacje wynosiły 38 210 247 zł, z czego środki unijne wyniosły 27 930 332,83 zł, subwencja utrzymana była na poziomie 29 431 089 zł a dochody własne kształtowały się na poziomie 14 962 988 zł. W kolejnym roku 2017 wysokość subwencji - 27 843 009 zł przekroczyła kwotę pozyskanych dotacji - 25 038 096 zł. Środki w wysokości 19 085 267,30 zł to środki unijne, które stanowią 76,22% dotacji. Wystąpiło tu istotne uzależnienie strony dochodowej budżetu powiatu od budżetu kraju oraz od czynników, na które powiat nie ma wpływu, stąd największą pozycją dochodową jest subwencja, później dotacje i następnie dochody własne. Lata 2017-2018 są podobne do siebie biorąc pod uwagę kwoty. W roku 2017 subwencja wynosiła 27 979 647 zł, zaś w roku kolejnym subwencja utrzymana była na poziomie 27 854 102 zł. Różnica w kwotach pomiędzy tymi dwoma latami jest niewielka. W 2018 roku środki unijne w kwocie stanowiły 87,43% dotacji.

Do własnych źródeł finansowania działalności Powiatu zaliczają się:

- dochody z majątku powiatu;
- dochody, które są uzyskiwane przez jednostki budżetowe powiatu;
- wpływy z opłat, które są dochodami powiatu zgodnie z uregulowaniami prawnymi;
- grzywny bądź kary, których pobór regulują przepisy;
- odsetki od środków finansowych, które są zgromadzone na rachunkach bankowych;
- 5% lub 25% dochodów, które są uzyskiwane na rzecz budżetu kraju w związku z wykonywaniem zadań zleconych z zakresu rządowej administracji lub innych zleconych zadań zgodnie z ustawą;
- dotacje, które są udzielone przez jednostki samorządu terytorialnego;
- udziały wysokości 1,40% środków we wpływach z podatku od osób prawnych mających siedzibę na terenie powiatu;
- udziały w wysokości 10,25% środków we wpływach z podatku od osób fizycznych, którzy mieszkają na terenie powiatu.

Analiza wykonanych inwestycji w powiecie lidzbarskim

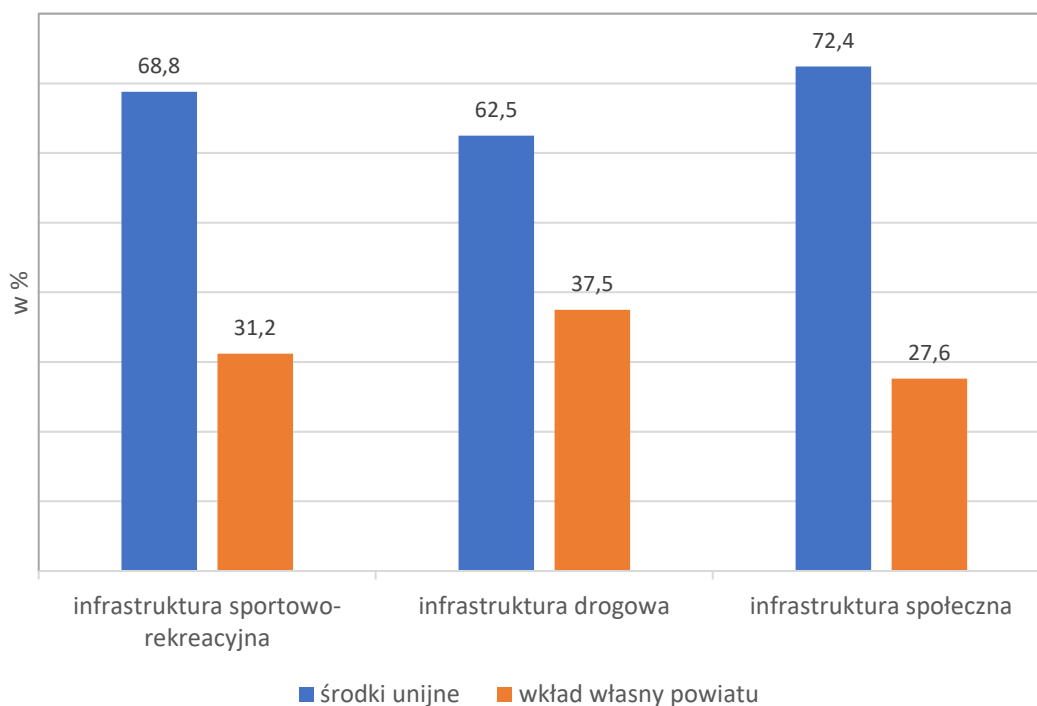
W ramach perspektywy 2007-2013 powiat lidzbarski otrzymał 80 324 738 zł na realizację inwestycji. Środki pieniężne pozyskane z Unii Europejskiej stanowią 67,69% całkowitych kosztów inwestycji. Pozostałe 32,31% środków, to środki własne powiatu lidzbarskiego oraz dotacje otrzymane z gminy miejskiej Lidzbark Warmiński. Dotacje te są zawierane na podstawie porozumień powiatu z gminą miejską. Otrzymane środki pozwoliły na zmodernizowanie infrastruktury drogowej i społecznej, a także wybudowano kompleks basenowo-wypoczynkowy, który wykorzystuje wody termalne wraz z całoroczną infrastrukturą sportowo-rekreacyjną. Dofinansowanie z funduszu unijnego przeznaczonego na infrastrukturę drogową wyniosło 14 133 829 zł co stanowi 68,83% całkowitych kosztów inwestycji w wysokości 22 627 930 zł. Wsparcie finansowe z Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury pozwoliło wybudować 3 ronda wraz z infrastrukturą w Lidzbarku Warmińskim. Wybudowano również ścieżkę rowerową, która polegała na adaptacji nieczynnego

torowiska na odcinku Lidzbark Warmiński - Orneta. Ulice centrum stolicy powiatu zostały przebudowane, utworzono ciągi komunikacji pieszej oraz parkingi. Infrastruktura społeczna została dofinansowana ze środków unijnych w 72,4%. Całkowity koszt inwestycji wynosił 2 444 068 zł natomiast 1 770 194 zł zostało pozyskane z funduszu unijnego. Wyremontowano Miejskie Dom Kultury w Lidzbarku Warmińskim, a poddasze tego budynku zostało zaadaptowane na sale warsztatowe i galerię twórczości.

Również budynek Zespołu Szkół Zawodowych i Centrum Kształcenia Ustawicznego w Orniecie został rozbudowany. Analizując infrastrukturę sportowo - rekreacyjną można z całą pewnością stwierdzić, że gdyby nie dofinansowanie unijne to nie powstałby kompleks basenowo-wypoczynkowy „Termy Warmińskie”. Powiat na wybudowanie tego kompleksu dostał 64 420 715 zł. To 68,83% środków składających się na całkowity koszt inwestycji, który wyniósł 93 592 234 zł. Wybudowano kompleks basenowo-wypoczynkowy, który wykorzystuje wody termalne wraz z wielofunkcyjną infrastrukturą sportowo - rekreacyjną, na co składa się: kompleks odnowy biologicznej, urządzenia rekreacyjne, atrakcje wodne, miejsca noclegowe, sale konferencyjne, restauracja i baseny kryte, tworzą jeden zespół budynków, oświetlenie, parkingi dla samochodów, rowerów, autobusów, teren zielony, ciągi pieszo-rowerowe, urządzenia małej architektury znajdujące się wokół obiektu głównego.

W ramach perspektywy 2014-2020 powiat lidzbarski otrzymał 8 733 313,39 zł na realizację inwestycji. Środki pieniężne pozyskane z Unii Europejskiej stanowią 79,90% całkowitych kosztów inwestycji, które wynoszą 10 918 168,67 zł. Kwota 2 184 855,28 zł to środki własne powiatu lidzbarskiego oraz dotacje otrzymane z gminy miejskiej Kiwity i gminy miejskiej Orneta, które stanowią 20,1% całkowitych kosztów inwestycji.

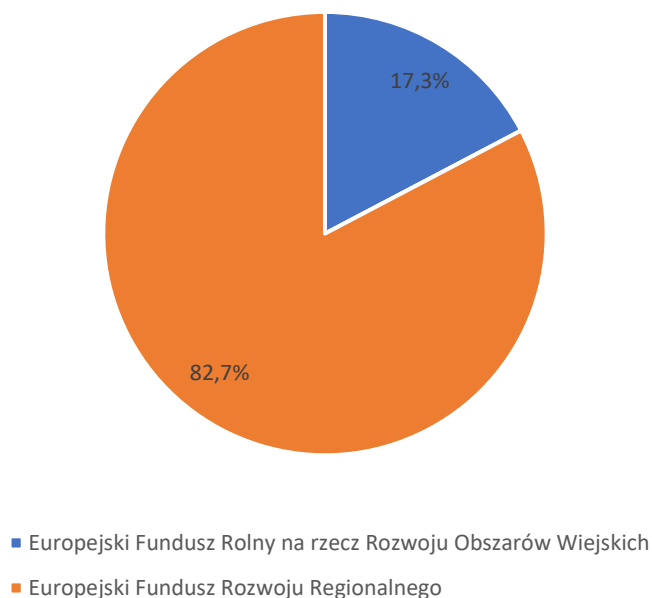
Na rysunku 5 przedstawiono udział środków unijnych i środków własnych powiatu według rodzaju infrastruktury.



Rys. 5. Udział środków unijnych i środków własnych powiatu według rodzaju infrastruktury
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Lidzbarku Warmińskim.

Wynika z niej, że udział środków unijnych w finansowaniu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, infrastruktury drogowej oraz infrastruktury społecznej stanowi ponad 60%, natomiast około 30% stanowi wkład własny powiatu.

Na rysunku 6 przedstawiono udział funduszy europejskich w zrealizowanych inwestycjach w powiecie Lidzbarskim.



Rys. 6. Udział funduszy europejskich w zrealizowanych inwestycjach w powiecie lidzbarskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Lidzbarku Warmińskim.

Wynika z niej, że w powiecie Lidzbarskim udział funduszy europejskich w zrealizowanych inwestycjach 82,7% stanowi Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, natomiast 17,3% Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

W tabeli 2 przedstawiono porównanie inwestycji zrealizowanych ze wsparciem funduszy europejskich z szacowaną wielkością inwestycji możliwą do zrealizowania bez udziału środków pozyskanych z Unii Europejskiej.

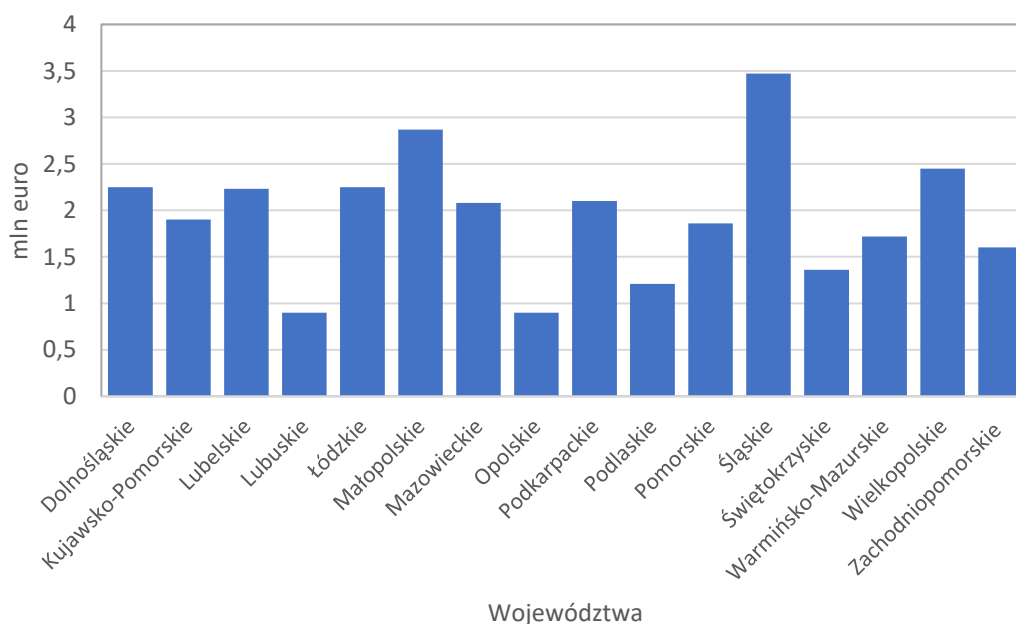
Tabela 2. Porównanie inwestycji zrealizowanych ze wsparciem funduszy europejskich z szacowaną wielkością inwestycji możliwą do zrealizowania bez udziału środków pozyskanych z UE

Lp.	Rodzaj inwestycji	Wielkość inwestycji		Stosunek środków własnych do środków unijnych
		Ze wsparciem funduszy europejskich	Ze środków własnych powiatu	
1.	Infrastruktura drogowa	17,6 km bieżących dróg	5,1 km bieżących dróg	28,97%
2.	Infrastruktura społeczna	Modernizacja 7 budynków użyteczności publicznej	Modernizacja 1 budynku użyteczności publicznej	14,28%
3.	Infrastruktura sportowo-rekreacyjna	Budowa kompleksu basenowo-wypoczynkowego	Budowa trzykrotnie mniejszego kompleksu basenowo-wypoczynkowego	33,33%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Lidzbarku Warmińskim.

W zestawieniu ujęto wielkości zrealizowanych inwestycji w latach 2014-2018 i porównano je z szacowaną wielkością inwestycji, które byłyby możliwe do wykonania wyłącznie ze środków własnych powiatu. Udział środków unijnych ma ogromny wpływ na rozwój powiatu lidzbarskiego. Średni udział własnych środków powiatu stanowi około ćwierć kosztów związanych z realizacją inwestycji. Stosunek ten obrazuje wielkość korzyści jakie płyną z wykorzystania perspektyw finansowych Unii Europejskiej. Dzięki wsparciu środków unijnych nastąpił duży rozwój powiatu lidzbarskiego, który nie byłby możliwy do zrealizowania w tak krótkim czasie przy wykorzystaniu jedynie środków własnych powiatu. Rozwój ten pozytywnie wpłynął na poziom życia mieszkańców tego regionu w postaci lepszej jakości dróg, zwiększenia miejsc pracy oraz stworzenia dodatkowych ośrodków rekreacyjnych. Udział dotacji unijnych tylko i wyłącznie pozytywnie wpłynął na pozycje powiatu lidzbarskiego na tle innych polskich powiatów.

Na rysunku 7 przedstawiono podział środków unijnych na poszczególne województwa.



Rys. 7. Alokacja środków unijnych w poszczególnych województwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.funduszeuropejskie.gov.pl

Wysokość środków finansowych przeznaczonych do rozdysponowania w aktualnej perspektywie wynosi 31,3 miliardów euro. Zarządy województw są odpowiedzialne za rozdysponowanie tych środków na poszczególne regiony. Najwięcej środków pieniężnych, bo aż 3,47 mld euro trafiło do województwa śląskiego. Drugie miejsce zajmuje województwo małopolskie z kwotą 2,87 mld euro. Na podobnym poziomie finansowym pod względem uzyskania środków Unii Europejskiej zajmują województwa: dolnośląskie, lubelskie, łódzkie, mazowieckie, podkarpackie i wielkopolskie. Przedział środków pieniężnych rozdysponowania na wyżej wymienione województwa wynosi od 2,08 mld euro do 2,45 mld euro. Najmniej środków finansowych z ogólnego budżetu Unii Europejskiej trafiło do dwóch województw: lubuskiego oraz opolskiego - 0,9 mld euro.

Struktura wydatków w perspektywie finansowej na lata 2007-2013 i 2014-2020 dotyczy ona obszarów działań UE. Struktura wydatków jest związana z głównymi celami politycznymi UE odpowiednio do dwóch omawianych perspektyw (Kleinowski i in. 2016). Zwiększenie zatrudnienia, a także przyspieszenie gospodarczego wzrostu to jeden z głównych i najważniejszych celów Unii Europejskiej. W tym celu UE wspomaga rozwój technologiczny, badania naukowe oraz innowacje,

a także działa, aby poprawić warunki zatrudnienia w całej Europie i uzyskać wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Inwestuje w różnorakie szkolenia, usprawnia sieci cyfrowe, transportowe oraz energetyczne, po to by zapewnić co raz to lepsze połączenia. Unia Europejska by uintensywnić wzrost gospodarczy musi przede wszystkim wzmocnić spójność terytorialną, gospodarczą i społeczną, a także zapewnić zatrudnienie oraz wzrost w regionach, które słabiej sobie radzą (Małuszyńska, Sapata 2012). Z środków finansowych pochodzących z funduszy wspierana jest współpraca transgraniczna, różne programy szkoleniowe oraz nowa infrastruktura. Polityka spójności przyczynia się do zmniejszenia różnic jakie występują w rozwoju pomiędzy krajami członkowskimi a regionami.

Programy infrastrukturalne skierowane do ubogich regionów występujących w Europie pomagają w polepszeniu jakości pitnej wody, tworzeniu sieci transportowych oraz budowie obiektów deponowania odpadów, które są zgodne z wymogami unijnymi. Unia Europejska to światowy lider w wspieraniu polityki służących do dobrego zarządzania naturalnym środowiskiem. Polityka rolna pobudza produkcję żywności, której atutem jest wysoka jakość, wspomaga produkty europejskiego rolnictwa oraz innowacje dotyczące zarówno uprawy jak i przetwórstwa żywności (Pinder, Usherwood 2009). Z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji pozyskane są środki przeznaczone rolnikom oraz środki finansowe, które przeciwdziałają rynkowym zaburzeniom, na przykład refundacje wywozowe.

Unia Europejska wspomaga wydajne użytkowanie lasów i gruntów. Przyczynia się do poprawy jakości powietrza, ograniczenia wytwarzania odpadów, rozwoju czystych technologii, emisji gazów cieplarnianych, wzmocnienia różnorodności biologicznej i ochrony przyrody. Unia Europejska wraz z krajami członkowskimi pomaga w zwalczaniu przestępczości, terroryzmu oraz nielegalnej imigracji. Dąży do opracowywania wspólnego podejścia do azylu oraz lepszego zarządzania migracyjnymi przepływami. Pomaga również w ochronie konsumentów unijnych. System ostrzegawczy RAPEX ułatwia ekspresową wymianę informacji pomiędzy Komisją a krajami członkowskimi. Wspiera koordynowanie działań mających na celu zapobieganie wprowadzaniu do obrotu produktów, które stanowią bardzo poważne zagrożenia zarówno dla zdrowia jak i bezpieczeństwa konsumentów oraz działań, które mają na celu ograniczenie wprowadzaniu tych produktów.

Budżet Unii Europejskiej przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa, dobrobytu oraz stabilności w krajach, które sąsiadują z Europą oraz na całym świecie (Skiba 2014). Wykonuje operacje związane z zarządzaniem kryzysowym, pomaga w walce z ubóstwem krajom, które zostały najbardziej przez to dotknięte. Zapewnia ochronę i wsparcie ofiarom katastrof oraz klęsk żywiołowych, które zostały spowodowane przez działalność człowieka. Środki unijne przeznaczone na administrację wynoszą jedynie 6% ogólnego budżetu Unii Europejskiej. Koszty związane z administracją związane są z siedzibami oraz pracownikami instytucji unijnych, w tym Komisji Europejskiej, Europejskiego Trybunału Obrachunkowego, Parlamentu Europejskiego, Trybunału Sprawiedliwości UE, Rady Ministrów.

Instytucje unijne starają się ograniczać koszty, po to by dostosować się do potrzeb jakie są związane z konsolidacją publicznych wydatków Europy. Kategorie wydatków perspektywy finansowej 2007-2013 i 2014-2020 są zbliżone do siebie (TKACZYŃSKI i in. 2009). W obecnej ramie finansowej działania są adekwatne do poprzedniej perspektywy.

Pozycja trzecia została uogólniona, a nazewnictwo zostało przekształcone. Porównanie kategorii wydatków zostały przedstawione w tabeli 3.

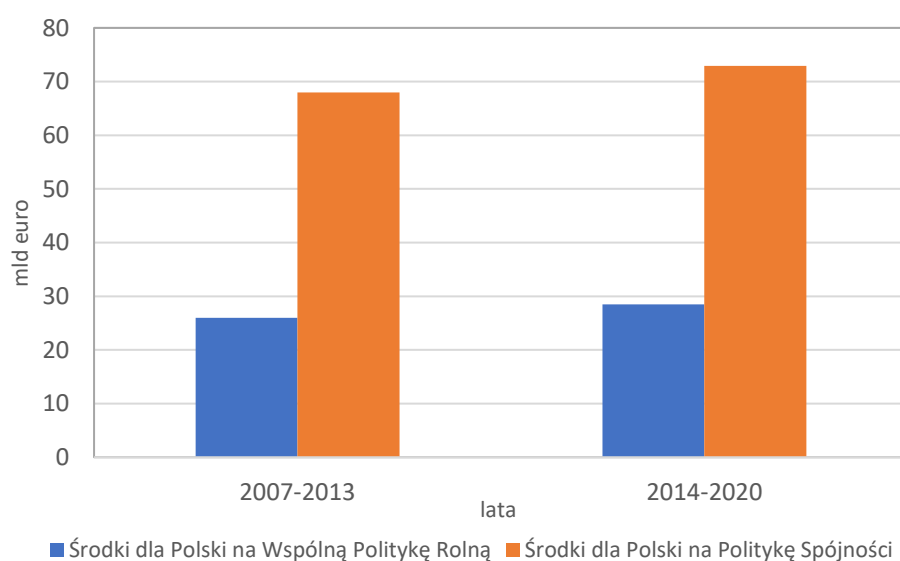
Tabela 3. Kategorie wydatków występujących w perspektywie finansowej na lata 2007-2013 oraz 2014-2020

Perspektywa finansowa na lata 2007-2013	Perspektywa finansowa na lata 2014-2020
1. Trwały rozwój 1a. Konkurencyjność na rzecz zatrudnienia i wzrostu 1b. Spójność na rzecz zatrudnienia i wzrostu	1. Inteligentny rozwój, który sprzyja włączeniu społecznemu 1/a. Konkurencyjność na rzecz zatrudnienia oraz wzrostu gospodarczego 1b. Spójność terytorialna, gospodarcza i społeczna
2. Ochrona oraz zarządzanie zasobami naturalnymi	2. Zrównoważony wzrost: Naturalne zasoby
3. Obywatelstwo, bezpieczeństwo, sprawiedliwość, wolność 3a. Bezpieczeństwo, sprawiedliwość i wolność 3b. Obywatelstwo	3. Bezpieczeństwo i obywatelstwo
4. Unia Europejska jako partner globalny	4. Globalny wymiar Europy
5. Administracja	5. Administracja
6. Wyrównania	6. Wyrównania

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.eur-lex.europa.eu

Wspólna Polityka Rolna (WPR) oraz Polityka Spójności (PS) posiadają wspólne cele. Jeden z ważniejszych to zmniejszanie różnic dotyczących rozwoju w skali całego roku. Na terenach wiejskich została poprawiona jakość lokalnych dróg, dostępność sieci kanalizacyjnej, a także obszary inwestycyjne, które są uzbrojone w przystosowaną infrastrukturę techniczną, która przyczynia się do rozwoju działalności gospodarczej (Koc 2017). Środki pochodzące z Unii Europejskiej mają istotny wpływ na wyrównywanie różnic związanych z rozwojem na terenach wiejskich.

Stworzony został Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) aby poprawić konkurencyjność rolnictwa oraz zarządzanie zasobami naturalnymi. Również działania związane z dziedziną klimatu, a także rozwój terytorialny terenów wiejskich składają się na cele PROW. Zmniejszenie wysokości środków pieniężnych na Politykę Spójności oraz Wspólną Politykę Rolną w ogólnym budżecie Unii Europejskiej nie wpłynęły na wysokość przeznaczonych środków dla Polski.



Rys. 8. Porównanie przekazanych środków unijnych na Wspólną Politykę Rolną oraz politykę spójności w latach 2007-2013 oraz 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.msz.gov.pl

W perspektywie finansowej zorientowanej na lata 2007-2013 fundusze unijne przeznaczone dla Polski wynosiły 95,9 mld euro. Natomiast w perspektywie finansowej 2014-2020 wysokość tych funduszy wynosi 101,4 mld euro. Polska w ramach Polityki Spójności uzyskała więcej środków niż w poprzedniej perspektywie. Środki finansowe zwiększone zostały o 3,9 mld euro i wynoszą 72,9 mld euro. Na Wspólną Politykę Rolną Polska w aktualnej perspektywie dostała o 1,6 mld euro więcej środków pieniężnych w porównaniu do poprzedniej ramy finansowej. Obecnie wartość ta wynosi 28,5 mld euro. Dzięki funduszom pozyskanym z Unii Europejskiej, w Polsce będą rozwijane branże takie jak: informatyka, outsourcing, elektronika Hi-TEC, motoryzacja oraz branża spożywcza. W perspektywie 2007-2013 środki przeznaczone na wsparcie konkurencyjności i spójności przewyższyły alokację środków na rozwój obszarów wiejskich oraz rolnictwo.

Podsumowanie

Środki pochodzące z ogólnego budżetu Unii Europejskiej mają istotny wpływ na rozwój powiatu. Powiat lidzbarski w badanych latach zwiększył swoje wydatki oraz dochody. Ma to związek z pozyskanymi funduszami unijnymi. Dzięki posiadanym dotacjom unijnym powiat był w stanie realizować inwestycje w taki sposób, w jaki zamierzał. Gdyby miał wykonywać inwestycje tylko i wyłącznie z własnych pieniędzy, to nie miałby możliwości uzyskać tak istotnych inwestycji, które przyczyniłyby się do rozwoju powiatu.

Inwestycje, które zostały wsparte pomocą unijną między innymi zapewniły miejsca pracy osobom bezrobotnym, możliwość dla uczniów, którzy chcą kształtować się w swoim kierunku, a także zwiększył się poziom życia mieszkańców w mieście oraz na obszarach wiejskich. Polepszona została infrastruktura drogowa na odcinku pomiędzy gminami. To powoduje mniejsze zagrożenie dla kierowców, z tego względu, że została wymieniona nawierzchnia dróg, a także poszerzony pas jezdni.

Celem opracowania było określenie wpływu inwestycji powstałych w latach 2014-2018 na rozwój powiatu lidzbarskiego, dzięki zrealizowaniu projektów dofinansowanych z funduszy europejskich. Uzyskane wyniki badań wykazały, że wykonane inwestycje wsparte dofinansowaniem unijnym przyczyniły się do rozwoju powiatu. W perspektywie finansowej na lata 2014-2020 aż 79,90% kosztów inwestycji stanowiły środki pozyskane z Unii Europejskiej. Powiat lidzbarski wraz z gminą Kiwity przekazał tylko 20,1% środków na realizację inwestycji. Gdyby nie fundusze europejskie, które są przeznaczane jako wsparcie państwowym członkowskim, powiat lidzbarski nie wyróżniałby się na tle innych powiatów w Polsce. Dzięki uzyskanym dofinansowaniom z Unii Europejskiej powiat może planować a później realizować inwestycje, które mają istotny wpływ na jego rozwój.

Bibliografia

- Filipek A. (2015). *Europejskie fundusze 2014-2020 strukturalne i inwestycyjne*. Wyd. Placet, Warszawa.
- Kleinowski M., Piechowicz M., Sikora-Gaca M. (2016). *Fundusze i programy Unii Europejskiej wspierające przedsiębiorstwa w perspektywie finansowej 2014-2020*. Wydawnictwo Difin.
- Koc K. (2017). *Powiat - przestrzeń władzy publicznej*. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Krasuska M. (2014). *Fundusze unijne w nowej perspektywie 2014-2020*. Wiedza i Praktyka, Warszawa.
- Małuszyńska E., Sapała M. (2012). *Wieloletnie ramy finansowe Unii Europejskiej na lata 2014-2020*. Studia BAS, nr 3(31).
- Pinder J., Usherwood S. (2009). *Unia Europejska*. Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

Skiba L. (2014). *Budżet Unii Europejskiej*. w: Kowalewski P., Tchorek G., Górski J. *Mechanizmy funkcjonowania strefy euro*. Narodowy Bank Polski, Warszawa.

Tkaczyński W., Willa R., Świstak M. (2009). *Leksykon funduszy Unii Europejskiej*. C.H. Beck, Warszawa.

www.bip.splidzbark.warmia.mazury.pl 04.04.2018 r

www.funduszeuropejskie.gov.pl

www.eur-lex.europa.eu

Raport o stanie powiatu Lidzbarskiego

ROLA DOLARA JAKO WALUTY KLUCZOWEJ W ROZLICZENIACH MIĘDZYNARODOWYCH

Klaudia Szok, Szymon Sekita

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego artykułu jest przedstawienie roli dolara jako waluty rezerwowej, kluczowej, światowej w rozliczeniach międzynarodowych. Uzyskanie statusu waluty międzynarodowej przez dany środek płatniczy, oprócz pełnej wymienialności, wymaga: wysokich obrotów w handlu zagranicznym, dużego udziału emitenta waluty międzynarodowej w światowych obrotach pieniężnych i kapitałowych, utrzymywania deficytu bilansu płatniczego oraz ustabilizowanego poziomu kursu walutowego. Oprócz tego ważne jest również funkcjonowanie odpowiednich instytucji finansowych (głównie dobrze rozwiniętego systemu bankowego).

Słowa kluczowe: dolar, rozliczenia międzynarodowe, „dolaryzacja”

Wprowadzenie

Dolar jest często uważany za najważniejszą walutę międzynarodową, czyli taką, której wiarygodność oraz globalna rozpoznawalność jest na tyle wysoka, że w transakcjach używa się jej zamiast walut krajowych kontrahentów. Międzynarodowy Fundusz Walutowy podaje, że 60% wartości wszystkich transakcji zawieranych na rynkach międzynarodowych rozliczonych zostało za pomocą waluty amerykańskiej¹.

Popularność dolara oraz jego siła wiąże się bezpośrednio z faktem, że jego emitentem oraz administratorem, jest bank centralny najsilniejszej gospodarki świata tj. Stanów Zjednoczonych. Wiąże się to ze względną stabilnością waluty, stabilną wartością dolara w czasie oraz z uwagi na wolumen waluty na rynku trudnością do zachwiania jej kursu np. za pomocą ataków spekulacyjnych. Dolar jako waluta rozliczeniowa najbardziej znany jest z rynków surowców naturalnych oraz metali.

Rezerwa walutowa państw zdeponowana w dolarach pozwala na regulację kursu walutowego waluty krajowej w stosunku do dolara co czyni amerykańską walutę mniej podatną na ryzyko kursowe w wymianie handlowej. Kolejną kwestią aby waluta zdobyła pozycję waluty globalnej jest wysoki poziom importu i eksportu kraju emitenta walut. Pozwala to nie tylko na zwiększenie rozpoznawalności waluty u partnerów wymiany handlowej, ale też tanowi zabezpieczenie waluty. Jedną z najważniejszych kwestii, która silnie przyczyniła się do zdobycia przez dolara pozycje waluty globalnej jest stworzenie silnej podaży waluty na rynku międzynarodowym.

W przypadku dolara stało się tak za sprawą silnego udziału dolara jako waluty dłużnej w rozliczeniach pomiędzy państwami i instytucjami finansowymi. Dolar w międzynarodowym rynku finansowym pełni też ważną funkcję waluty w której państwa oraz instytucje międzynarodowe

¹International Monetary Found, <https://www.imf.org/external/index.htm>, dostęp 05.12.2020

zaciągają zobowiązania oraz utrzymują swoje rezerwy walutowe. W 2018 r. ponad 40% światowego długu publicznego zdeponowana była w dolarze. Także komercyjne banki posiadają duże rezerwy walutowe w dolarze, pomimo działania na rynkach, na których waluta ta nie obowiązuje. np. banki szwajcarskie lub niemieckie.

Historia dolara amerykańskiego

Dolar został oficjalną walutą Stanów Zjednoczonych w roku 1785, czyli w momencie obchodzenia przez ten kraj dziesiątej rocznicy uzyskania niepodległości. Waluta ta została prawnym środkiem płatniczym w 1792 roku. Banknoty papierowe pojawiły się jeszcze później, a mianowicie dopiero w roku 1861. Od początku emitowania banknotów, dolar amerykański był najlepiej zabezpieczoną przed fałszowaniem walutą na świecie (Matera 2014). Banknoty dolara amerykańskiego są wykonane z lepszej jakości materiałów niż większość pieniędzy w innych krajach.

Głównymi składnikami produkcji są bawełna i len. Początkowo dolar był bity z kruszcu, którego wartość równoważna była nominałowi monety. Pomimo wartości wyrażonej w złocie, dolar był początkowo mniej popularny od innych walut używanych w ówczesnej XVIII wiecznej międzynarodowej wymianie handlowej. Dopiero po wojnie secesyjnej oraz połączeniu się Stanów Zjednoczonych z części konfederackiej oraz republikańskiej w jedność dolar zaczął zdobywać popularność, głównie w portach, w których zachodziła wymiana handlowa pomiędzy kupcami. Mimo wszystko pozostawał on w cieniu funta szterlinga emitowanego przez Imperium Brytyjskie. Wynikało to głównie z mniejszego niż angielski udziału Stanów Zjednoczonych w handlu zagranicznym. Dopiero rewolucja na globalnych rynkach spowodowana dwoma wielkimi światowymi konfliktami, oraz brak zniszczeń spowodowanych prowadzeniem działań wojennych na terytorium skutkowało znacznym wzrostem gospodarczym na tle europejskich mocarstw.

Powstanie systemu z BrettonWoods

W lipcu 1944 roku na konferencji w BrettonWoods, przedstawiciele 44. krajów postanowili stworzyć międzynarodowy system kursów stałych, w celu przywrócenia warunków sprzyjających rozwojowi handlu (Sielska 2017). Rezultatem tejże konferencji było stworzenie instytucji ekonomicznych, których zadaniem było porządkowanie światowego systemu walutowego. Częścią integralną systemu z BrettonWoods było połowanie Międzynarodowego Funduszu Walutowego (ang. *IMF - International Monetary Found*). Celem MFW było zarządzanie międzynarodowym systemem walutowym oraz pełnienie funkcji banku centralnego dla banków centralnych państw zrzeszonych (szczególnie dla tych, które miały problemy z bilansem płatniczym). Wspierał więc on handlu międzynarodowego poprzez ustalanie reguł utrzymujących kursy walutowe na stałym poziomie.

System z BrettonWoods polegał na zastąpieniu systemu waluty złotej poprzez ustalenie paritetów wszystkich walut do złota (Szopa 2012). W takim układzie dolar został główną walutą świata i pełnił funkcję „pośrednika” pomiędzy pozostałymi walutami a złotem. Wymienialność dolara ograniczono w tym czasie wyłącznie do zleceń na potrzeby banków centralnych i zagranicznych rządów. Przyjęcie dolara za główną walutę tego systemu było spowodowane zajęciem dominującej pozycji na światowych rynkach przez gospodarkę USA oraz posiadaniem znaczących rezerw złota przez Stany Zjednoczone. Dolar amerykański został nazwany walutą rezerwową ze względu na to, że inne państwa używały go jako waluty nominalnej aktywów tworzących rezerwy międzynarodowe państw. Istotnym skutkiem systemu z BrettonWoods było więc ustanowienie USA państwem waluty rezerwowej.

Przy cenie złota, którą przyjęto na poziomie 35 dolarów, przykładowy parytet funta wyniósł 12,5 za uncję złota, co skutkowało powstaniem relacji 2,80 dolara za funta (35 dolarów/12,5 funta). Kursy wzajemne walut wyznaczane były bardzo podobnie jak w przypadku systemu waluty złotej (MISHKIN 2002). Innowacja polegała jednak na tym, że pomimo istnienia kursów stałych, dopuszczono możliwość wahania kursu centralnego wobec dolara na poziomie +/- 1% oraz funkcjonowanie pewnych regulacji. W praktyce gospodarczej stosowano termin „systemu elastycznych kursów stałych”, który polegał na utrzymywaniu przez bank centralny stałego, oficjalnie ogłoszonego kursu walutowego przy jednoczesnym zachowaniu swobody w zakresie ustalania oficjalnego kursu oraz prowadzeniu polityki pieniężnej. Możliwość korygowania kursów walutowych w przypadku pojawienia się „fundamentalnej równowagi” należała do zadań narodowego banku centralnego, ale w praktyce decyzja musiała być zatwierdzona przez MFW. Za pomocą zmiany kursu walutowego następowało dostosowywanie do międzynarodowych różnic względnych cen. Nie było konieczności robienia tego przy użyciu bezrobocia i deflacji, tak jak w przypadku istnienia systemu waluty złotej. Dokonywano to podejmując decyzje o dewaluacji lub rewaluacji waluty.

System z Bretton Woods w praktyce

USA pozostały praktycznie nienaruszone pod względem gospodarczym po II Wojnie Światowej. Miały gospodarkę, która była zdolna i gotowa pomóc odbudować wiele krajów (np. plan Marshalla), stąd też odgrywały w wyżej wspomnianym systemie kluczową rolę. Zdecydowana większość międzynarodowych transakcji finansowych i handlowych była dokonywana w dolarach. Rezerwy państwowe i prywatne utrzymywane były w dolarach i papierach wartościowych denominowanych w dolarach. Ze względu na powszechną akceptowalność, wymiennialność oraz stabilność dolar amerykański stał się walutą światową a świat przyjął system waluty dolarowej (Samuelson, Nordhaus 2004).

Na okres istnienia systemu waluty dolarowej przypada duża dynamika wzrostu gospodarczego i podnoszenia dobrobytu w krajach Europy Zachodniej i Azji Wschodniej. Uprzemysłowione kraje zaczęły rezygnować z barier handlowych oraz wprowadzać wymiennialność swoich walut. Z uwagi na ich rosnącą konkurencyjność eksport Stanów Zjednoczonych malał, a w krajach europejskich i azjatyckich dynamicznie wzrastał. Skutkowało to skurczeniem się nadwyżki w handlu zagranicznym USA. Narastanie deficytu handlowego USA było ponadto spowodowane:

1. deficytem budżetowym,
2. wzrostem inwestycji firm amerykańskich,
3. rozbudową baz wojskowych poza granicami kraju,
4. nadwartościową walutą.

Gospodarka światowa, która rozwijała się dynamicznie w tamtym czasie, wymagała stałego przyrostu płynności międzynarodowej (tzn. zwiększania międzynarodowych rezerw środków płatniczych). Gdy wydobycie złota nie nadążało za rosnącym popytem, jedynym źródłem wzrostu płynności był zwiększony strumień dolarów, do czego było niezbędne występowanie deficytu płatniczego USA. Już w 1960 roku suma dolarów za granicą przewyższyła amerykańskie zasoby złota. Niedługo potem zaczął następować powolny upadek systemu z Bretton Woods. Powiększenie rezerw dolarowych, przy coraz mniejszym pokryciu dolara w złocie oddziaływało negatywnie na gospodarkę światową. Zjawisko to powodowało utratę kontroli nad wewnętrznym obiegiem pieniądza, ponieważ zakup waluty obcej wymagał zwiększenia emisji waluty krajowej.

Dominacja dolara w systemie rozliczeń międzynarodowych narastała w czasie, czego skutkiem był spadek zaufania do tej waluty. W 1967 roku Międzynarodowy Fundusz Walutowy wprowadził

nową jednostkę rozrachunkową - Specjalne Prawa Ciągnięcia (*ang. SDR - Special Drawing Rights*). Jest to miara rezerw danego kraju w międzynarodowym systemie walutowym². SDR-y zostały stworzone przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy w 1969 roku, pierwotnie z zamiarem stosowania jako alternatywa dla złota i srebra. Dziś są stosowane do celów księgowych. Służą do regulowania zobowiązań poszczególnych krajów z tytułu bieżących obrotów bilansu płatniczego oraz są pomocne przy porównaniach kursów walut w rozliczeniach międzynarodowych. SDR -y nie były wymienne na złoto. Są kreowane, gdy istnieje konieczność zwiększenia międzynarodowych rezerw środków płatniczych oraz przydzielenia ich krajom uczestniczącym w tym systemie, proporcjonalnie do posiadanych udziałów w MFW. SDR-y wprowadzono w celu zrównoważenia bilansu płatniczego USA, jednak na początku lat. 70 nastąpiło dalsze pogłębienie deficytu w tym kraju i napływ dolarów do zagranicznych banków. W 1971 roku łączna wysokość płynnych sald dolarowych wynosiła tak dużo, że rządy nie dały rady utrzymywać kursów walutowych na poziomie urzędowych paritetów. 15 sierpnia 1971 prezydent Stanów Zjednoczonych R. Nixon zawiesił możliwość wymiany dolara na złoto. Od tego momentu już żadna waluta nie jest wymienna na złoto. Od czasu, kiedy ukształtował się system wielodewizowy a dolar amerykański utracił monopolistyczną rolę, wydawało się, że USD będzie tracił powoli swoją dominującą pozycję. Taki trend można było zaobserwować między innymi w latach 1976-1992, kiedy to w najgorszym momencie 42% wszystkich rezerw banków centralnych stanowiły dolary.

Tendencja ta utrzymywała się do roku 2000. Później dolar amerykański musiał stawić czoła konkurencji ze strony euro. Według danych przedstawionych przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy w 2010 roku, tendencja spadkowa i udział dolara w światowych rezerwach walutowych przestał się kurczyć. Nawet w czasie globalnego kryzysu finansowego dolar nie stracił zaufania.

U progu 1999 roku Stany Zjednoczone były największym płatnikiem instytucji finansowych, co wiązało się z przeznaczaniem dużych środków finansowych przy pomocy transferów dolarowych. USA wносиło również największe składki do instytucji Banku Światowego. Dokładały one do Międzynarodowej Korporacji Finansowej³ (*ang. IFC International Finance Corporation*) czterokrotnie więcej środków niż Japonia, która była drugim płatnikiem⁴. Proporcje kształtowały się podobnie w przypadku wpłat do Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju⁵ (*ang. IBRD - International*

²Special DravingRights, <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>, dostęp 05.12.2020.

³Międzynarodowa Korporacja Finansowa - członek Grupy Banku Światowego, wspiera rozwój gospodarczy i poprawia jakość życia ludzi, wspierając rozwój sektora prywatnego w krajach rozwijających się. Poprzez tworzenie nowych rynków, dzielenie się wiedzą i mobilizację inwestorów tworzy nowe miejsca pracy, podnosi poziom życia ubogiej ludności oraz wspiera główne cele Banku Światowego jakimi są; eliminacja skrajnego ubóstwa i zwiększenie wspólnego dobrobytu. IFC zainicjowało stworzenie *Zasad Operacyjnych Zarządzania*, które pomagają stworzyć gospodarcze, społeczne oraz środowiskowe standardy dla inwestycji. Jest aktywnym emitentem inwestycji wspierających zrównoważony rozwój.

⁴International Finance Corporation, https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home, dostęp 05.12.2020.

⁵Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju-jest członkiem Grupy Banku Światowego. Obecnie zrzesza 189 krajów udzielając im pożyczek, gwarancji oraz produktów zarządzania ryzykiem. Oferuje również usługi doradcze krajom o średnich dochodach oraz krajom o niskich dochodach, pod warunkiem posiadania przez nie zdolności kredytowej. IBRD finansuje inwestycje we wszystkich sektorach i zapewnia wsparcie techniczne oraz wiedzę na każdym etapie projektu. Zasoby IBRD zapewniają pożyczkobiorcom potrzebne finansowanie oraz służą jako narzędzie globalnego transferu wiedzy i pomocy technicznej. Usługi doradcze w zakresie długu publicznego i zarządzania aktywami pomagają rządowi, instytucjom sektora oficjalnego i organizacjom rozwojowym w budowaniu zdolności instytucjonalnych do ochrony i powiększania zasobów finansowych. IBRD wspiera rządowe wysiłki na rzecz wzmocnienia zarządzania finansami publicznymi, a także poprawy klimatu inwestycyjnego, rozwiązania problemu wąskich gardeł w świadczeniu usług oraz wzmocnienia polityk i instytucji.

Bank for Reconstruction and Development), gdzie USA wniosły 26,5 mld dolarów⁶. Zaprezentowana na rys. 1. struktura rezerw walutowych w latach 1995-2016 pokazuje dominującą rolę dolara na arenie międzynarodowej.

	1995	1998	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2014	2015	2016
dolar amerykański (USD)	59,0	69,3	71,0	71,5	65,4	66,5	63,9	62,1	62,6	61,2	63,3	64,2	63,3
euro (EUR)	-	-	17,9	19,2	25,0	23,9	26,1	27,7	24,4	24,2	21,9	19,7	20,3
funt szterling (GBP)	2,1	2,7	2,9	2,7	2,9	3,7	4,8	4,2	3,8	4,0	3,8	4,9	4,5
jen japoński (JPY)	6,8	6,2	6,4	5,0	4,4	4,0	3,2	2,9	3,6	3,8	3,9	4,0	4,5
dolar kanadyjski (CAD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,8	1,9	1,9	2,0
dolar australijski (AUD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,8	1,8	1,9	1,9
frank szwajcarski (CHF)	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3	0,2
marka niemiecka (DEM)	15,8	13,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ECU	8,5	1,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
frank francuski (FRF)	2,4	1,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gulden holenderski (NLG)	0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inne waluty	4,9	4,5	1,6	1,3	2,0	1,7	1,8	3,0	5,5	2,8	3,1	3,1	3,3

Rys. 1. Struktura walutowa oficjalnych rezerw walutowych (w %)

Źródło: Tworkowska K. (2017). Ocena pozycji walut kluczowych międzynarodowego systemu walutowego w latach 1990-2016 i perspektywy zmian. Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Problemy Rolnictwa Światowego tom 17, zeszyt 2, 281.

Dolaryzacja

Dolar osiągnął na rynkach międzynarodowych tak silną pozycję, że niektóre często słabo rozwinięte gospodarczo kraje wykazują zjawisko dolaryzacji, tj. zastępowania krajowej waluty dolarem. Pozwala im to na osiągnięcie korzyści w postaci dostępu do tanich kredytów oraz brakiem konieczności prowadzenia własnej, rozważnej polityki walutowej (SKIBA 2007). Chroni je to też przed poważnymi kryzysami spowodowanymi rozwinięciem się inflacji słabej waluty krajowej. Pewne kraje wiążą również kurs waluty krajowej sztywno z kursem dolara. Dzieje się tak często w przypadku krajów, które dużą część swoich dochodów czerpią z międzynarodowego handlu surowcami naturalnymi. Dolar jest walutą w której na giełdach wyraża się wartość surowców mineralnych. Zmiany kursu dolara w stosunku do waluty krajowej w takim wypadku skutkowałyby trudnościami. W latach 90-tych dolaryzacja przyspieszyła. Wiele krajów związało swoje waluty z dolarem, a nawet przyjęło go jako walutę krajową, mając nadzieję, że rozwiąże to problemy inflacyjne. Banknoty denominowane w dolarach, zwłaszcza 100-dolarowe, zyskały na popularności wśród osób prywatnych i sieci przedsiębiorstw, stając się największym eksportem do Stanów Zjednoczonych⁷.

O zjawisku dolaryzacji możemy mówić wówczas, gdy obywatele danego regionu lub kraju używają dolara amerykańskiego zamiast waluty krajowej lub równoległe z nią. Dolaryzację możemy podzielić na nieoficjalną i oficjalną (WALERYSIAK 2014). O dolaryzacji nieoficjalnej mówimy w momencie, kiedy przedsiębiorstwa bądź jednostki przechowują i gromadzą zasoby pieniężne w

⁶International Bank for Reconstruction and Development, <https://www.worldbank.org/en/who-we-are/ibrd>, dostęp 05.12.2020.

⁷Dollarization, <https://www.globalpolicy.org/economic-expansion/dollarization-8-21.html>, dostęp 07.01.2021.

aktywach zagranicznych, , nawet jeżeli nie są one oficjalnym środkiem płatniczym. W tej definicji zawarte jest zarówno trzymanie dolarów w portfelach obywateli jak i trzymanie amerykańskich obligacji i innych aktywów niepieniężnych oraz zakładanie kont walutowych w USD w bankach zagranicznych i krajowych. Zakres geograficzny dolaryzacji nieoficjalnej jest nieporównywalnie większy niż oficjalnej. Wynika to z braku konieczności uzyskania formalnej zgody kraju emitującego na jej wykorzystywanie jako waluty równoległej. Decyzja następuje na podstawie powiązań handlowych i kapitałowych z krajem, który jest emitentem dolara, czyli USA (Bilski 2006). Dolaryzacja nieoficjalna funkcjonuje w większości krajów Ameryki Południowej, Karaibów, krajach byłego Związku Radzieckiego (również w Rosji) a także w krajach Azji Południowo Wschodniej. Jest bardzo charakterystyczna dla państw takich jak: Barbados, Bahamy, Bermudy, Kambodża, Urugwaj, Liban, Haiti, Korea Północna i Somalia.

Natomiast dolaryzacja oficjalna występuje wtedy, gdy rząd danego kraju formalnie uzna dolara za dominujący lub wyłączny legalny środek płatniczy. Wówczas dolar może być wykorzystywany jako waluta kontraktowa pomiędzy podmiotami prywatnymi oraz państwowymi. Waluta krajowa przyjmuje w tym przypadku znaczenie symboliczne, bardzo ograniczone. Pierwszym krajem, który został oficjalnie zdolaryzowany była Panama. Nastąpiło to w 1903 roku.

Proces dolaryzacji przynosi określone korzyści Stanom Zjednoczonym, ale stwarza także szereg zagrożeń. Do skutków pozytywnych możemy zaliczyć między innymi brak występowania ryzyka kursowego w transakcjach z państwami, które oficjalnie używają dolara oraz dochód netto z emisji USD.

Dolaryzacja przynosi Stanom Zjednoczonym również profity polityczne poprzez uzyskiwanie pewnej kontroli nad państwami zdolaryzowanymi. Dolary amerykańskie zwiększają również prestiż USA a co za tym idzie potencjał mocarstwa na arenie międzynarodowej. Jako główne zagrożenia możemy wymienić ryzyko prowadzenia skutecznej polityki walutowej (zdecydowana większość wartości dolarów amerykańskich znajduje się poza granicami Stanów Zjednoczonych) oraz próbę zrzucenia na USA odpowiedzialności za rozwiązywanie ekonomicznych problemów.

Petrodolary

Petrodolary to dolary amerykańskie płacone krajowi eksportującemu ropę za sprzedaż surowca. Mówiąc prościej, system petrodolara to wymiana ropy na dolary między krajami, które kupują ropę, a tymi, które ją produkują⁸. Petrodolar był wynikiem kryzysu naftowego w połowie lat siedemdziesiątych, kiedy ceny wzrosły do rekordowych poziomów. Pomogło to zwiększyć stabilność cen ropy wyrażonych w dolarach amerykańskich. Termin odzyskał rozgłos na początku pierwszej dekady XXI wieku, kiedy ceny ropy ponownie wzrosły. Choć petrodolary początkowo odnosiły się przede wszystkim do pieniędzy otrzymywanych przez kraje Bliskiego Wschodu i członków Organizacji Krajów Eksportujących Ropę Naftową (OPEC)⁹, w ostatnich latach definicja została rozszerzona na inne kraje.

⁸Petrodollars, <https://www.investopedia.com/terms/p/petrodollars.asp>, dostęp 07.12.2020.

⁹OPEC - jest stałą organizacją międzyrządową, utworzoną na konferencji w Bagdadzie w dniach 10-14 września 1960 r. przez Iran, Irak, Kuwejt, Arabię Saudyjską i Wenezuelę. Do pięciu członków założycieli dołączyli później: Katar, Indonezja, Libia, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Algieria, Nigeria, Ekwador, Angola, Gabon, Gwinea Równikowa i Kongo. OPEC miał swoją siedzibę w Genewie w Szwajcarii przez pierwsze pięć lat swojego istnienia, 1 września 1965 roku została ona przeniesiona do Austrii. Celem OPEC jest koordynacja i ujednoczenie polityk naftowych wśród krajów członkowskich w celu zapewnienia uczciwych i stabilnych cen dla producentów ropy naftowej, wydajne, ekonomiczne i regularne dostawy ropy naftowej do krajów konsumujących oraz godziny zwrot z kapitału dla inwestujących w branży.

Petrodolary to dochody z ropy denominowane w dolarach amerykańskich. Są głównym źródłem dochodów wielu członków OPEC będących eksporterami ropy naftowej, a także innych eksporterów ropy z Bliskiego Wschodu, Norwegii i Rosji. Jako, że petrodolary są denominowane w dolarach amerykańskich - ich prawdziwa siła nabywcza zależy zarówno od podstawowej stopy inflacji w USA, jak i od wartości dolara. Oznacza to, że na petrodolary będą miały wpływ czynniki ekonomiczne w taki sam sposób, jak dolar amerykański. Jeśli więc wartość dolara spada, spada też wartość petrodolarów, a tym samym dochody rządu.

Początki systemu petrodolara sięgają porozumienia z Bretton Woods. Zgodnie z umową dolar amerykański był powiązany ze złotem, podczas gdy inne waluty globalne były powiązane z dolarem amerykańskim. Po rezygnacji prezydenta Nixona z wymienialności dolara na złoto, doprowadzono do powstania systemu petrodolara, w którym USA i Arabia Saudyjska zgodziły się ustalać ceny ropy w dolarach amerykańskich. Oznaczało to, że każdy inny kraj, który kupił ropę od rządu saudyjskiego, musiałby wymienić swoją walutę na dolary amerykańskie przed sfinalizowaniem sprzedaży. To spowodowało, że pozostałe kraje OPEC poszły w jej ślady i wyceniały swoją ropę w walucie amerykańskiej¹⁰.

System petrodolara tworzy nadwyżki, znane jako nadwyżki petrodolara¹¹. Ponieważ petrodolary to w zasadzie dolary amerykańskie, nadwyżki te prowadzą do większych rezerw dolarowych dla eksporterów ropy. Nadwyżki te muszą zostać poddane recyklingowi, co oznacza, że można je skierować do krajowej konsumpcji i inwestycji, pożyczyć innym krajom lub zainwestować z powrotem w Stanach Zjednoczonych poprzez zakup obligacji i bonów skarbowych. Ten proces pomaga tworzyć płynność na rynkach finansowych w USA. Inwestując nadwyżki, eksporterzy ci zmniejszają swoją zależność od przychodów z ropy.

Rozliczenia międzynarodowe

Istotą rozliczeń międzynarodowych w ujęciu wąskim jest rozliczanie płatności międzynarodowych. Rozliczenia międzynarodowe możemy podzielić gotówkowe, bezgotówkowe, natychmiastowe, kredytowe, nieuwarunkowane oraz uwarunkowane. W ujęciu szerokim, międzynarodowe rozliczenia możemy rozszerzyć o finansowanie przedsiębiorstw zaangażowanych w wymianę międzynarodową oraz zarządzanie ryzykiem, które jest związane z wymianą handlową (Sobol 2011).

W rozliczeniach międzynarodowych możemy spotkać takie formy płatności jak:

5. Płatność w rachunku otwartym (*open account*) - polega na tym, że eksporterem wysyła towar oraz dokumenty importerowi, który to w określonym czasie (np. do 30 dni od momentu wysłania faktury) płaci za ten towar i kieruje polecenie wypłaty do banku. Można to zinterpretować jako udzielenie importerowi kredytu krótkoterminowego¹²;
6. Inkaso dokumentowe (*documentary collection*) - to transakcja, która polega wydaniu importerowi dokumentów finansowych i handlowych przez bank. Następuje to w zamian za zapłatę eksporterowi określonej kwoty lub zabezpieczenie jej przyszłej zapłaty. Inkaso jest uwarunkowaną formą płatności. Dokumentem, który reguluje funkcjonowanie inkasa dokumentowego są **Jednolite zasady dotyczące inkasa (Uniform Rules for Collection - URC**

¹⁰Petrodollars and the System that Created it, <https://www.thebalance.com/what-is-a-petrodollar-3306358>, dostęp 07.12.2020.

¹¹Petrodollar recycling, https://en.wikipedia.org/wiki/Petrodollar_recycling, dostęp 07.12.2020

¹²http://www.eksporter.pl/zarządzanie/eksport/41bank_platnosci.html, dostęp 07.12.2020.

522) - opublikowane przez Międzynarodową Izbę Handlową (International Chamber of Commerce)¹³;

7. Akredytywa dokumentowa (*letter of credit*)- jest pisemnym zobowiązaniem banku importera do wypłacenia eksporterowi (beneficjentowi) określonej sumy pieniężnej w ustalonym terminie. Warunkiem jest dostarczenie przez eksportera dokumentów, które odpowiadają wymogom akredytywy, do banku pośredniczącego. Międzynarodowymi regulacjami dotyczącym akredytywy są: ***Jednolite zwyczaje i praktyka dotyczące akredytywy dokumentowej (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits - UCP 600)*** opublikowane przez Międzynarodową Izbę Handlową (International Chamber of Commerce) oraz ***Międzynarodowe standardy praktyki bankowej dla badania dokumentów w ramach akredytyw dokumentowych (International Standard Banking Practice for the Examination of Documents under Documentary Credits ICC Publication No 745, Paris 2013 - ISBP)***¹⁴;
8. Przedpłata (*advance payment*).

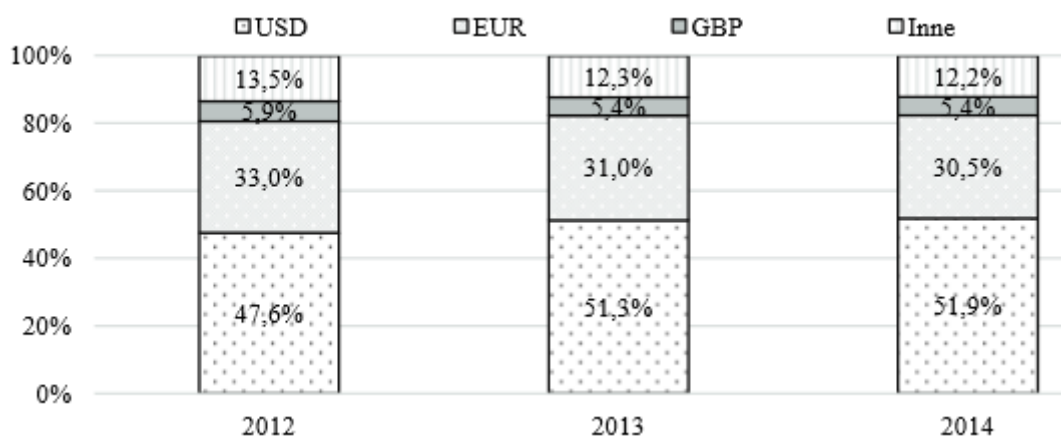
Rozliczenia międzynarodowe można rozumieć jako wszelkie transakcje zawierane pomiędzy kontrahentami z dwóch różnych krajów (Kosztowniak, Misztal, Pszczółka, Szelągowska 2009). Podzielić je można na skalę makro, czyli jednostki publiczne oraz instytucje międzynarodowe oraz mikro czyli przedsiębiorstwa. Rozliczenia międzynarodowe możemy określić jako wszelkie transakcje zawierane pomiędzy kontrahentami z dwóch różnych krajów. Podzielić je można na skalę makro czyli jednostki publiczne oraz instytucje międzynarodowe oraz mikro czyli przedsiębiorstwa. Podstawowymi funkcjami dolara jako pieniądza globalnego na rynku rozliczeń międzynarodowym jest wyrażanie wartości w dolarze czyli waluta jako miernik wartości produktu lub usługi. Odzwierciedla on wartość poniesionych nakładów koniecznych do wytworzenia produktu. Kolejną funkcją jest funkcja płatniczą, która pozwala na regulację zaciągniętych na rynku finansowym zobowiązań.

Rola dolara amerykańskiego w rozliczeniach międzynarodowych

Dolar, swoją pozycję jako narzędzie rozliczania transakcji na rynkach międzynarodowych, osiągnął dzięki sile gospodarki Stanów Zjednoczonych. Według de Grauwe międzynarodowy status waluty determinuje polityka ekonomiczna emitenta oraz czynniki strukturalne takie jak wielkość gospodarki na świecie czy jej poziom produkcji. Ważnym elementem dla którego dolar jest najważniejszą walutą międzynarodową jest też czynnik polityczny. USA jest krajem stabilnym politycznie, i będącym największym światowym mocarstwem. Wszystkie te czynniki skutkują dominującą pozycją dolara w rozliczeniach międzynarodowych. Na Rysunku 2 przedstawiono udział wybranych walut w rozliczeniach z handlem międzynarodowym. Miejsce pierwsze zajął dolar, którego udział w 2012 roku wzrósł z 47,6% do 51,9% w roku 2014. Drugą walutą jest euro, które zaliczyło spadek z 33% udziału w 2012 roku do 30,5% w 2014 roku. Dalej w zestawieniu znalazły się waluty takie jak funt szterling oraz waluty określone jako inne, do których zaliczono japońskiego jena oraz chińskiego renminbi.

¹³ Inkaso dokumentowe, https://mfiles.pl/pl/index.php/Inkaso_dokumentowe, dostęp 07.12.2020.

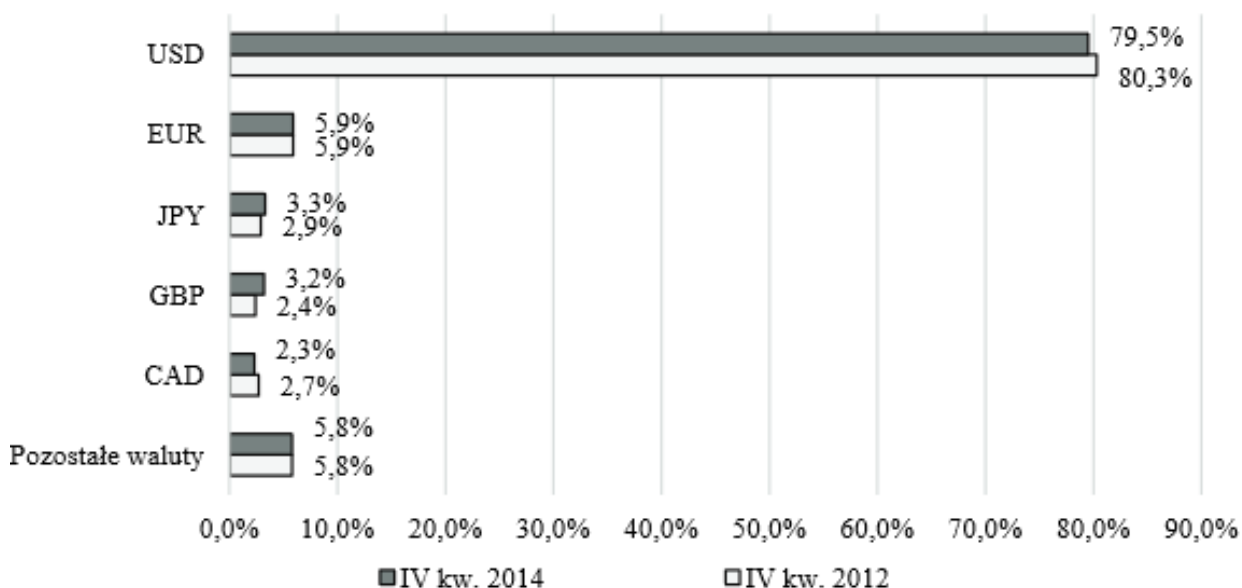
¹⁴ Akredytywa dokumentowa, <https://www.kuke.com.pl/wiedza/slownik/akredytywa-dokumentowa,art,1.html>, dostęp 07.12.2020



Rys. 2. Udział walut w rozliczeniach związanych z handlem międzynarodowym w latach 2012-2014 (w %)

Źródło: op. cit., s. 273.

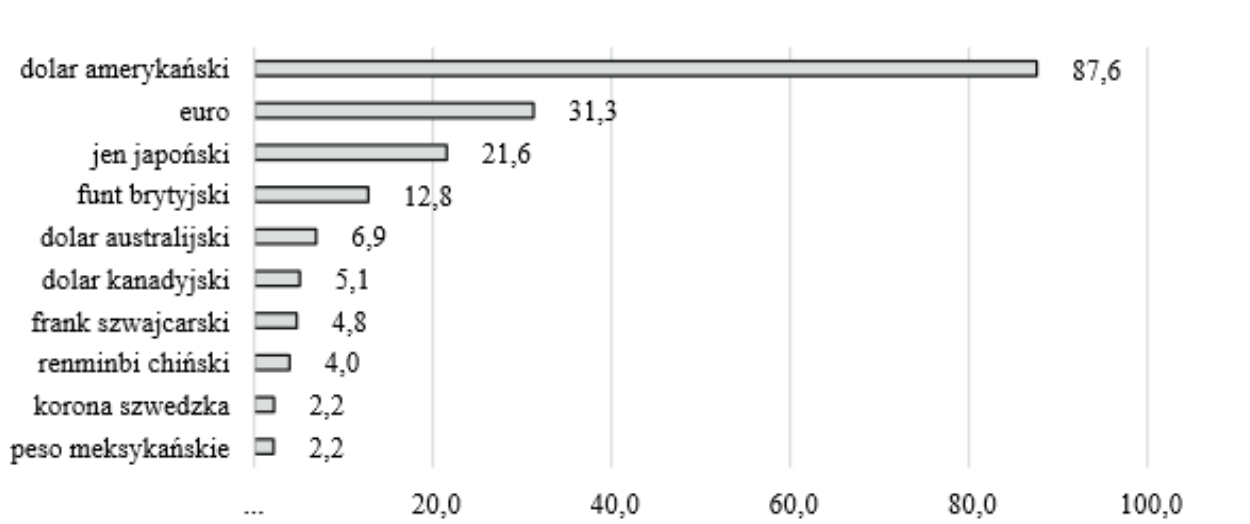
Jeszcze lepsza ocena umiędzynarodowienia walut jest możliwa dzięki analizie transakcji międzykontynentalnych (*inter-regional*) między Ameryką, Europą oraz Azją. Dane przedstawione na rys. 3. ukazują dużą przewagę dolara. Jego udział w IV kwartale roku 2014 wyniósł 79,5% i 13-krotnie przewyższał udział kolejnej waluty, czyli euro (5,9%). Kolejnymi walutami, które odgrywają mniej znaczącą rolę w rozliczeniach międzynarodowych są: jen japoński, funt brytyjski oraz dolar kanadyjski.



Rys. 3. Udział głównych walut w handlu międzykontynentalnym w IV kwartale roku 2012 i 2014 (w %)

Źródło: op. cit., s. 274.

W obrotach prowadzonych na rynku walutowym dolar posiada znaczącą przewagę nad pozostałymi walutami. Zostało to przedstawione na rys. 4.



Rys. 4. Udział walut w światowych obrotach na rynku FOREX¹⁵ w II kwartale 2016 roku (w %)

Źródło: op. cit., s. 276

Podsumowując, utrzymująca się przez wiele dziesięcioleci dominująca pozycja dolara amerykańskiego jako waluty fakturowania a także płatności w handlu międzynarodowym wynika z dużego udziału Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej, ale przede wszystkim z zaufania do tejże waluty i przyzwyczajień historycznych. Można stwierdzić, że dolar jest walutą w pełni globalną, ze względu na wykorzystywanie go w transakcjach na całym świecie.

Dolar jako waluta rezerwowa

Waluta rezerwowa (lub waluta kotwiczna) to waluta obca utrzymywana w znacznych ilościach przez banki centralne lub inne władze monetarne jako część ich rezerw walutowych. Waluta rezerwowa może być używana w transakcjach międzynarodowych, inwestycjach międzynarodowych i we wszystkich aspektach gospodarki światowej. Często jest uważana za twardą lub bezpieczną walutę. Funt brytyjski był główną walutą rezerwową większości krajów świata w XIX i pierwszej połowie XX wieku.

Jednak pod koniec XX wieku dolar amerykański stał się dominującą walutą rezerwową na świecie. Światowe zapotrzebowanie na dolary pozwoliło rządowi Stanów Zjednoczonych na zaciąganie pożyczek po niższych kosztach, dając im przewagę przekraczającą 100 miliardów dolarów rocznie. Dolar amerykański jest najczęściej utrzymywaną walutą w alokowanych rezerwach, stanowiąc około 61% międzynarodowych rezerw walutowych, co nieco ułatwia Stanom Zjednoczonym utrzymywanie wyższego deficytu handlowego o znacznie odroczonym wpływie gospodarczym lub nawet odroczeniu kryzysu walutowego. Rezerwy banku centralnego w dolarach amerykańskich są jednak niewielkie w porównaniu z prywatnymi zasobami takiego długu.

¹⁵FOREX (ang. *Foreign Exchange*) - jest pozagiełdowym rynkiem walutowym, w ramach którego korporacje międzynarodowe, banki, rządy państw oraz inwestorzy z całego świata przeprowadzają transakcje wymiany walut. Rynek ten jest czynny 24 godziny na dobę (oprócz weekendów) ze względu na wykorzystanie nowoczesnych systemów informacyjnych. Jest największym rynkiem walutowym na świecie. W styczniu 2020 roku szacowane dzienne obroty wynosiły około 6,6 bilionów dolarów amerykańskich. Najczęściej wymienianymi walutami są: dolar amerykański, euro, jen i funt szterling. Zaletą rynku FOREX jest jego ogromna płynność.

W przypadku, gdy posiadacze aktywów denominowanych w dolarach spoza Stanów Zjednoczonych zdecydują się na przeniesienie zasobów na aktywa denominowane w innych walutach, może to mieć poważne konsekwencje dla gospodarki amerykańskiej. Tego rodzaju zmiany są rzadkie i zazwyczaj następują stopniowo w czasie, a zaangażowane rynki odpowiednio się dostosowują.

Dolar amerykański pozostaje preferowaną walutą rezerwową ze względu na swoją stabilność wraz z aktywami, takimi jak obligacje skarbowe Stanów Zjednoczonych, które mają zarówno skalę, jak i płynność. Pozycja dolara amerykańskiego w rezerwach światowych jest często kwestionowana ze względu na rosnący udział rezerw nieprzydzielonych oraz z powodu wątpliwości co do długoterminowej stabilności dolara. Jednak w następstwie kryzysu finansowego udział dolara w światowych obrotach walutowych wzrósł nieznacznie z 85% w 2010 r. Do 87% w 2013 r.

Rola dolara jako niekwestionowanej waluty rezerwowej na świecie pozwala Stanom Zjednoczonym na nakładanie jednostronnych sankcji na działania podejmowane między innymi krajami, na przykład amerykańską grzywnę wobec BNP Paribas za naruszenie amerykańskich sankcji, które nie były prawem Francji ani innych zaangażowanych krajów w transakcjach. W 2014 roku Pekin, New Delhi i Moskwa podpisały umowę o linii wymiany płynności na kwotę 150 miliardów juanów, aby obejść amerykańskie sankcje za ich zachowania¹⁶.

Możliwe zagrożenia dla dolara jako waluty globalnej

Pomimo swojej silnej globalnej pozycji, dolar także może zostać zastąpiony przez inną walutę w wyniku kryzysu finansowego lub odgórnego zarządzenia przez globalne instytucje finansowe. Obecnie wskazuje się, że głównym zagrożeniem dla dolara jest nierównowaga w rachunkach bieżących głównych uczestników międzynarodowej wymiany handlowej.

Gostomski opisuje te zjawisko jako dwustronnym problem. Z jednej występuje nadwyżka importu nad eksportem w wymianie handlowej Stanów zjednoczonych z drugiej nadwyżka środków w krajach azjatyckich głównie w Chinach. USA importujące z Chin towary płaci dolarami, z kolei Chiny skupują za nie amerykańskie papiery dłużne stając się głównym finansującym dług publiczny stanów zjednoczonych. W przypadku kryzysu finansowego mogą oni wykorzystać posiadane przez siebie amerykańskie papiery dłużne do zachwiania kursem dolara oraz jego pozycją na rynkach międzynarodowych. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że Stany Zjednoczone są najbardziej zadłużonym państwem na świecie w związku z czym zagrożenie ze tej strony jest duże. Inną słabością amerykańskiej waluty jest rosnące znaczenie innych walut. Pomimo pozostawania główną światową walutą, dolar wypierany jest w rozliczeniach międzynarodowych przez inne waluty. W szczególności zjawisko to nasila się na wspólnym rynku europejskim, na którym dominować w rozliczeniach zaczyna euro.

Bezładność na międzynarodowych rynkach finansowych, powszechne wykorzystanie dolara w wycenie towarów oraz przewidywalność i wielkość gospodarki amerykańskiej dają pewność, że dolar pozostanie światową walutą rezerwową w dającej się przewidzieć przyszłości. Nawet jeśli w perspektywie średnioterminowej dolar nie ma żadnych wiarygodnych konkurentów, wzrost gospodarczy Chin i ciągła niezdolność Stanów Zjednoczonych do zajęcia się znaczącymi

¹⁶Reservecurrency, https://en.wikipedia.org/wiki/Reserve_currency, dostęp 02.01.2021.

nierównościami gospodarczymi sprawiają, że wielobiegunowa przyszłość jest najbardziej prawdopodobnym długoterminowym rezultatem. Jeśli Chiny będą nadal doświadczać silnego wzrostu gospodarczego, dalej wywierać wpływ gospodarczy za granicą i wznowić liberalizację swoich rynków finansowych, aktywa denominowane w RMB prawdopodobnie staną się celem dla większej liczby inwestorów zagranicznych. Chiny zobowiązały się do bycia wiodącą światową potęgą do 2050 r., a przywództwo tego kraju raczej nie zostanie odwiezione z tej ścieżki. Nadchodzi wielobiegunowość. Na szczęście utrata hegemonii dolara nie jest nieunikniona; utrzymanie go jest ostatecznie kwestią woli politycznej. Podejmując dziś trudne decyzje, aby okiełznać deficyty fiskalne i handlowe w USA oraz zachować rolę dolara jako bezpiecznej przystani, amerykańscy decydenci mogą nadal promować amerykańskie wartości za granicą i zapewnić sobie dobrobyt w kraju przez kolejne dziesięciolecia¹⁷.

Przyszłość dolara amerykańskiego

Jednym z możliwych wariantów na temat przyszłości amerykańskiej waluty jest wizja wprowadzenia przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy globalnego pieniądza, który składałby się z koszyka pięciu najważniejszych walut (euro, jen, juan, funt brytyjski i dolar amerykański). SDR - y przyjęłyby formę papierową i zastąpiłyby waluty krajowe. Taki scenariusz jest możliwy do zrealizowania w długiej perspektywie czasowej, jednak potrzebna jest do tego pełna współpraca największych światowych gospodarek.

Kolejnym rozwiązaniem może być zastąpienie dolara, jako waluty globalnej, jakąś inną walutą. Pod uwagę brane są przede wszystkim euro, jen czy chińskie renminbi. Póki co nie można stwierdzić, że renminbi jest dużym zagrożeniem dla dolara amerykańskiego, tym bardziej jeżeli weźmiemy pod uwagę rozbudowaną biurokrację instytucji politycznych i prawnych w Chinach oraz ograniczenia w rozwoju chińskiego rynku finansowego.

Najbardziej prawdopodobną koncepcją jest funkcjonowanie jednocześnie kilku walut w obrocie międzynarodowym. Rozwój nowoczesnych technologii znacznie ułatwia przeprowadzanie rozliczeń międzynarodowych przy użyciu kilku walut i zmniejsza tym samym konieczność wykorzystania dolara. Współpracujące ze sobą w sferze handlu zagranicznego państwa coraz częściej wykorzystują własne waluty do rozliczeń.

Z drugiej jednak strony banki centralne innych państw oraz osoby prywatne zainwestowały środki kupując amerykańskie papiery rządowe oraz inne aktywa w dolarach i w tej sytuacji mają bardzo silną motywację do utrzymywania jego wartości i roli w gospodarce międzynarodowej. Kolejnym powodem wyparcia dolara jako waluty globalnej może być powzięcie przez międzynarodowe instytucje przedsięwzięcie mające na celu ustalenie nowej waluty globalnej, stworzonej tylko w celu prowadzenia rozliczeń międzynarodowych. Niesie to za sobą szereg zalet oraz wad. Z zalet wymienić można uniezależnienie polityki walutowej od kraju emitenta.

Polityka walutowa globalnej waluty będzie wtedy prowadzona w sposób korzystny dla wszystkich uczestników projektu. Z wad wymienić można konieczność wprowadzenia nowej waluty tj. zmiana systemów rozliczeniowych, konieczność zabezpieczenia wartości waluty, np. poprzez

¹⁷<https://www.advfn.com/currencies/usd/about/USDollar.html>, dostęp 08.01.2021.

udzielanie kredytów państwu przez instytucje międzynarodowe oraz w początkowym okresie mniejsza stabilność takiej waluty.

Podsumowanie

Na podstawie przeanalizowanej literatury można zgodzić się ze stwierdzeniem, że dolar amerykański jest walutą globalną, wykorzystywaną na całym świecie do rozliczeń transakcji międzynarodowych. Dolar odgrywa znaczącą rolę w rozliczeniach międzynarodowych ze względu na to, że ponad jedna trzecia światowego PKB pochodzi z krajów, w których główną walutą rozrachunkową jest właśnie dolar, a około 90% obrotów na rynku walutowym FOREX dotyczy waluty Stanów Zjednoczonych. W przedstawionej w artykule walucie jest denominowane prawie 40% długu światowego a rządy wielu państw są gotowe utrzymać dolara w swoich rezerwach walutowych.

Bibliografia

- Bilski J. (2006). *Pieniądz międzynarodowy w powojennej historii międzynarodowego systemu walutowego: Teoria i Praktyka*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica, 5-25.
- Kosztowniak A., Misztal P., Pszczółka I., Szelańska A. (2009). *Finanse i rozliczenia międzynarodowe*, C.H. Beck.
- Matera R. (2014). *Dolar amerykański jako czynnik mocarstwowej pozycji Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej*, Humanities And Socialsciences, 69-87.
- Mishkin F.S. (2002). *Ekonomika pieniądza, bankowości i rynków finansowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Samuelson P.A., Nordhaus W.D. (2004). *Ekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sielska A. (2017). *Czy możliwa jest detronizacja amerykańskiej waluty? Dolar po kryzysie z 2008*.
- Skiba P. (2007). *Dolarizacja jako alternatywny system kursu walutowego dla krajów rozwijających się: przypadek Ekwadoru*. International Journal Of Management And Economics 22, 248-264.
- Skopiec D. (2018). *Substytucja walutowa we współczesnym międzynarodowym systemie walutowym*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego W Katowicach, Nr 352.
- Sobol I. (2011). *Funkcjonowanie rynku walutowego*, w: *Rozliczenia międzynarodowe*, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szopa B. (2012). *Ewolucja międzynarodowego systemu walutowego i finansowego*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Zeszyty Naukowe Nr 13, 24-34.
- Tworowska K. (2017). *Ocena pozycji walut kluczowych międzynarodowego systemu walutowego w latach 1990-2016 i perspektywy zmian*. Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Problemy Rolnictwa Światowego Tom 17, Zeszyt 2, 267-280.
- Walerysiak G. (2015). *Zjawisko dolarizacji w systemach walutowych krajów rozwijających się*. Myśl Ekonomiczna i Polityczna, Nr 4, 68-76.

Źródła internetowe

- Akredytywa dokumentowa, <https://www.kuke.com.pl/wiedza/sloownik/akredytywa-dokumentowa,art,1.html>, dostęp 07.12.2020
- Dollarization, <https://www.globalpolicy.org/economic-expansion/dollarization-8-21.html>, dostęp 07.01.2021
- http://www.exporter.pl/zarzadzanie/eksport/41bank_platnosci.html, dostęp 07.12.2020
- <https://www.advfn.com/currencies/usd/about/USDollar.html>

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home, dostęp 05.12.2020

Inkaso dokumentowe, https://mfiles.pl/pl/index.php/Inkaso_dokumentowe, dostęp 07.12.2020

International Bank for Reconstruction and Development, <https://www.worldbank.org/en/who-we-are/ibrd>, dostęp 05.12.2020

International Finance Corporation, https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home, dostęp 08.01.2021

International Monetary Found, <https://www.imf.org/external/index.htm>, dostęp 05.12.2020

Petrodollar recycling, https://en.wikipedia.org/wiki/Petrodollar_recycling, dostęp 07.12.2020

Petrodollars and the System thatCreatedit, <https://www.thebalance.com/what-is-a-petrodollar-3306358>, dostęp 07.12.2020

Petrodollars, <https://www.investopedia.com/terms/p/petrodollars.asp>, dostęp 07.12.2020

Reservecurrency, https://en.wikipedia.org/wiki/Reserve_currency, dostęp 02.01.2021

Special DravingRights, <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>, dostęp 05.12.2020

THE ROLE OF LOGISTICS IN E-COMMERCE

Paulina Błażewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Abstract

The aim of this article is to present the role of logistics in e-commerce. E-commerce plays the important role in now days business activity. It makes global market accessible for any body in any part of the world. Some crucial aspects are devoted to Poland since this economy has been trying to catch the gap among well developed countries. One possibility can be e-commerce upsurge. Logistics can not only assure e-commerce performance but show it right direction.

Keywords: *e-commerce; logistics; performance*

Introduction

A big influence on our life nowadays is the global network. Thanks to it we can communicate. It is a source of entertainment and information. The situation in the world has forced us to conduct classes through the network. It is also a place of conducting business. In the era of the Internet, e-commerce is becoming more and more popular. To survive in the market and be more competitive, companies are expanding their operations by selling their products online. There are more and more e-shops, and this is due to the fact that more and more people are convinced to this form of shopping. It is undoubtedly faster and more convenient shopping. E-shops are trying to provide the best customer comfort while shopping online.

To meet the demands of customers, companies need proper logistics facilities. Thanks to logistics, e-commerce is becoming more and more popular. The most important logistics issue is that the product should be delivered to the customer quickly. But this is not the only logistical issue that a company cannot do without. Warehousing and picking goods is also important. From an e-entrepreneur's point of view, it is important to minimize the costs associated with customer service. It is safe to say that trade has been revolutionized by the Internet. E-commerce, on the other hand, has revolutionized the logistics industry.

The essence of e-commerce

The aspects included in e-commerce are related to the buying and selling of goods using electronic devices and their software (fax, telephone, computer, etc.). The most popular form of e-commerce is online trading conducted through the World Wide Web. Access to the Internet opened up to individuals in 1991. Since then, most companies use the Internet to conduct business (Dobosz 2012).

The Internet is a rapidly growing distribution channel for commerce. There are many advantages to using the Internet for commerce. First of all, it is widespread and inexpensive. Other no less important advantages are:

- flexibility,
- time saving,

- price comparability,
- interactivity,
- continuous increase in the security of e-commerce,
- globalization and trade liberalization.

All these factors are expected to help in reaching the customer and adapting to the market conditions. The Internet is a conducive tool for starting a business (Chelstowski, Szewczyk 2012).

Despite the continuous improvement of e-commerce, it is not a perfect form. Flaws can be listed in it. These are:

- lack of possibility to try on the product,
- limited communication with the seller, no possibility of advice,
- fear of dishonest sellers.

E-entrepreneurs try to eliminate all obstacles and fears of customers. Constant development results in higher and higher trust of e-customers (Gajewska 2009).

The challenge for logisticians is to gain a competitive advantage in the market. It is up to them to deliver the products to the customers efficiently. Companies can organize deliveries on their own, which is connected to high costs (owning the means of transport, hiring a driver, etc.). However, most often companies decide to use the help of external companies. These are external logistics operators or logistics outsourcing offering all kinds of facilities from setting up a ready store, through warehousing services, to distribution and after-sales service (Niedźwiedzińska 2018).

History of e-commerce

E-commerce is a relatively new branch of commerce. The founding of the online bookstore Amazon.com by Jeff Bezos in 1994 can be considered as its origin. There was a technology boom in the world. Amazon was available in 46 countries from the beginning. The success achieved by Amazon was dictated by the lack of competition. The store was very attractive because Bezos introduced the option of customers writing reviews about products. By doing so, he reassured customers of the high quality of the products. Amazon is the leading company in the e-commerce industry till date (Niedźwiedzińska 2018).

In the same year, eBay was started. Its business was for customers to put their unused items up for auction. Customers liked this form of shopping. Auctions were particularly popular among residents of the United States, where garage sales were very popular. With eBay, they were able to hold them across the country (Lewicki 2012).

An important and groundbreaking event was the creation of PayPal. It is an intermediary in the exchange of money between the buyer and the store. It has made payment in e-shops much easier. It is available in 190 countries and supports 24 currencies. Online wallets are already a common form of payment. More and more customers are getting used to it (Dobosz 2012).

As e-commerce grew, so did concerns about the security of this form of commerce. For this reason, the Payment Card Industry Security Standards Council was established. It issued a standard to ensure a high and consistent level of security in all environments where payment cardholder data is processed (Borzym 2017).

E-commerce in Poland

It is estimated that there are about 90,000 online stores in Poland, while globally there are 20,214,319 of them (data as of 16.02.2021). The countries boasting the highest number of online stores are: United States, United Kingdom, Germany, Russia and Italy. Although Poland significantly lags behind these giants, it does not mean that it is at the tail end. Polish e-commerce is still developing. In 2020, 12,000 new online stores were registered in Poland. And at the beginning of January 2021, the percentage of registered online stores increased by 21.5 percent compared to the previous year¹.

Gemius together with the Chamber of Electronic Commerce (Izba Gospodarki Elektronicznej) created a report "E-commerce in Poland 2020", which provides a reliable picture of the situation on the Polish e-commerce market. For the purpose of this work, data on e-clients was taken from this report. The research shows that about half of Poles already shop online. They constitute 73% of Internet users. The leader among the e-shops in Poland is Allegro. Allegro is the biggest Polish public company. Its total value of goods sold in the first half of 2020 exceeded 16 billion PLN. In comparison with the previous year it is 50% more².

Competition for the Polish giant may turn out to be Amazon, which at the beginning of March entered the Polish market in a Polish-language version. It is certainly a competitor to be reckoned with. It will not have any problems with acquiring customers. But interfering with the position of the biggest Polish e-store will certainly not be easy. Allegro has a very strong position on the market.

An important aspect of e-commerce both in Poland and worldwide in recent times has become pandemic. The outbreak of the pandemic froze many branches of the economy. Many stores have been closed. Therefore, the e-commerce market has become more widespread and gained many new customers. Online sales are rapidly growing and developing. In 2020, online sales in the world accounted for 15.5% of total retail sales. This year, although unfavorable in many dimensions, for e-commerce is a leap of development.

Logistics as the support of e-commerce development

Logistics in e-commerce plays an important role. The more e-commerce develops, the more e-businesses are faced with many logistical challenges. Logistics operations and processes become more complex. There are three logistical aspects in e-commerce:

1. Merchandise management,
2. Warehousing
3. Delivery of goods to the customer.

A key logistics process in e-commerce is the delivery of goods to the customer. Customers require that the deliveries are on time and that the delivered products are not damaged. It is also a big discomfort for the customer if their shipment gets lost (Antonowicz 2016).

Logistics services are usually performed by external companies. They are responsible for storing the goods and delivering them to the customers. It should be mentioned here how important is the courier industry, without which the delivery of goods to the customer would not be possible.

¹ <https://toponline.pl/blog/ile-jest-sklepow-internetowych-w-polsce-i-na-swiecie-rynek-ecommerce-2021> (05.06.2021).

² <https://www.gemius.pl/e-commerce-aktualnosci/e-commerce-w-polsce-2020.html> (05.06.2021).

In Poland the main courier service providers are DPD and DHL. In addition, the customer can take advantage of the possibility to pick up the goods in a parcel machine. This service is provided by InPost courier company (Bartczak 2016).

There are three basic forms of logistics organization in e-commerce:

1. In-house logistics,
2. Dropshipping,
3. One stop e-commerce.

The first form consists in the fact that the e-shop has its own warehouse. It uses an external company only for delivery of goods to the client if it does not provide this service itself. This form is practiced most often and works well for micro and small enterprises. The purpose is to become independent from external entities. The challenge that this form brings is that the company is ready for sudden growth. When the number of orders increases, you need to think about hiring additional people and warehouse space (Kawa 2014).

Dropshipping is a model in which the order fulfillment process is shifted from the online store to its supplier. The implementation of a dropshipping model requires the development of proper procedures for information flow, packaging, payment and returns. The model should focus on the communication between the online store and the supplier, as this is often a problematic issue. Dropshipping is generally of interest to medium-sized businesses that do not want to take the risk of freezing funds in inventory, especially when they increase the number of product items. This model allows stores to focus on acquiring customers (Chodak 2014).

The one stop e-commerce model assumes comprehensive handling of e-stores by outsourcing companies. Such companies take on full service of online stores on behalf of the client. On behalf of the client, they accept deliveries to the warehouse, manage inventory, accept orders from Internet users, pack shipments, prepare sales and shipping documents, handle returned goods, and cooperate with shipping companies. This model enables better coordination of activities and communication between parties thanks to integration of processes in one place. One stop e-commerce is most often used in the largest enterprises (Kawa 2014).

Challenges of e-commerce logistics

One of the biggest logistical challenges in e-commerce is dealing with complications when delivering goods to customers. While these complications are not much when delivering products to companies, it is often difficult to reach individuals. Sometimes the courier will not find the recipient at home. This means that the courier will have to make another attempt to deliver the goods. It is also connected with keeping the product in a warehouse, and therefore an appropriate space has to be set aside. The customer's location may also be difficult for the delivery man to track. This prolongs the delivery time.

The solution to these problems is for customers to pick up their products at designated locations. It can be a local store, shopping mall or parcel machine. These are places to which courier can easily and efficiently reach, not extending his work. The customer can pick up the parcel at an hour that suits him. It is a very flexible form of delivery.

Another challenge is forecasting online store sales. You never know when your e-store orders will arrive because the customer can be anyone with Internet access. This also creates problems in planning the number of employees in the warehouse. It should be remembered that e-commerce is characterized by seasonality. The greater interest in these stores enjoy the pre-Christmas

period. During this period, you will notice that the delivery time may be extended by a large number of orders.

The problem with online shopping has always been, and still is, the risk of goods being damaged or lost in transit. Of course such situations do happen, but modern logistics has tools that can significantly reduce risks. It's all about efficient warehouse management and organizing transport in such a way that there is always time for proper protection of goods and arranging them in such a way that the person who realizes the shipping service doesn't have to e.g. shake the car in search of a package for the client.

It is important to provide a convenient process for returning goods. This is often a neglected process. Customers are skeptical about buying online because they used to have trouble sending back a product that didn't fit. This process should not cause any difficulties if only because returns in traditional trade are common and easy. Online shopping should be a convenience for customers, so there shouldn't be such an injustice. The biggest problem is the cost of delivery, for which they often have to pay twice in case of returned goods.

Some stores offer a top-down return option. Then the customer does not have to pay the return shipping costs. In this case the customer can order for example two products in different sizes. After trying one on, the product is sent back. Such practice should be present in all stores. This option can unfortunately lead to abuse.

References

- Antonowicz M. (2016). *Handel internetowy - implikacje dla logistyki*. Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, 2:5-16, Warszawa.
- Bartczak K. (2016). *Bariery rozwojowe handlu elektronicznego*. Exante, Wrocław.
- Borzym R. (2017). *Historia e-commerce, czyli o tym jak narodził się handel online zanim powstało www*. <https://marketingibiznes.pl/e-commerce/historia-e-commerce/> (05.06.2021).
- Chetstowski D., Szewczyk A. (2012). *Problemy rozwoju handlu elektronicznego w Polsce*. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 30: 21-43, Szczecin
- Chodak G. (2014). *Wybrane zagadnienia logistyki w sklepach internetowych - modele, badania rynku*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Dobosz K. (2012). *Handel elektroniczny*. PJWSTK, Warszawa.
- E-commerce w Polsce 2020*. Gemius <https://www.gemius.pl/e-commerce-aktualnosci/e-commerce-w-polsce-2020.html> (05.06.2021).
- Gajewska T. (2009). *Logistyczne aspekty wynikające z funkcjonowania handlu elektronicznego w ujęciu teorii i praktyki*. Wyższa Szkoła Logistyki, Kraków.
- Kawa A. (2014). *Logistyka e-handlu w Polsce*. Poznań <https://media.poczta-polska.pl/pr/280818/poczta-polska-i-raport-o-e-commerce-zyski-sa-w-e-handlu> (06.06.2021)
- Lewicki M. (2012). *Instrumenty tworzenia wartości dla klienta w handlu elektronicznym*. Wydział Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Niedźwiedzińska H. (2018). *Rozwiązania logistyczne w handlu elektronicznym*. Autobusy: technika, eksploatacja, systemy transportowe, 19:931-935.

STRATEGIE POLITYKI PIENIĘŻNEJ PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ ZOBOWIĄZANYCH DO PRZYSTĄPIENIA DO STREFY EURO

Magdalena Rostkowska, Lidia Wiśniewska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie

W artykule zawarte zostały rozważania na temat strategii polityki pieniężnej państw Unii Europejskiej nie należących do strefy euro. Mają one na celu przybliżyć najczęściej stosowane strategie polityki monetarnej tychże państw. Są to kraje, które poza Danią zobowiązane są do przyjęcia euro i przystąpienia do strefy euro w momencie, gdy będą mogły spełnić wymagane warunki. W części badawczej przeprowadzono analizę „Raportu EBC o konwergencji. Czerwiec 2020” i na jej podstawie przedstawione zostały postępy w spełnianiu kryteriów konwergencji każdego z badanych krajów. Od poprzedniego raportu z 2018 roku postępy te były niewielkie. Podstawowym celem polityki pieniężnej większości ze wspomnianych państw jest utrzymanie stabilności cen, nie ma jednak jednej uniwersalnej strategii polityki monetarnej dla każdego państwa. Analizując szeroki zakres poglądów dotyczących tematu optymalnej strategii wejścia krajów do strefy euro potwierdza się hipoteza, że brak jest jednolitego kierunku dla proponowanych rozwiązań w obrębie strategii polityki monetarnej. Niemniej nie pozostawia wątpliwości przeświadczenie, że wejście do strefy euro będzie się wiązało ze zmianą dotychczasowo stosowanych strategii polityki pieniężnej, co jednocześnie wiąże się z pewnymi kosztami o charakterze przejściowym. W łagodzeniu tych kosztów w przyszłości będzie mieć znaczenie prowadzenie rozważnej polityki fiskalnej.

Słowa kluczowe: strategia polityki pieniężnej; kraje spoza strefy euro; inflacja; stabilność cen; polityka monetarna

Wprowadzenie

Przedmiotem rozważań i przeprowadzonych analiz są strategie polityki pieniężnej stosowane w państwach Unii Europejskiej nie należących do strefy euro. Celem dokonanych badań jest wskazanie najczęściej stosowanej polityki monetarnej w tychże krajach oraz powody i skutki stosowania danych strategii polityki pieniężnej. Badania zmierzają do zweryfikowania następujących hipotez: „Nie ma jednej uniwersalnej strategii polityki pieniężnej mającej zastosowanie dla wszystkich państw” oraz „Odpowiednia strategia polityki pieniężnej jest filarem dla stabilnego ekonomicznie i monetarnie państwa”.

Z waluty euro, będącej symbolem integracji europejskiej, korzysta w życiu codziennym około 341 milionów osób. Oznacza to, że euro jest drugą najczęściej używaną walutą na świecie. Z pewnością korzystanie ze wspólnej waluty przynosi wiele korzyści, zwłaszcza dla osób, które podróżują lub robią zakupy na stronach internetowych działających w innym państwie UE. Są jednak kraje

Unii Europejskiej, w których nie używa się euro, należy do nich 8 spośród 27 państw członkowskich UE. Krajami nienależącymi do strefy euro są: Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Węgry, Polska, Rumunia oraz Szwecja. Wskazane kraje na chwilę obecną nie przyjęły euro, jednak wprowadzą wspólną walutę po spełnieniu niezbędnych kryteriów. Są to głównie kraje, które przystąpiły do Unii Europejskiej już po wprowadzeniu euro, a więc po 2002 r. Krajem, który zrezygnował z przyjęcia euro i pozostał przy swojej walucie jest Dania.

Wszystkie państwa członkowskie UE, z wyjątkiem Danii, są zobowiązane do przyjęcia euro i przystąpienia do strefy euro w momencie, gdy będą mogły spełnić wymagane warunki. Wiążące warunki ekonomiczne i prawne, nazwane kryteriami konwergencji, zostały uzgodnione w traktacie z Maastricht w 1992 roku. Aby osiągnąć wysoki stopień „trwałej konwergencji” państwa powinny posiadać wysoki stopień stabilności cen, dobrą sytuację finansów publicznych, stabilny kurs walutowy oraz niskie i stabilne długoterminowe stopy procentowe. Spełnienie wymienionych kryteriów ma za zadanie być gwarancją, że do trzeciego etapu UGW przejdą wyłącznie państwa skutecznie utrzymujące od dłuższego czasu stabilne ceny oraz realizujące politykę gospodarczą ukierunkowaną na zachowanie stabilności. Ponadto, od państw dążących do przystąpienia strefy euro wymaga się niezależności banków centralnych. Co dwa lata (lub na wniosek danego państwa członkowskiego objętego derogacją) Europejski Bank Centralny i Komisja Europejska sporządzają raporty dotyczące postępów w wypełnianiu kryteriów konwergencji. W raportach brane są pod uwagę także inne czynniki, mogące mieć wpływ na integrację danego kraju z gospodarką strefy euro. Sprawozdania następnie ratyfikuje Rada ECOFIN w porozumieniu z Parlamentem oraz szefami państw i rządów, a po zatwierdzeniu sprawozdań można rozpocząć proces wprowadzania nowej waluty¹.

Pojęcie strategii polityki pieniężnej nie jest określone precyzyjnie, różni autorzy rozumieją i definiują je w różny sposób. Zgodnie z definicją Kokoszyńskiego, zamieszczoną w książce „Współczesna polityka pieniężna w Polsce” strategią polityki pieniężnej jest „postać funkcji reakcji na wydarzenia w gospodarce przyjęta przez władze monetarne oraz ich komunikacja z otoczeniem, której przedmiotem jest zarówno sama funkcja reakcji, jak i konkretne decyzje z zakresu polityki pieniężnej” (Kokoszyński 2004, s. 59).

Pomimo różnic w definiowaniu strategii polityki pieniężnej, wspólnym wymienianym elementem jest zobowiązanie się banku centralnego do stosowania tzw. kotwicy nominalnej, czyli zmiennej nominalnej o wartości numerycznej, do której zmierza prowadzona polityka pieniężna. Kotwica nominalna może przybierać wiele form, przykładowo kursu walutowego, inflacji lub agregatu monetarnego, jednak arbitralnym celem jej stosowania jest spowodowanie stabilności cen w gospodarce jako długookresowego warunku sine qua non efektywnej alokacji zasobów (Mishkin 2007).

Kolejną z definicji strategii polityki pieniężnej jest określenie jej jako „ogółu celów polityki pieniężnej prowadzonej przez bank centralny wraz z instrumentami realizacji tych celów.” Strategia polityki pieniężnej obejmuje cel nadrzędny, cele pośrednie, cele operacyjne oraz instrumenty. Celem nadrzędnym określa się cel polityki pieniężnej, do którego osiągnięcia został powołany bank centralny. Zazwyczaj jest to stabilność cen, natomiast w krótkim okresie także zmniejszanie zmienności luki popytowej. Mogą by one definiowane przez odniesienie się do różnych wskaźników makroekonomicznych takich jak: poziomu cen, nominalnego dochodu w gospodarce,

¹ https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/escb_pl_webpl.pdf 2021.01.11

inflacji CPI oraz inflacji bazowej. Cele pośrednie mają w miarę stabilny i przewidywalny związek z celem nadrzędnym, są to zmienne na które bank centralny może wpływać.

Celami pośrednimi mogą być agregaty monetarne, prognoza inflacji lub kurs walutowy. Za pomocą celów operacyjnych bank centralny oddziałuje na cele pośrednie i cel nadrzędny, są to zmienne pozostające pod ścisłą kontrolą banku centralnego w czasie rzeczywistym. Przykładowym celem operacyjnym jest stopa procentowa na rynku międzynarodowym. Instrumentami nazywane są narzędzia, za pomocą których bank centralny sprawuje kontrolę nad celami operacyjnymi i, pośrednio, nad celem nadrzędnym. Wśród instrumentów banku centralnego wymienić można operacje otwartego rynku, rezerwy obowiązkowe, operacje walutowe czy też komunikację banku z otoczeniem (Grostal i in. 2016, s. 12).

Według definicji G. Ancyparowicz „Cel polityki pieniężnej to oczekiwany stan, do którego dąży bank centralny, stosując instrumenty polityki pieniężnej zgodnie z przyjętą strategią. Wyróżnia się cele finalne, pośrednie i operacyjne.” Zależne od celu finalnego są cele operacyjne, które dzięki utrzymywaniu ceny pieniądza na rynku międzybankowym na poziomie referencyjnym powinny wpływać na cel pośredni. Bank centralny może realizować politykę pieniężną w ramach jednej z pięciu teoretycznie możliwych strategii polityki monetarnej, tj. stabilizowania nominalnego PKB, stabilizowania poziomu cen, stabilizowania kursu walutowego, kontroli podaży pieniądza, celu inflacyjnego (Ancyparowicz 2017, s. 14).

Banki centralne, aby osiągnąć konkretne cele polityki pieniężnej stosują określone strategie. Strategii tych nie stosuje się jednocześnie w jednej gospodarce, ponieważ są one od siebie zbyt różne i posiadają inne od siebie wskaźniki. Strategia kontroli agregatów monetarnych ma swój początek w teorii ilościowej pieniądza. Bank centralny nadaje formę obiegu pieniądza tak, aby dostosować podaż pieniądza do wielkości przewidywanej aktywności gospodarczej oraz stabilizować ogólny poziom cen zgodnie z celem inflacji. Strategia ta opiera się na przekonaniu, że inflacja jest zjawiskiem monetarnym, czyli że poziom cen ma związek z ilością pieniądza w obiegu. Zgodnie w strategią kontroli agregatów bank centralny powinien starać się zachować takie tempo wzrostu podaży pieniądza, aby inflacja pozostała na pożądanym poziomie (Mundry 2009).

Strategia kontroli kursu walutowego, inaczej nazywana także strategią kursu sztywnego jako cel stawia dążenie do utrzymania stałego kursu nominalnego waluty krajowej względem koszyka walut lub wybranej waluty zagranicznej. Założenie te spełnia się stabilizując zewnętrzną cenę pieniądza, dzięki czemu stabilizuje się wewnętrzną siłą nabywczą pieniądza. Za sprawą ograniczeń wahań kursów ustabilizować można ceny krajowe towarów importowanych (Pietrzak i in. 2008). Pieniądz krajowy staje się bardziej pożądanym środkiem transakcji i przechowywania wartości, a więc nabiera wartości wtedy, gdy uczestnicy rynku ufają, że bank centralny utrzyma sztywny kurs. Ze względu na ryzyko odejścia od strategii kursu sztywnego, zawsze mniejsza będzie wiarygodność waluty krajowej w stosunku do waluty referencyjnej. Bank centralny to wskazane ryzyko wynagradza tzw. premią za ryzyko. Są to stopy procentowe wyższe niż w kraju z walutą referencyjną (Krześniak 2006).

Strategia kontroli kursu walutowego sprzyja spadkowi inflacji, dzięki działaniu na zasadzie kotwicy, która daje stałe odniesienie cenom. W sytuacji, gdy ceny towarów podlegających wymianie w handlu zagranicznym wzrosłyby w szybszym tempie niż w kraju referencyjnym, zaczęto by sprowadzać tańszy towar z kraju referencyjnego, natomiast ceny spadłyby do poziomu wyjściowego. Przy coraz stabilniejszych gospodarkach i rozwoju rynków finansowych coraz większe znaczenie mają różnice dotyczące pożądaných polityk pieniężnych w obu krajach. Zbyt ekspansywna

polityka pieniężna w kraju usztywniającym walutę może skutkować utratą kontroli nad inflacją. Kurs sztywny likwiduje niezależną politykę pieniężną, co jednocześnie uniemożliwia reagowanie za jej pomocą na wstrząsy dotyczące jedynie danego kraju lub danego kraju referencyjnego. Ponadto, strategia kontroli kursu walutowego w długim okresie może okazać się niekoherentna z polityką stabilizacji inflacji. Przykładem zastosowania strategii sztywnego kursu jest polska złotówka sztywno powiązana z dolarem amerykańskim w 1990 roku (Mundry 2009).

Strategia bezpośredniego kursu celu inflacyjnego wiąże się z rezygnacją wyznaczania celów pośrednich i polega na skupieniu się jedynie na jednym celu, tj. inflacji. Zadaniem banku centralnego jest prowadzenie polityki monetarnej w sposób taki, aby przyrost cen w średnim okresie nie przewyższał określonego, zwykle bardzo niskiego wskaźnika inflacji. Na początek bank centralny ustala cel inflacyjny, następnie prowadzi okresowe prognozy inflacyjne kontroluje jego realizację. W momencie, gdy występuje zagrożenie przekroczenia założonego celu inflacyjnego, bank centralny podnosząc stopy procentowe zwiększa restrykcyjność prowadzonej polityki pieniężnej (Zbierchowska 2009).

Strategia bezpośredniego kursu inflacyjnego uznawana jest za efektywną w umacnianiu wiarygodności banku centralnego, ponieważ skupia się na celu finalnym polityki pieniężnej, a więc na dbaniu o niską i stabilną inflację. Ponadto, strategia ta wykazuje się wysokim stanem przejrzystości. Na banku centralnym spoczywa odpowiedzialność za osiągnięcie celu oraz przedstawianie przejrzystych i jasnych raportów, w których zawarte są także prognozy i wyjaśnienie przeprowadzonych działań. Na instytucjonalne wprowadzenie strategii bezpośredniego kursu inflacyjnego powinny się składać: klarowne zobowiązanie banku centralnego do osiągnięcia niskiego i stabilnego poziomu inflacji (najlepiej ustawowe); niezależność banku (przede wszystkim operacyjna); wiarygodność banku centralnego w dążeniu do wyznaczonego celu. Istnieją dwie skrajne formy strategii bezpośredniego kursu inflacyjnego - jest to sztywna strategia oraz elastyczna strategia (Przybylska-Kapuścińska 2006).

Kolejną strategią prowadzenia polityki monetarnej jest strategia celu dla nominalnego PKB. Jest to podejście dość często proponowane jako alternatywa dla szeroko rozpowszechnionej strategii celu inflacyjnego. Koncepcja celu dla nominalnego PKB dotyczy się albo celu wyznaczonego w odniesieniu do dynamiki nominalnego PKB albo do celu postaci określonej ścieżki kształtowania się nominalnego PKB. Przy podejściu odnoszącym się do ścieżki, w sytuacji, kiedy występują wstrząsy (dotyczące cen lub produkcji), powodujące odchylenie się nominalnego PKB od jej ścieżki, bank centralny powinien ukierunkować swoje działania na przywrócenie nominalnego produktu na ścieżkę wyznaczającą cel. Reakcja na wstrząsy powinna być odpowiednio silna, aby w okresie następującym po wstrząsie dynamika nominalnego PKB dała możliwość zrekompensować niedobór lub nadmiar produktu wywołany wstrząsem. Przy drugim z kolei podejściu, czyli odnoszącym się do stabilizowania dynamiki nominalnego PKB, jest możliwość, że wstrząsy trwale odchyliły ścieżkę nominalnego PKB od jej początkowego przebiegu (Niedźwiedzińska, Wesółowski 2012).

W ramach strategii polityki monetarnej bank centralny wykorzystuje narzędzia, którymi wpływa na cel końcowy, czyli inflację. Instrumenty te można podzielić na dwie podstawowe grupy. W pierwszej grupie znajdują się instrumenty pośrednie, z wykorzystaniem, których bank centralny wpływa na podaż kredytów oraz na ich koszt, czyli na płynność bankową. W grupie instrumentów pośrednich znajdują się: zmiana stopy dyskontowej, operacje otwartego rynku oraz ustalenia poziomu rezerw obowiązkowych. Drugą grupą są instrumenty typu administracyjnego. Wiąza się one

z bezpośrednią kontrolą nad działalnością kredytową systemu bankowego przez bank centralny. W okresach wysokiej inflacji i słabej reakcji przedsiębiorstw na zmiany stóp procentowych banku centralnego, aby opanować wzrost różnych agregatów pieniężnych władze monetarne mogą oddziaływać bardziej bezpośrednio na dystrybucję kredytów bankowych poprzez racjonowanie kredytów. Umożliwia ono skuteczną kontrolę podstawowego źródła kreacji pieniądza i polega na ograniczaniu sposobami administracyjnymi wzrostu kredytów bankowych. Racjonowanie kredytów może przynieść również negatywne skutki, takie jak: ograniczanie konkurencji między bankami, przeszkoda w utrzymywaniu równowagi na rynku pieniądza za pomocą stopy procentowej, różnicowanie przedsiębiorstw w dostępie do kredytów bankowych (Winiarski 2006).

Polityka dyskontowa jest jednym z trzech podstawowych instrumentów pośrednich wykorzystywanych przez władze monetarne w polityce pieniężnej. Polega na określaniu przez bank centralny poziomu stopy dyskontowej, czyli stopy procentowej, która jest stosowana przez bank centralny przy udzielaniu kredytów bankom komercyjnym, oraz na zmianach wielkości tych kredytów. Władze monetarne oddziałują na wielkość kredytów dla sektora bankowego wykorzystując dwa różne podejścia: zmianę stopy dyskontowej lub zmianę wielkości kredytu. Zwiększenie stopy dyskontowej skutkuje mniejszą ilością zaciąganych kredytów przez banki, ponieważ koszt pieniądza banku centralnego jest wyższy, natomiast zmniejszenie stopy dyskontowej sprawia, że rośnie popyt banków na kredyty banku centralnego (Winiarski 2006).

Podstawową formą interweniowania banku centralnego na rynku pieniężnym są operacje otwartego rynku, które określa się jako zakup i sprzedaż przez bank centralny papierów wartościowych publicznych i prywatnych, które zostały dopuszczone do tych operacji. Ponadto, banki centralne w ramach operacji otwartego rynku wykorzystują także depozyty w banku centralnym oraz swapy walutowe, które nie są papierami wartościowymi. Władze monetarne decydują się na zastosowanie operacji otwartego rynku na podstawie prowadzonej analizy płynnościowej rynku lub analizy popytu zgłaszanego przez banki (Pietryka 2010). OOR mają na celu regulować płynność systemu bankowego oraz pośrednio wpływać na formowanie się krótkoterminowej stopy procentowej na rynku pieniężnym. Ustalając stopę podstawowych operacji otwartego rynku, bank centralny oddziałuje na oprocentowanie depozytów na rynku międzybankowym posiadających zbliżony okres zapadalności. Oprocentowanie to ma wpływ na oczekiwania inflacyjne, kurs walutowy oraz poziom stóp procentowych instrumentów długoterminowych. Bank centralny kupuje lub sprzedaje papiery wartościowe i waluty od banków komercyjnych, co sprawia, że rosną lub maleją środki na rachunkach bieżących tych banków, a płynne rezerwy systemu bankowego rosną lub maleją (Cendal 2008).

Innym sposobem oddziaływania na płynność bankową jest bezpośrednia kontrola wielkości rezerw obowiązkowych. B. Winiarski w podręczniku „Polityka gospodarcza” wyjaśnił pojęcie rezerw obowiązkowych jako „część rezerw całkowitych znajdujących się w dyspozycji banku, która z mocy prawa nie może być wykorzystana do tworzenia pieniądza przez udzielanie pożyczek. Wyraża się ją w procentach wybranych depozytów bankowych”. Zmiany rezerw obowiązkowych mają wpływ na podaż pieniądza za pośrednictwem mnożnika kredytowego. Spadek rezerw obowiązkowych prowadzi do silnej ekspansji kredytowej banków, natomiast zwiększenie rezerw obowiązkowych skutkuje zmniejszeniem wielkości depozytów używanych w celu kreacji pieniądza

bankowego, a więc prowadzi do spadku podaży pieniądza. Zmiany wskaźnika rezerw obowiązkowych zwykle są niewielkie, ponieważ wywołują one zwielokrotnione zmiany w podaży pieniądza, ponadto nie mogą występować zbyt często, ponieważ zachwiałyby to stabilność ekonomiczną i monetarną kraju (Winiarski 2006).

Analizując szeroki zakres poglądów dotyczących tematu optymalnej strategii wejścia krajów do strefy euro, można szybko zauważyć brak jednej zgodnej opinii, czy też jednolitego kierunku dla proponowanych rozwiązań w obrębie strategii polityki monetarnej. Zastosowania nie znajdzie strategia uniwersalna dla wszystkich krajów, niemniej nie pozostawia wątpliwości przeświadczenie, że wejście do strefy euro będzie się wiązało ze zmianą dotychczasowo stosowanych strategii polityki pieniężnej, co jednocześnie wiąże się z pewnymi kosztami o charakterze przejściowym. W zależności od autorów istnieją różnorodne propozycje strategii, począwszy od opowiedzenia się za szybką jednostronną euroizacją, a skończywszy na przedłużeniu czasokresu stosowania autonomicznego reżimu monetarnego opartego na BCI (Orłowski, Dąbrowski 2005).

Metodyka

W celu zweryfikowania stosowanych przez kraje UE nie należące do strefy euro strategii polityk pieniężnych, dokonana została analiza „Raportu EBC o konwergencji. Czerwiec 2020”. Wskazany raport porównano również z raportem z 2018 roku, aby otrzymać informacje na temat postępów w spełnianiu kryteriów konwergencji przez kraje starające się o wejście do strefy euro.

Raport EBC o konwergencji sporządzany jest co dwa lata przez Komisję Europejską i Europejski Bank Centralny. Na mocy Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej² instytucje te powinny nie rzadziej niż raz na 2 lata - lub na wniosek państwa członkowskiego - przekładać Radzie Unii Europejskiej niezależne raporty dotyczące postępów państw członkowskich w wypełnianiu zobowiązań związanych z uczestnictwem w Unii Gospodarczej i Walutowej.

Dla każdego z 7. badanych krajów na podstawie raportów określono obecnie stosowaną politykę pieniężną, porównano 12-miesięczną stopę inflacji HICP do wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen (1,8%), określono poziom wskaźnika inflacji na przestrzeni 10 lat oraz średnią z tego okresu, porównano poziom cen oraz w PKB per capita do poziomu w strefie euro. Ponadto, porównano saldo i zadłużenie sektora instytucji rządowych i samorządowych do wytycznych z Maastricht oraz wskazano prognozę gospodarczą Komisji Europejskiej na lata 2020-2021. W badaniu znalazły się także informacje na temat krajów przystępujących do mechanizmu ERM II. Przeanalizowano zmiany w długoterminowych stopach procentowych oraz wskazano jaka polityka pieniężna pomoże stworzyć warunki sprzyjające konwergencji.

Wyniki i dyskusja

Od czasu wydania przez EBC raportu o konwergencji z 2018 roku postępy w spełnianiu kryteriów konwergencji przez 7 krajów starających się o wejście do strefy euro były niewielkie. W tabeli 1 przedstawione zostały dane na przestrzeni dwóch lat informujące o poziomie stabilności cen, sytuacji i projekcji finansów publicznych, o kursie walutowym oraz o długoterminowej stopie procentowej.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=OJ:C:2012:326:TOC> (2021.01.15).

Tabela 1. Zestawienie wskaźników konwergencji gospodarczej

		Stabilność cen		Sytuacja i projekcje finansów publicznych			Kurs walutowy		Długoterminowa stopa procentowa ⁶⁾
		Inflacja HICP ¹⁾	Istnienie nadmiernego deficytu ^{2), 3)}	Nadwyżka (+) / deficyt (-) sektora instytucji rządowych i samorządowych ⁴⁾	Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych ⁴⁾	Udział waluty w ERM II ³⁾	Kurs walutowy wobec euro ⁵⁾		
Bułgaria	2018	2,6	Nie	2,0	22,3	Nie	0,0	0,9	
	2019	2,5	Nie	2,1	20,4	Nie	0,0	0,4	
	2020	2,6	Nie	-2,8	25,5	Nie	0,0	0,3	
Czechy	2018	2,0	Nie	0,9	32,6	Nie	2,6	2,0	
	2019	2,6	Nie	0,3	30,8	Nie	-0,1	1,5	
	2020	2,9	Nie	-6,7	38,7	Nie	0,2	1,5	
Chorwacja	2018	1,6	Nie	0,2	74,7	Nie	0,6	2,2	
	2019	0,8	Nie	0,4	73,2	Nie	0,0	1,3	
	2020	0,9	Nie	-7,1	88,6	Nie	-1,0	0,9	
Węgry	2018	2,9	Nie	-2,1	70,2	Nie	-3,1	3,1	
	2019	3,4	Nie	-2,0	66,3	Nie	-2,0	2,5	
	2020	3,7	Nie	-5,2	75,0	Nie	-4,3	2,3	
Polska	2018	1,2	Nie	-0,2	48,8	Nie	-0,1	3,2	
	2019	2,1	Nie	-0,7	46,0	Nie	-0,8	2,3	
	2020	2,8	Nie	-9,5	58,5	Nie	-0,6	2,2	
Rumunia	2018	4,1	Nie	-2,9	34,7	Nie	-1,9	4,7	
	2019	3,9	Nie	-4,3	35,2	Nie	-2,0	4,5	
	2020	3,7	Tak	-9,2	46,2	Nie	-1,1	4,4	
Szwecja	2018	2,0	Nie	0,8	38,8	Nie	-6,5	0,7	
	2019	1,7	Nie	0,5	35,1	Nie	-3,2	0,0	
	2020	1,6	Nie	-5,6	42,6	Nie	-0,8	-0,1	
Wartość referencyjna ⁷⁾		1,8		-3,0	60,0			2,9	

Źródło: Raport EBC o konwergencji. Czerwiec 2020.

- 1) Średnioroczna zmiana procentowa. Dane dla roku 2020 dotyczą okresu od kwietnia 2019 do marca 2020.
- 2) Informacja, czy dany kraj był przynajmniej przez część roku objęty decyzją Rady UE w sprawie istnienia nadmiernego deficytu.
- 3) Dane dla roku 2020 dotyczą okresu do daty granicznej dla danych statystycznych (7 maja 2020).
- 4) Jako procent PKB. Dane dla roku 2020 pochodzą z prognozy gospodarczej Komisji Europejskiej z wiosny 2020.
- 5) Roczna zmiana procentowa. Liczba dodatnia (ujemna) oznacza aprecjację (depresję) waluty wobec euro. Dane dla roku 2020 dotyczą okresu od 1 stycznia 2020 do 31 marca 2020.
- 6) Średnioroczna stopa procentowa. Dane dla roku 2020 dotyczą okresu od kwietnia 2019 do marca 2020.
- 7) Wartości referencyjne dla inflacji HICP i długoterminowych stóp procentowych dotyczą okresu od kwietnia 2019 do marca 2020; wartości referencyjne dla salda i zadłużenia sektora instytucji rządowych i samorządowych zostały określone w art. 126 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i odnośnym Protokole (nr 12) w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu.

System bankowy w Bułgarii nadzorowany jest przez Narodowy Bank Bułgarii, pełniący funkcję banku centralnego. Głównym celem BNB jest utrzymanie stabilności cen poprzez zapewnienie stabilności waluty krajowej, którą jest lew bułgarski (BGN). Bułgaria jako kraj chcący przystąpić do strefy euro jest badana pod kątem kryteriów konwergencji. Według danych z raportu „Raport EBC o konwergencji. Czerwiec 2020” w marcu 2020 roku średnia 12-miesięczna stopa inflacji HICP w Bułgarii wynosiła 2,6%, a więc była ona znacznie wyższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen, równej 1,8%. W związku z pandemią wywołaną przez koronawirusa

(Covid-19) występuje duża niepewność dotycząca stopy inflacji w następnych miesiącach, ponieważ władze państwa zastosowały poważne środki w zakresie polityki fiskalnej i makroostrożnościowej, mające na celu złagodzenie skutków gospodarczych wywołanych pandemią. Przez ostatnich dziesięć lat inflacja oscylowała w przedziale: od -1,7% do 3,8%, a jej średni poziom za ten okres wyniósł 1,1%, czyli był niewielki. Poziom cen oraz w PKB per capita w Bułgarii są znacznie niższe niż w strefie euro.

Występuje duże prawdopodobieństwo, że proces nadrobienia dystansu rozwojowego spowoduje dodatnią różnicę w poziomie inflacji między Bułgarią a strefą euro. Chcąc uniknąć nierównowagi ekonomicznej i nadmiernej presji ekonomicznej, proces wyrównywania dystansu musi być wspierany odpowiednią polityką. W latach 2012-2019 (oprócz 2014 roku) saldo i zadłużenie sektora instytucji rządowych i samorządowych w Bułgarii były zgodne z kryteriami z Maastricht, jednak na lata 2020-2021 prognoza gospodarcza Komisji Europejskiej przewiduje gwałtowne pogorszenie stanu finansów publicznych w wyniku wyraźnego osłabienia aktywności gospodarczej. W dniu 29.06.2018 roku władze Bułgarii poinformowały o zamiarze wystąpienia o włączenie lwa bułgarskiego do mechanizmu ERM II, zaś 12.07.2018 roku ministrowie finansów krajowych strefy euro, Europejski Bank Centralny oraz przedstawiciele ministra finansów Danii i prezesa Danmarks Nationalbank wyrazili zadowolenie z zamiaru udziału w ERM II. Aby płynnie przejść do ERM II Bułgaria musiała podjąć szereg zobowiązań w obszarach polityki m.in. w zakresie nadzoru bankowego, innych kwestii związanych z sektorem finansowym oraz jakości instytucji i sposobu rządzenia. Długoterminowa stopa procentowa w Bułgarii od 2010 roku obniżyła się - jej średnia 12-miesięczna spadła z ponad 7% do niespełna 0,5%, a w okresie od kwietnia 2019 roku do marca 2020 roku wynosiła średnio 0,3%. Stworzenie w Bułgarii warunków sprzyjających trwałej konwergencji wymaga polityki gospodarczej ukierunkowanej na stabilność oraz szeroko zakrojonych reform strukturalnych. Szczególnie trwałości konwergencji i odporności gospodarczej posłużyłyby szeroko zakrojone reformy strukturalne na rzecz poprawy odporności strukturalnej, stabilności finansowej, otoczenia biznesowego, jakości instytucji i skuteczności rządzenia.

W Czechach funkcję banku centralnego pełni Narodowy Bank Czech (NBC), który swoją działalność rozpoczął wraz z rozpadem Czechosłowacji. Narodowy Bank Czech stał się jednak samodzielny dopiero 8 lutego 1993 r., kiedy w Czechach ustalono nową walutę, czyli koronę czeską. Jednym z głównych zadań NBC jest utrzymanie cen na poziomie stabilnym, ale również wspieranie polityki gospodarczej rządu w przypadku, gdy nie narusza to celu podstawowego. Zadaniem NBC są również: emisja banknotów i monet, nadzorowanie systemu bankowego, zarządzanie obiegiem pieniężnym, czy ustalanie systemu kursowego (Skibińska-Fabrowska 2014). Według raportu „Raport EBC o konwergencji. Czerwiec 2020” średnia 12-miesięczna stopa inflacji HICP w Czechach w marcu 2020 r. wynosiła 2,9%. Była ona wyższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen (1,8%). W związku z pandemią, tak jak w przypadku Bułgarii, jest duża niepewność, jeśli chodzi o kształtowanie się stopy inflacji. Władze Czech również zastosowały poważne środki w zakresie polityki fiskalnej, makroostrożnościowej, a także fiskalnej. Ma to na celu zrównoważenie szkód gospodarczych, które zostaną spowodowane przez pandemię Covid-19. W ciągu 10 lat w państwie tym inflacja utrzymywała się na poziomie 0,2% - 3,6%, a jej średnia wartość wynosiła 1,6%. Oznacza to, że inflacja znajdowała się na poziomie umiarkowanym. W Czechach PKB per capita, a także poziom cen są cały czas dużo niższe niż w strefie euro. Nadrobienie dystansu rozwojowego przez Czechy może przyczynić się do dodatniej różnicy poziomu inflacji między tym

krajem a strefą euro. Jednak może to zostać zrównoważone dzięki aprecjacji nominalnego kursu walutowego. Jeśli chodzi o saldo i zadłużenie instytucji rządowych i samorządowych w tym państwie szacuje się, że w latach 2020-2021 stan finansów publicznych znacznie się pogorszy. W latach 2014-2019 Czechy spełniały kryteria deficytu i długu zgodnie z przepisami paktu stabilności i wzrostu. Niestety prognoza gospodarcza Komisji Europejskiej z 2020 r. nie jest najlepsza. Prognozuje się, że stan finansów publicznych znacznie się pogorszy przez osłabienie aktywności gospodarczej oraz wprowadzenie środków fiskalnych mających na celu złagodzenie kryzysu. Przed ogłoszeniem pandemii Covid-19 Komisja opublikowała sprawozdanie na temat obsługiwalności długu, według którego w krótkiej i średniej perspektywie ryzyko fiskalne miało znajdować się na niskim poziomie. Jeśli chodzi o ryzyko fiskalne w długim okresie czasu, to tutaj jako czynnik podano starzejące się społeczeństwo. W przyszłości na dobry stan finansów publicznych będzie mieć wpływ rozważna polityka fiskalna, oczywiście pomijając środki wprowadzone w związku z pandemią. Od 1 kwietnia 2018 r. do 31 marca 2020 r. korona czeska nie należała do ERM II, ale była notowana w systemie kursu płynnego. W 2017 r., gdy zniesiono dolną granicę kursu walutowego notowania korony czeskiej wobec euro wykazywały wysoką zmienność w dwuletnim okresie referencyjnym. Kurs korony do euro na dzień 31 marca 2020 r. wynosił 27,312. Był on słabszy o 7,7% od średniego kursu w kwietniu 2018 r. W okresie referencyjnym długoterminowa stopa procentowa w Czechach oscylowała na poziomie 1,5%. Była dalej niższa od wartości referencyjnej dla kryterium konwergencji stóp procentowych, która jest na poziomie 2,9%. W Czechach stworzenie warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji wymaga prowadzenia polityki stabilności cen oraz stabilności makroekonomicznej. W celu zapobieżenia słabości strukturalnych mogących negatywnie wpłynąć na perspektywy wzrostu Czech, trzeba zintensyfikować reformy strukturalne w zakresie polityki rynków pracy, produktów czy otoczenia biznesowego.

Chorwacja jest młodym państwem powstałym po rozpadzie Jugosławii. Samodzielnie funkcjonuje od 15 stycznia 1992 r. W Chorwacji rolę banku centralnego pełni Narodowy Bank Chorwacji (NBC). Został on założony w dniu 21 grudnia 1990 r., gdy przyjęto 53. Konstytucję Chorwacką. W tym czasie Chorwacja należała jeszcze do Federalnej Republiki Jugosławii i była państwem niesamodzielnym, a jego walutą były jugosłowiańskie dinary. Dnia 8 października 1991 r. wydano rozporządzenie dotyczące Narodowego Banku Chorwacji. W rozporządzeniu tym podjęto decyzję o zastąpieniu jugosłowiańskiego dinara, dinarem chorwackim (Niedźwiecka 2011). W Chorwacji 12-miesięczna stopa inflacji HICP w marcu 2020 r. wynosiła 0,9% i była niższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen. Tak jak w przypadku Bułgarii i Czech istnieje niepewność co do kształtowania się stopy inflacji w związku z wystąpieniem pandemii. Władze Chorwacji zastosowały środki w ramach polityki fiskalnej i pieniężnej, co ma na celu zrównoważenie szkód powstałych w gospodarce na skutek światowej pandemii Covid-19. W przypadku tego kraju inflacja znajdowała się na poziomie od -0,8% do 4,0%. Jak widać jest to szeroki przedział, a jego średnia wartość wynosi 1,2%. Oznacza to, że poziom inflacji w Chorwacji był niewielki. PKP per capita w omawianym kraju oraz poziom cen są dalej znacznie niższe niż w strefie euro. Szacuje się, że proces nadrobienia dystansu rozwojowego spowoduje, że inflacja między Chorwacją a strefą euro będzie dodatnia. Aby uniknąć nadmiernej presji cenowej oraz nierównowagi makroekonomicznej, proces nadrobienia dystansu rozwojowego musi być wspierany odpowiednią polityką. Saldo instytucji rządowych oraz samorządowych w tym kraju w 2019 r. było zgodne z kryterium Maastricht, podobnie jak w przypadku Bułgarii i Czech. W latach 2015-2019 wskaźnik długu zmniejszył się i był wyższy od wartości referencyjnej. Jednak w wyniku pandemii spowodowanej koronawirusem w

latach 2020-2021 stan finansów publicznych w przypadku tego państwa również się pogorszy, a wskaźnik długu wzrośnie. Chorwacja podlega również przepisom części naprawczej paktu stabilności i wzrostu. Od 2017 r. do 2019 r. to państwo swobodnie spełnia kryterium deficytu, natomiast wskaźnik długu cały czas się zmniejszał. Prognoza gospodarcza Komisji Europejskiej w tym przypadku również przewiduje znaczne pogorszenie się finansów publicznych z powodu pandemii. Według sprawozdania tej Komisji, które ukazało się przed wystąpieniem koronawirusa, ryzyko dla zdolności obsługi zadłużenia w Chorwacji w średnim i długim okresie miało być niskie. Jednak w długim okresie ze względu na spadek starzenia się społeczeństwa sygnalizowano obawy związane z adekwatnością systemu emerytalnego, mające związek z obniżeniem się stopy zastąpienia. Prowadzenie rozsądnej polityki fiskalnej powinna bardziej poprawić efektywność po stronie przychodów i wydatków oraz sprowadzić trwale wskaźnik długu na ścieżkę spadkową. Obecnie obowiązującą walutą w Chorwacji jest kuna chorwacka, która w dwuletnim okresie referencyjnym, czyli od kwietnia 2018 r. do 31 marca 2020 r. nie należała do ERM II, ale była notowana w systemie ściśle kierowanego kursu płynnego. Kurs kuni do euro w dniu 31 marca 2020 r. wynosił 7,6255 i był słabszy od średniego kursu z kwietnia 2018 r. W ciągu 10 lat łączne saldo rachunku bieżącego i kapitałowego poprawiło się, natomiast zobowiązania zagraniczne netto zmalały. Dnia 4 lipca 2019 r. władze Chorwacji wyraziły chęć włączenia kuni chorwackiej do ERM II. W związku z tym władze ogłosiły plan działania wraz z opisem reform, które chcą wprowadzić jeszcze przed przystąpieniem do mechanizmu ERM II. W lipcu 2019 r. ministrowie finansów państw należących do strefy euro oraz Danii, a także Europejski Bank Centralny wyraziły zadowolenie z, podanych przez władzę Chorwacji, rozwiązań warunkujących pomyślny udział w ERM II. Rozwiązania te dotyczą między innymi ram makroostrożnościowych, przeciwdziałania praniu pieniędzy, zarządzania w sektorze publicznym czy zmniejszenia obciążenia finansowego i administracyjnego. Długoterminowa stopa procentowa w okresie referencyjnym w Chorwacji wynosiła średnio 0,9%. Była znacznie niższa od wartości referencyjnej dla kryterium konwergencji stóp procentowych. Stworzenie w państwie tym warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji nakazuje przyjęcie takiej polityki gospodarczej, która ukierunkowana jest na stabilność i szeroko zakrojone reformy strukturalne. Komisja Europejska w swoim sprawozdaniu stwierdziła, iż w Chorwacji występują zakłócenia równowagi. Kraj ten musi wprowadzić reformy strukturalne między innymi na rzecz ulepszenia otoczenia instytucjonalnego i biznesowego, pobudzenia konkurencji na rynku produktów czy poprawy skuteczności administracji publicznej i wymiaru sprawiedliwości.

Na Węgrzech funkcję banku centralnego pełni Narodowy Bank Węgier. Realizuje one politykę pieniężną, która opiera się głównie na strategii bezpośredniego celu inflacyjnego, a także dąży do utrzymania stabilności cen³. Średnia 12-miesięczna stopa inflacji HICP w marcu 2020 r. na Węgrzech wynosiła 3,7% i, tak jak w przypadku Bułgarii i Czech, była wyższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen. Aby zrównoważyć szkody gospodarcze zaistniałe w związku z pandemią wywołaną przez koronawirusa, władze Węgier zastosowały środki w zakresie polityki fiskalnej, pieniężnej i makroostrożnościowej. W tym kraju inflacja, w ciągu ostatnich 10 lat, mieści się w przedziale od -0,3% do 5,7%. Średni jej poziom wyniósł w tym okresie 2,5%. Oznacza to, że był podwyższony. W dalszej perspektywie czasu są obawy do trwałości konwergencji inflacji w dłuższym okresie. PKB per capita i poziom cen na Węgrzech są niższe niż w strefie euro. Tak jak w przypadku wyżej opisanych krajów, proces nadrobienia dystansu rozwojowego spowoduje, że

³ https://bankikredyt.nbp.pl/content/2018/04/BIK_04_2018_01.pdf (2021.01.13).

różnica w poziomie inflacji między Węgrami a krajami ze strefy euro będzie dodatnia. Jednak może się to zmienić w przypadku, gdy oddziaływanie tego procesu będzie zrównoważone przez aprecjację nominalnego kursu walutowego. Saldo instytucji rządowych i samorządowych w tym państwie również było zgodne z kryterium Maastricht. Wskaźnik długu w latach 2012-2019 przekraczał wartość referencyjną. Jednak w wyniku pandemii stan finansów pogorszy się, a wskaźnik długu wzrośnie. Węgry od 2013 r. podlegają przepisom części zapobiegawczej paktu stabilności i wzrostu, natomiast od 2018 r. - procedurze znacznego odchylenia. Prognoza Komisji Europejskiej wskazuje, że stan finansów publicznych pogorszy się przez pandemię w związku z lockdownem oraz wprowadzonymi środkami fiskalnymi mającymi na celu złagodzenie kryzysu. Zgodnie ze sprawozdaniem tej Komisji, jeszcze przed pandemią, ryzyko napięć fiskalnych w krótkim i średnim okresie miało być niskie na Węgrzech, natomiast w długim czasie - średnie spowodowane starzeniem się społeczeństwa. W kraju tym znaczenie w przyszłości będzie mieć rozważna polityka fiskalna. Walutą obowiązującą na Węgrzech jest forint węgierski. Waluta ta w dwuletnim okresie referencyjnym nie należała do ERM II, ale była notowana w systemie kursu płynnego. Kurs forinta węgierskiego do euro w okresie tym był zmienny. Na dzień 31 marca 2020 r. wynosił 360,02 i był aż o 15,5% słabszy niż w kwietniu 2018 r. W ciągu ostatnich 10 lat na rachunku bieżącym Węgier jest nadwyżka, co przyczyniło się do spadku zobowiązań zagranicznych netto. W okresie referencyjnym długoterminowa stopa tego kraju wynosiła średni 2,3%. Była niższa niż wartość referencyjnej dla kryterium konwergencji stóp procentowych. Stworzenie warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji wymaga na Węgrzech polityki gospodarczej nastawionej na stabilność, a także szeroko zakrojonych reform strukturalnych. Reformy te Węgrom przydadzą się w poprawie jakości funkcjonowania instytucji publicznych i administracji oraz w zakresie rynków produktów i pracy.

Polska jest kolejnym krajem nie należącym do strefy euro. Rolę banku centralnego pełni Narodowy Bank Polski. Jego działalność regulują przepisy zawarte w Konstytucji RP, ustawie o Narodowym Banku Polskim oraz ustawie Prawo bankowe. Oprócz roli banku centralnego NBP pełni również funkcje banku emisyjnego oraz banku banków. Do jego głównych zadań należą między innymi: prowadzenie polityki pieniężnej, działalność emisyjna, rozwój systemu płatniczego, zarządzanie rezerwami dewizowymi Polski, a także działalność edukacyjna i informacyjna⁴. W „Założeniach polityki pieniężnej na rok 2021” Rada utrzymała dotychczasową strategię polityki pieniężnej Narodowego Banku Polskiego, a więc głównym ustawowym celem polityki pieniężnej w Polsce pozostaje zapewnienie stabilności cen. Jednocześnie ustalono, że polityka pieniężna będzie prowadzona w sposób sprzyjający utrzymaniu zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz stabilności systemu finansowego. Strategia średniookresowego celu inflacyjnego pozostaje na niezmiennym poziomie od 2004 roku, a więc jest to 2,5% z symetrycznym przedziałem odchyień o szerokości +/- 1 punktu procentowego. Podstawowym instrumentem polityki pieniężnej w Polsce pozostają stopy procentowe NBP, a polityka pieniężna będzie realizowana w warunkach płynnego kursu walutowego, nie wykluczającego interwencji na rynku walutowym⁵. W Polsce średnia 12-miesięczna stopa inflacji HICP w marcu ubiegłego roku wynosiła 2,8% i była wyższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen (1,8%). Aby zrównoważyć szkody powstałe na skutek pandemii wywołanej przez koronawirusa władze Polski wprowadziły środki w zakresie polityki fiskalnej, makroostrożnościowej oraz pieniężnej. Jeśli chodzi o inflację to w

⁴ https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/o_nbp.html (2021.01.14).

⁵ https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/zalozenia/zalozenia_pp_2021.pdf (2021.01.11).

ciągu ostatnich 10 lat mieściła się ona w szeroki przedziale, tj. od -0,7% do 4,1%, a jej średnia wartość w tym okresie wynosiła 1,5%. Oznacza to, że poziom inflacji był umiarkowany. PKB per capita i poziom cen w tym kraju są niższe niż w strefie euro. Różnica w poziomie inflacji między Polską a strefą euro również będzie dodatnia w przypadku procesów nadrobienia dystansu rozwojowego. Może stać się to zrównoważone przez aprecjację nominalnego kursu walutowego. W wyniku pandemii w latach 2020-2021 stan finansów w Polsce również się pogorszy, a wskaźnik długu wzrośnie. Kraj ten od 2015 r. podlega przepisom części zapobiegawczej paktu stabilności i wzrostu. W latach 2015-2019 Polska spełniała kryterium deficytu, natomiast wskaźnik długu obniżał się. Prognoza Komisji Europejskiej z wiosny ubiegłego roku przewidywała gwałtowne pogorszenie się stanu finansów publicznych przez ograniczenie aktywności gospodarczej wraz ze środkami fiskalnymi, które zostały wprowadzone dla złagodzenia skutków pandemii Covid-19. W sprawozdaniu Komisji Europejskiej opublikowanej przed pandemią stwierdzono, że ryzyko stabilności finansów publicznych w Polsce w średnim i długim okresie miało być niskie. Aby zapobiec obniżeniu się stopy zastąpienia w średniej i długiej perspektywie, należy zadbać o adekwatność systemu emerytalnego. W przypadku tego państwa w przyszłości będzie mieć znaczenie prowadzenie rozważnej polityki fiskalnej. Polska waluta, czyli złoty w dwuletnim okresie referencyjnym nie należał do mechanizmu ERM II, jednak był notowany w systemie kursu płynnego. W tym okresie kurs złotego do euro odznaczał się wysoką zmiennością. W dniu 31 marca 2020 r. wyniósł on 4,5506 i był słabszy od średniego kursu z kwietnia 2018 r. o 8,5%. Łączne saldo rachunku bieżącego i kapitałowego Polski poprawiło się, a zobowiązania zagraniczne netto są cały czas wysokie. W okresie referencyjnym długoterminowa stopa procentowa wynosiła średnio 2,2%, co oznacza, że była niższa od wartości referencyjnej dla kryterium konwergencji stóp procentowych, która wynosiła 2,9%. Aby stworzyć w Polsce warunki sprzyjające trwałej konwergencji należy stosować politykę gospodarczą ukierunkowaną na stabilność, działania regulacyjne chroniące stabilność finansową, a także ukierunkowane reformy strukturalne. Żeby utrzymać zaufanie inwestorów zagranicznych należy zachować silną pozycję finansową oraz ciągle doskonalić praktykę nadzoru.

W Rumunii bankiem centralnym jest Narodowy Bank Rumunii. Jest on jednym z najdłuższych działających banków centralnych w Europie Środkowowschodniej. NBR został założony w 1880 r. i działa praktycznie bez przerwy. Działalność tego banku regulują przepisy zawarte w ustawie z dnia 28 czerwca 2004 r. o statucie Banku Narodowego Rumunii. Zgodnie z tą ustawą podstawową funkcją Narodowego Banku Rumunii jest utrzymanie stabilnego poziomu cen⁶. W Rumunii 12-miesięczna stopa inflacji HICP w marcu 2020 r. wynosiła 3,7% i także była wyższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen. W celu zwalczania skutków wywołanych pandemią Covid-19 władze tego kraju zastosowały poważne środki w zakresie polityki fiskalnej, pieniężnej i makroostrożnościowej. W ciągu ostatnich 10 lat poziom inflacji oscylował w przedziale od -1,7% do 7,8%. Jak widać jest to dość duży przedział, a jego średnia wartość wynosiła 2,7%, co oznacza, że poziom inflacji był podwyższony. Jeśli chodzi o trwałość konwergencji inflacji, to istnieją poważne co do tego obawy. PKB per capita i poziom cen są w Rumunii niższe niż w strefie euro, i tak jak w przypadku poprzednich krajów, próba nadrobienia dystansu rozwojowego spowoduje dodatnią różnicę w poziomie inflacji. Proces wyrównania dystansu musi być wspierany odpowiednią polityką, aby nie doszło do narastania presji cenowej i nierównowagi makroekonomicznej. W 2019 r.

⁶ <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/EiP/article/viewFile/606/584> (2021.01.14).

zadłużenie Rumunii było zgodne z kryterium długu, który jest określony w traktacie Maastricht. Deficyt sektora instytucji rządowych przekroczył 3-procentową wartość referencyjną. Dlatego też w kwietniu 2020 r. wszczęto procedurę dotyczące nadmiernego deficytu. Zgodnie z tą procedurą deficyt powinien być skorygowany do 2022 r. Od 2017 r. opisywany kraj był objęty procedurą znacznego odchylenia, która była przewidziana w części zapobiegawczej paktu stabilności i wzrostu, natomiast w kwietniu ubiegłego roku wszczęto postępowanie dotyczące nadmiernego deficytu w ramach części naprawczej paktu. Z prognozy Komisji Europejskiej wynika, że deficyt budżetowy w Rumunii ma wzrosnąć i odchyłać się coraz bardziej od wartości referencyjnej, która wynosi 3% PKB. Wprowadzony lockdown i środki fiskalne na złagodzenie kryzysu, a także znaczny wzrost emerytur sprawiły, że pogorszyło się saldo budżetowe ogółem oraz saldo strukturalne. Zgodnie ze sprawozdaniem Komisji Europejskiej ryzyko dla stabilności finansów publicznych w średnim i długim okresie miało być wysokie. Lej rumuński, czyli obowiązująca obecnie waluta w Rumunii, w dwuletnim okresie referencyjnym nie należał do ERM II, ale był notowany w systemie kierowanego kursu płynnego. 31 marca 2020 r. kurs leja do euro wynosił 4,8283 i był o 3,7% słabszy od średniego kursu z kwietnia 2018 r. Długoterminowa stopa procentowa w Rumunii w okresie referencyjnym wynosiła 4,4% i była wyższa od wartości referencyjnej dla kryterium konwergencji stóp procentowych. Stworzenie w tym kraju warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji wymaga prowadzenia polityki gospodarczej ukierunkowanej na stabilność.

Ostatnim krajem nie należącym do strefy euro, a starającym się o przystąpienie jest Szwecja. W kraju tym funkcję banku centralnego pełni Szwedzki Bank Narodowy. Jest to najstarszy bank centralny na świecie, powstał on w 1668 r. z polecenia parlamentu⁷. W Szwecji w marcu ubiegłego roku średnia 12-miesięczna stopa inflacji HICP była na poziomie 1,6%, co oznacza, że była niższa od wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen. Władze tego państwa również zastosowały środki związane z pandemią Covid-19 w zakresie polityki fiskalnej, makroostrożnościowej oraz pieniężnej. W ciągu 10 lat inflacja utrzymywała się w przedziale od 0,2% do 2,1%. Jej średni poziom wyniósł 1,2%, co oznacza, że był niewielki. W Szwecji PKB per capita jest wyższy niż w strefie euro. Jeśli chodzi o stabilność cen to pomocne będą tutaj polityka pieniężna i ramy instytucjonalne ukierunkowane na stabilność. Saldo oraz zadłużenie instytucji rządowych i samorządowych w 2019 r. były zgodne z kryteriami Maastricht, jednak z powodu pandemii może się to znacznie pogorszyć. Od 1998 r. do 2019 r. kraj ten nie był objęty procedurą nadmiernego deficytu. Jednak zgodnie z prognozą Komisji Europejskiej sytuacja budżetowa w Szwecji ma się pogorszyć. Ma wystąpić deficyt budżetowy na poziomie 5,6% PKB z powodu wystąpienia światowej pandemii wywołanej przez Covid-19. Jednak w 2021 r. deficyt znów ma wrócić do poziomu 3-procentowej wartości referencyjnej. Wzrośnie również wskaźnik długu do PKB, jednak będzie on niższy niż 60% wartości referencyjnej. Obowiązującą w Szwecji walutą jest korona szwedzka, która w dwuletnim okresie referencyjnym nie należała do ERM II, ale była notowana w systemie kursu płynnego. Kurs korony do euro w marcu 2020 r. wynosił 11,0613 i był o 6,6% słabszy od średniego kursu z kwietnia 2018 r. Długoterminowa stopa procentowa w okresie referencyjnym wynosiła średnio -0,1%. Była dużo niższa od wartości referencyjnej dla kryterium konwergencji stóp procentowych (2,9%). Dalsze utrzymanie w tym państwie warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji między innymi

⁷ <https://bankomania.pkobp.pl/finanse-na-co-dzien/historia-bankow-centralnych-cz-1-szwedzki-bank-narodowy/> (2021.01.14).

wymaga kontynuowania polityki gospodarczej nastawionej na stabilność oraz działań na rzecz ochrony stabilności finansowej.

Podsumowanie

Zmiany i postępy jakie zaszły od czasu wydania raportu o konwergencji z 2018 roku były niewielkie. W pięciu z siedmiu omawianych krajów starających się o wejście do strefy euro inflacja HICP przekracza wartość referencyjną, podczas gdy w 2018 roku taka sytuacja miała miejsce tylko w dwóch krajach. Od maja 2018 roku w trzech z omawianych krajów średnia 12-miesięczna różnica w poziomie długoterminowych stóp procentowych w stosunku do strefy euro w dalszym ciągu malała, natomiast tylko w jednym przekraczała wartość referencyjną. W 2018 roku przekraczała wartość referencyjną w dwóch krajach. W obecnym czasie żaden z krajów nie uczestniczy w mechanizmie kursowym ERM II. Bułgaria i Chorwacja wyraziły chęć wystąpienia o włączenie swoich walut do tego mechanizmu. W części z omawianych w raporcie krajów kursy ich walut wobec euro przez kilka ostatnich lat mocno się wahały. Większość krajów osiągnęła pewne postępy w zmniejszaniu nierównowagi fiskalnej. Wyjątkiem była Chorwacja, o której Komisja Europejska w swoim sprawozdaniu stwierdziła, że występują w niej zakłócenia równowagi.

W okresie pomiędzy publikacją raportu o konwergencji z 2018 roku a wybuchem w pierwszym kwartale 2020 roku kryzysu wywołanego koronawirusem (Covid-19) sytuacja gospodarcza większości z analizowanych państw była ogólnie mocna. Pomimo utrudnień z otoczenia zewnętrznego, zwłaszcza w 2019 roku, w większości krajów występował silny popyt krajowy, podtrzymywany przede wszystkim przez ciągły wzrost zatrudnienia i płac, a w części krajów także przez łagodną politykę monetarną i fiskalną. Jednak od początku 2020 roku otoczenie gospodarcze dramatycznie pogorszyło się z powodu wybuchu pandemii Covid-19. Aktywność gospodarcza wszystkich analizowanych krajów rosła wyraźnie wolniej, w niektórych nawet spadła. Władze krajowe w celu łagodzenia skutków pandemii i wywołanych przez nią szkód zastosowały poważne środki w zakresie polityki fiskalnej, nadzorczej, makroostrożnościowej i pieniężnej.

Głównym celem polityki pieniężnej w Bułgarii jest utrzymanie stabilności cen poprzez zapewnienie stabilności waluty krajowej. Stworzenie w Bułgarii warunków sprzyjających trwałej konwergencji wymaga polityki gospodarczej ukierunkowanej na stabilność oraz szeroko zakrojonych reform strukturalnych. Szczególnie trwałości konwergencji i odporności gospodarczej posłużyłyby szeroko zakrojone reformy strukturalne na rzecz poprawy odporności strukturalnej, stabilności finansowej, otoczenia biznesowego, jakości instytucji i skuteczności rządzenia.

Jednym z głównych zadań Narodowego Banku Czech jest utrzymanie cen na poziomie stabilnym, ale również wspieranie polityki gospodarczej rządu w przypadku, gdy nie narusza to celu podstawowego. W Czechach stworzenie warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji wymaga prowadzenia polityki stabilności cen oraz stabilności makroekonomicznej. W celu zapobiegnięcia słabości strukturalnych mogących negatywnie wpłynąć na perspektywę wzrostu Czech, trzeba zintensyfikować reformy strukturalne w zakresie polityki rynków pracy, produktów czy otoczenia biznesowego.

Podstawowym celem działalności Narodowego Banku Chorwacji jest utrzymanie stabilnego poziomu cen. Stworzenie w państwie tym warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji nakazuje przyjęcie takiej polityki gospodarczej, która ukierunkowana jest na stabilność i szeroko zakrojone reformy strukturalne między innymi na rzecz ulepszenia otoczenia instytucjonalnego i

biznesowego, pobudzenia konkurencji na rynku produktów czy poprawy skuteczności administracji publicznej i wymiaru sprawiedliwości.

Narodowy Bank Węgier realizuje politykę pieniężną, która opiera się głównie na strategii bezpośredniego celu inflacyjnego, a także dąży do utrzymania stabilności cen. Stworzenie warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji wymaga na Węgrzech polityki gospodarczej nastawionej na stabilność, a także szeroko zakrojonych reform strukturalnych związanych z poprawą jakości funkcjonowania instytucji publicznych i administracji oraz w zakresie rynków produktów i pracy.

Podstawowym zadaniem Narodowego Banku Polskiego jest utrzymanie stabilnego poziomu cen. Aby stworzyć w Polsce warunki sprzyjające trwałej konwergencji należy stosować politykę gospodarczą ukierunkowaną na stabilność, działania regulacyjne chroniące stabilność finansową, a także ukierunkowane reformy strukturalne.

Głównym celem Narodowego Banku Rumunii jest utrzymanie stabilnego poziomu cen. Stworzenie w tym kraju warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji wymaga prowadzenia polityki gospodarczej ukierunkowanej na stabilność.

Szwedzka polityka pieniężna jako główny cel zakłada utrzymanie stabilności cen. Dalsze utrzymanie w tym państwie warunków, które sprzyjają trwałej konwergencji między innymi wymaga kontynuowania polityki gospodarczej nastawionej na stabilność oraz działań na rzecz ochrony stabilności finansowej.

Podsumowując, większość z państw stosuje strategię polityki pieniężnej opartą na utrzymaniu stabilności cen. Nie ma jednak jednej strategii idealnie pasującej dla wszystkich krajów. Ponadto, potwierdza się hipoteza, że odpowiednia strategia polityki pieniężnej jest filarem dla stabilnego ekonomicznie i monetarnie państwa. Spełnianie kryteriów konwergencji gospodarczej możliwe jest dzięki stosowaniu właściwej dla danego państwa strategii polityki pieniężnej. Kryteria mają za zadanie wprowadzenie strefy euro w właśnie w stabilnych ekonomicznie i monetarnie państwach.

Bibliografia

- Ancyparowicz G. (2017). *Wybrane aspekty strategii celu inflacyjnego w teorii i praktyce banków centralnych*. Annales H - Oeconomia Nr 51 (6), s. 11-20.
- Cendal M. (2008). *Instrumenty polityki pieniężnej*. W: Przybylska-Kapuścińska W. (red.) *Współczesna polityka pieniężna*. Difin, Warszawa.
- Grostal W., Jabłecki J., Bieniak P., Ciżkowicz-Pękala M., Skrzyszewska-Paczek E., Wesółowski G., Żuk P. (2016). *Alternatywne strategie polityki pieniężnej*. Narodowy Bank Polski, Warszawa, s. 12.
- Kokoszyński R. (2004). *Współczesna polityka pieniężna w Polsce*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, s. 59.
- Krześniak A. (2006). *Dekompozycja premii za ryzyko na rynku pozaskarbowych instrumentów dłużnych na przykładzie polskiego rynku obligacji korporacyjnych*. Materiały i Studia, z. 197, Warszawa, s. 6.
- Mishkin F. (2007). *Monetary policy strategy*. The MIT Press, Cambridge.
- Mundry R. (2009). *Problemy w realizacji i erozja strategii polityki monetarnej*. Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne 6, s. 125-136.
- Niedźwiedzińska J., Wesółowski G. (2012). *Strategia celu dla nominalnego PKB jako alternatywa dla strategii celu inflacyjnego*. Narodowy Bank Polski
- Niedźwiecka K. (2011). *System bankowy w Chorwacji*. Zeszyty Studenckie Wydziału Ekonomicznego „Nasze Studia”, s. 11.

- Orłowski L.T., Dąbrowski M. (2005). *Zmiany w systemie polityki monetarnej na drodze do euro*. Zeszyty BRE Bank - Case Nr. 77, s. 21.
- Pietryka I. (2010). *Dostosowanie instrumentów Narodowego Banku Polskiego do standardów eurosystemu - Operacje otwartego rynku*. *Ekonomia i Prawo*, Tom 6. Zawodności rynku, zawodności państwa, etyka zawodowa. Cz. 2, s. 259-276.
- Pietrzak B., Polański Z., Woźniak B. (2008). *System finansowy w Polsce*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Przybylska-Kapuścińska W. (2006). *Strategia bezpośredniego celu inflacyjnego w polityce pieniężnej banków centralnych*. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 4: 111-129.
- Skibińska-Fabrowska I. (2014). *Polityka pieniężna Narodowego Banku Czech w warunkach zaburzeń na globalnych rynkach finansowych*. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, t.56 nr 5, s. 84.
- Raport EBC o konwergencji*. Maj 2018.
- Raport EBC o konwergencji*. Czerwiec 2020.
- Winiarski B. (2006). *Polityka gospodarcza*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Zbierchowska D. (2009). *Strategia bezpośredniego celu inflacyjnego - doświadczenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej*. *Equilibrium* 2 (3): 39-49.

STREFA EURO JAKO SZANSA ROZWOJU KRAJÓW EUROPEJSKICH

Elwira Świtaj, Agata Pietrzak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie

Strefa Euro jest ważnym projektem europejskim. Dzięki niej następuje większa ingerencja państw członkowskich. Poszczególne kraje w różnym stopniu angażują się w taką współpracę. Członkostwo w tej strefie wymaga nie tylko spełnienia kryteriów wstępnych, ale także koordynowania swoich polityk makroekonomicznych. W artykule przedstawiono sytuację wybranych państw w kontekście możliwości funkcjonowania w strefie Euro. Zwrócono także uwagę na przypadek Polski.

Słowa kluczowe: strefa Euro, rozwój, polityka, Unia Europejska

Wprowadzenie

Powstanie Unii Europejskiej w 1957 r. miało duże znaczenie dla wszystkich gospodarek państw członkowskich. Zdecydowanie wspólnota skupiła się na zbudowaniu kolektywnego rynku handlowego. Coraz lepiej prosperujące rynki wewnętrzne do pełnego rozwoju potrzebowały jedynie wprowadzenia wspólnej silnej waluty, która zdecydowanie mogłaby się przyczynić do wzmocnienia gospodarki europejskiej oraz polepszyć warunki bytu Europejczyków. Rokiem przełomowym w danym aspekcie jest 1991, w którym państwa członkowskie Unii podpisały Traktat o Unii Europejskiej, na którego mocy wprowadzono silną i stateczną walutę dla Europy. Powstała 13 grudnia 2007 roku w Lizbonie Unia Gospodarcza i Walutowa jest nazywana procesem, który zmierza do wprowadzenia jednolitej waluty euro przy czym i jednolitej polityki pieniężnej, a również wspiera powiązanie polityk gospodarczych państw członkowskich. Dane działania stworzyły drugą na świecie największą strefę ekonomiczną. Utworzenie Europejskiego Banku Centralnego i Europejskiego Systemu Banków Centralnych oraz przydzielenie EBC kompetencji monetarnych i wprowadzenie euro nastąpiło 1 stycznia 1999r. W styczniu 2002 z rynku światowego zniknęło 11 walut państw należących do Unii Europejskiej. Analizując dany aspekt możemy przedstawić korzyści i zagrożenia wynikające z wejścia do strefy euro przez państwa członkowskie. Wyniki przeprowadzonych badań wyraźnie wskazują na umocnienie się i stabilizację gospodarek we wszystkich krajach. Bezprecedensowymi korzyściami wynikającymi ze wprowadzenia strefy euro jest umożliwienie założenia kont bankowych mieszkańcom UE w wybranym kraju we wspólnej walucie. Korzyści, jakie wymiana waluty na euro ze sobą niesie są bezdyskusyjne. Abstrahując zagrożenia są realne do zatarcia poprzez efektywną politykę gospodarczą. Równie ważnym faktem są próby przekonania społeczeństwa i zmiany jego nastawienia w stosunku do nowej waluty euro. Z pewnością gwar wywołany

wprowadzeniem nowego pieniądza w każdym z krajów członkowskich był ogromny, ale patrząc na dany aspekt w perspektywie lat z pewnością warty nakładu wysiłków oraz dającym dużo więcej korzyści niż strat¹.

Unia Gospodarcza i Walutowa

Unia Europejska wzmacnia działania, które umacniają i wspierają rozwój Unii Gospodarczej oraz Walutowej. Wypadkową danego procesu jest utworzenie w 1999-2002 strefy euro, która w pierwszych latach istnienia zdecydowanie przyspieszyła wzrost gospodarczy państw członkowskich oraz ustabilizowała ich rynki finansowe. Korzyściami wynikającymi z wprowadzenia strefy euro jest zdecydowanie : ustabilizowanie cen produktów oraz ich szerszy dostęp, widoczna poprawa bezpieczeństwa na rynku, wzrost stabilności gospodarek państw członkowskich, integracja rynków finansowych. Ponad to strefa euro prawie całkowicie eliminuje niepewności w relacjach handlowych, a także redukuje ryzyko walutowe, przy czym podnosi efektywność alokacji kapitału , stabilizuje ceny w wyniku wzrostu udziału sektora dóbr handlowych w całości produkcji.

Z kolei obniżenie poziomu narodowych rezerw walutowych, które są niezbędne do obsługi transakcji zagranicznych, wynikających ze zredukowania ogólnej wielkości rezerw walutowych w całej unii walutowej oraz przekształcenia części obrotów zagranicznych w obroty wewnętrzne. Kosztami udziału w Unii Walutowej wynikają z wymogu przyjęcia w narodowej polityce gospodarczej wskaźników makroekonomicznych, które są ustalane centralnie, takich jak stopa inflacji, poziom zatrudnienia czy stopa wzrostu gospodarczego. Reżim walutowy ma znaczący wpływ na skuteczność polityki pieniężnej każdego z państw członkowskich. Jego efektywność wynika ze zdolności do silnego, trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego , który oznacza odpowiednią alokację czynników produkcji. W przypadku braku wspólnej waluty wśród członków Unii występuje zagrożenie stosowania w szerokim zakresie zmian kursów wymiennych walut narodowych poprzez ich dewaluacje w celu zapewnienia przewagi konkurencyjnej dla krajowych towarów na rynkach zagranicznych nad towarami państw członowych. Chodzi tu głównie o stosowanie polityki dewaluacji walut narodowych jako instrumentu polityki proeksportowej i rewaluacji w ramach polityki antyimportowej. Z pewnością wszystkie korzyści wynikające z integracji walutowej są korzyściami sakli, które potęgują wydajność rynku. W skali światowej znaczenia ma pobudzony handel i inwestycje. Wypracowane korzyści ograniczają negatywne konsekwencje dla wzrostu gospodarczego.

Euro jest kluczowym mechanizmem maksymalizacji korzyści płynących ze wspólnego rynku , polityki handlowej i współpracy politycznej. Stopa procentowa to jeden z podstawowych wskaźników ekonomicznych dla gospodarek. Jej wysoki poziom stanowi barierę dla inwestycji oraz ogranicza dostęp kredytów. Wprowadzenie waluty euro daje szansę na spadek nominalnych stóp procentowych, ponieważ EBC przejął obowiązek ich wyznaczenia i utrzymywania oraz zredukowania premii za ryzyko walutowe. Generalnie w Polsce stopy procentowe utrzymują się na wyższym poziomie niż w pozostałych krajach strefy euro. Wynikiem tego jest zróżnicowany poziom stóp inflacji oraz stóp procentowych nominalnych pomiędzy gospodarką Polski a gospodarką strefy euro. Polska, która jest krajem w fazie konwergencji i stara się „doganiać” rozwinięte kraje UGW, charakteryzuje się wysoką dynamiką wydajności pracy. Dzieje się tak poprzez efekt Balassy-Samuelsa (powstaje presja inflacyjna, która powoduje zróżnicowany poziom inflacji w Polsce i strefie

¹ http://forsal.pl/artykuly/499257,szczyt_ue_przyjal_pakiet_reform_w_obronie_euro.html

euro), odmienny sposób percepcji ryzyka w UGW i w Polsce. Zmniejszeniu poziomu stóp procentowych, poprzez wprowadzenie wspólnego pieniądza, towarzyszy obniżenie kosztów związanych z pozyskaniem kapitału dla państwa, przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych. Jedną z szans wynikających z obecności w Unii Monetarnej jest zwiększenie intensywności międzynarodowej wymiany handlowej. Jest to efekt poszerzenia pola działania i perspektyw dla podmiotów krajowych, które rozpoczynają kooperację na skalę rynku całego obszaru walutowego.

Dzięki temu, iż waluta europejska uzyskała dość mocną międzynarodową pozycję, importerzy oraz eksporterzy z państw Unii Walutowej mają możliwość działania w warunkach zbliżonych do warunków funkcjonowania amerykańskich przedsiębiorstw. Za pośrednictwem integracji walutowej producenci z krajów strefy euro mają szansę na zwiększenie nakładów inwestycyjnych, by poszerzyć zakres swej działalności gospodarczej. Uczestnictwo Polski w strefie euro przyczyni się do wzrostu otwartości gospodarki oraz intensyfikacji handlu z krajami obszaru walutowego. Według ekonomistów wprowadzenie w Polsce nowej waluty spowoduje wzrost eksportu o około 2-14%, natomiast przewiduje się mniejszy wzrost importu, jednakże jego wzrost powinien być silniejszy od wzrostu wartości eksportu. Skala korzyści będzie uzależniona od atrakcyjności oferty producentów polskich, a także od ich konkurencyjności i możliwości ekspansji na zagraniczne rynki.

Dla polskiej gospodarki do pozytywnych efektów związanych ze wzrostem międzynarodowej wymiany handlowej należą: – napływ nowych rozwiązań technologicznych; – większa liczba komplementarnych inwestycji w stosunku do eksportowej produkcji; – specjalizacja wewnątrzgałęziowa i wzrost skali produkcji, by efektywniej wykorzystać czynniki produkcji. Obok uwarunkowań w skali makroekonomicznej poziom intensywności międzynarodowego handlu po wejściu Polski do UGW będzie także uzależniony od otoczenia mikroekonomicznego.

Do najważniejszych mikroekonomicznych uwarunkowań wpływu waluty europejskiej na handel zagraniczny należą: – poziom konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw; – nastawienie polskich przedsiębiorstw do funkcjonowania w warunkach Unii Monetarnej. Biorąc pod uwagę makroekonomiczne argumenty, akcesja polskiej gospodarki do Unii Walutowej na pewno wpłynie w pozytywny sposób na wzrost intensywności handlu międzynarodowego oraz wzrost gospodarczy. Natomiast uwarunkowania mikroekonomiczne nie mają już tak pozytywnego wydźwięku. Nadal niski poziom konkurencyjności polskiego sektora MSP i poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw uznaje się za zagrożenie, by móc wykorzystywać maksimum korzyści z handlu zagranicznego. Według przeprowadzonych dotychczas badań europejska waluta w długim okresie powinna się przyczynić do wzrostu wielkości polskiego eksportu.

Jednakże w początkowym okresie członkostwa Polski w strefie euro wolumen eksportu może się zmniejszyć w wyniku wzrostu wewnętrznego popytu. Lecz z powodu wzrostu konkurencyjności sektora MSP w Polsce eksport będzie dynamicznie wzrastał nawet o 13-14%, czyli bardziej, niż gdyby Polska pozostała poza Unią Monetarną.

Generalnie wspólna waluta - euro - do tej pory doprowadziła do wzrostu dynamiki w wielu procesach (m.in. w wymianie handlowej). Jest to widoczne w obecnych krajach za pośrednictwem wyższych bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Uwarunkowania gospodarki polskiej w skali makro, od których zależy skala szans i korzyści z międzynarodowej wymiany handlowej po wejściu do Unii Walutowej, są na korzystnym poziomie. Kraje strefy euro mają wysoki udział w handlu Polski. Taka sytuacja powinna doprowadzić do wzrostu powiązań międzynarodowej wymiany, głównie zwiększenia handlu wewnątrzgałęziowego. Poziom zmienności złotego na tle walut

regionu jest dość wysoki. Przyjęcie euro jako waluty stabilnej będzie oddziaływać na zwiększenie intensywności relacji handlowych polskiej gospodarki z krajami trzecimi (Sporek 2011).

Większość ekonomistów wskazuje jednak na stosunkowo nieduży wpływ większości z podanych korzyści. Głównym ryzykiem, którym jest wprowadzenie wspólnej waluty a utrata suwerennej krajowej jako utrata narzędzia prowadzenia wewnątrz krajowej polityki gospodarczej. Ponieważ właśnie waluta krajowa w okresach dekonunktury jest doskonałym narzędziem umożliwiającym wprowadzenie szybkiej poprawy konkurencyjności krajowej. Jest to faktem szczególnie ważnym gdy możemy zaobserwować występowanie szlaków asymetrycznych, czyli niekorzystnych zmian koniunktur. Mogą one występować w jednym z krajów, ale także w innych krajach państw członkowskich Eurostrefy. Z pewnością opcją droższą były by w tym czasie konsekwencje braku dyscypliny finansów publicznych. Do czady emitowania przez dany kraj własnej waluty zakładając teoretycznie nie zagraża mu bankructwo, aczkolwiek awaryjne dodrukowanie pieniądza krajowego może być wypadkową wysokiej inflacji. Dodatkowo kraje południowej części Europy, które przyjęły wspólną walutę uzyskały dostęp do niskoprocentowanego kapitału.

Realnie jednak nieprawidłowa polityka, którą możemy zaobserwować w sektorze finansów spowodowała że nie drogie kredyty są wykorzystywane szczególnie na sfinansowanie znacznego długu wzrostu konsumpcji, wydatków rządów czy też nieefektywne inwestycje, które nie przełożyły się na ogólny wzrost wskaźnika PKB. Konsekwencją danej sytuacji jest znaczny wzrost zadłużenia, któremu z kolei nie towarzyszy wzrost konkurencyjności gospodarek, ale zjawisko zupełnie odwrotne, które doprowadza do nadmiernego. Nagłe pojawienie się na rynku dużej ilości niedrogiego pieniądza z pewnością będzie prowadziło do powstawania baniek spekulacyjnych na przykład na rynkach nieruchomości.

Ważną kwestią jest również konieczność brania udziału w kosztach pomocy zadłużonym krajom, które wejdą do krajów strefy euro. Ponieważ wszystkie kraje, które zdecydują się na wprowadzenie euro mogą i powinny uczestniczyć we wspólnym funduszu, którego założeniem jest zagwarantowanie stabilności finansowej oraz pomoc krajom czy instytucjom finansowym tych krajów, których gospodarki są pogrążone w kryzysie, a także zapobieganie wszelkim ryzykom związanym z charakterem systemowym dla strefy euro. Sytuacje kryzysowe w strefie euro automatycznie uruchamiają mechanizm, który stabilizuje daną sytuację poprzez nielimitowane skupowanie obligacji kraju pogrążonego w kryzysie, przez EBC w zamian z prowadzenie reform. Jednak może się zdarzyć, że dany rynek nie będzie w stanie zaakceptować wprowadzonych reform oni przedstawionego mechanizmu za pomocny, co może spowodować że skup obligacji będzie generował olbrzymie ryzyko strat, które może ponieść Europejski Bank Centralny. Równie ważne jest wspomnieć o ryzyku ewentualnego wzrostu cen na rynku z powodu widocznej tendencji przedsiębiorców do zaokrąglania cen w górę po przeliczeniu na walutę euro. Dane sytuacje szczególnie możemy zaobserwować wśród krajów zachodniej Europy, które wprowadziły euro. Doświadczenia kolejnych przyjmujących euro krajów pokazywały, że przy odpowiednim przygotowaniu wzrostu cen można niemal całkiem uniknąć. Łączny wzrost cen w ciągu 3 miesięcy po wprowadzeniu euro wyniósł na Słowacji 0,1%, w Estonii 1,5%, na Łotwie 1%, a na Litwie ceny spadły o 0,5%.

Wspólnota gospodarcza z jednym pieniądzem z założenia powinna charakteryzować się wspólnym rynkiem opierającym się na swobodzie ruchu transgranicznego i otwarciu się na handel z krajami spoza strefy. Podstawowe szanse, czyli między innymi redukcja ryzyka kursowego, obniżka stóp procentowych, redukcja kosztów transakcyjnych, ożywienie wymiany handlowej, większa przejrzystość i porównywalność cen, wzrost inwestycji zagranicznych i krajowych oraz wzrost

konkurencyjności dają szansę na pogłębioną integrację oraz poszerzenie współpracy między państwami, które przynależą do eurolandu. Natomiast zagrożenia takie jak na przykład rezygnacja z autonomicznej polityki pieniężnej i kursowej, wzrost cen, koszty techniczne i administracyjne oraz obciążenia związane z wypełnieniem kryteriów z Maastricht można potraktować jako wyzwania, przed którymi w pewnym momencie powinna stanąć polska gospodarka. Wspólny pieniądź niesie ze sobą liczne korzyści zarówno dla osób jak i firm działających w ramach gospodarki rynkowej. Jedną, wspólną walutę ułatwia zarówno handel jak i inwestycje, co przyczynia się do stworzenia lepszego i bardziej wydajnego systemu podziału pracy. Szanse i potencjał takiej sytuacji można wykorzystać w pełni gdy wykluczy się polityczne utrudnienia².

Słowenia

Słowenia, która złożyła wniosek o przyjęcie do strefy euro w 2006 roku, w 2007 stała się pierwszym z 10 przyjętych do UE w 2004 roku. Członkostwo Słowenii w strefie euro zagwarantowała przedstawiona przez nią Programu Stabilizacji i Wzrostu, która zawierała dokładną informację o planie, który zakładał osiągnięcie zamierzonych poziomów wartości ekonomicznych, takich jak odpowiedni poziom PKB czy poziom bezrobocia a także związane z kryteriami konwergencji poziomu inflacji oraz wielkość długu publicznego oraz deficytu budżetu w stosunku do krajowego PKB. Warto zauważyć, iż uzyskanie dobrej noty od Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Banku Centralnego dla całego procesu konwergencji charakteryzującego się trwałością i wysokim stopniem zaawansowania wymagało, także w Słowenii, konsekwentnej realizacji polityki sprzyjającej poprawie finansów publicznych, jak również działań o antyinflacyjnym charakterze. Nie ulega wątpliwości, że zapewnienie długookresowej stabilności dla finansów publicznych będzie wyzwaniem dla rządu Słowenii, zwłaszcza w związku z dużą sztywnością wydatków publicznych.

Na uwagę zasługuje także wysoki poziom poparcia dla członkostwa w unii walutowej ze strony słoweńskiego społeczeństwa, który wynosił średnio 65% w latach 2004-2006 i był najwyższy spośród wszystkich krajów, które weszły do UE w 2004 roku⁸. Zaobserwowano również gwałtowny wzrost poparcia dla euro, które wzrosło w Słowenii z 58% na półtora roku przed jego wprowadzeniem do 72% rok później. Chociaż jest to wynik rekordowy, trzeba odnotować specyficzne uwarunkowania Słowenii, które bez wątpienia na niego wpłynęły, a do których należały: - częste podróże Słoweńców do korzystających już z euro Austrii i Włoch oraz obywateli tych krajów do Słowenii, - tradycyjne utrzymywanie oszczędności w markach niemieckich, które później zostały zamienione na euro, - duży udział pożyczek denominowanych w euro, - 80-90% polis ubezpieczeniowych na życie denominowanych w euro, - popularne wyrażanie cen usług hotelowych w euro⁹. Należy odnotować, że mówiąc o korzyściach z wprowadzenia wspólnej waluty Słowenia podkreśla efekt o zdecydowanie pozaekonomicznym charakterze - poczucie bycia liderem. Nie ulega wątpliwości, że jako piersi z tzw. nowych krajów członkowskich dostosowali Słoweńcy swoje uregulowania prawne i spełnili warunki niezbędne do wprowadzenia euro (Stasiak 2007).

Cypr i Malta

W maju 2007 powstał kolejny Raport o Konwergencji opublikowany w maju, który był związany z poszerzeniem strefy euro, tym razem o Cypr i Maltę. Zgodnie Komisja Europejska i Europejski

² Ungerer H., Evans O., Mayer Th., Young Ph.: The European Monetary System Recent Developments. IMF, Ocasional Paper 48, Washington 1986.

Banku Centralnego oświadczyły, iż oba kraje osiągnęły poziom trwałej konwergencji, gdyż ich wskaźniki inflacji, długoterminowych stóp procentowych, a także deficytu budżetowego pozostawały w analizowanym okresie znacznie poniżej wartości referencyjnych. W okresie przygotowawczym znacząco zmniejszył się także poziom długu publicznego, chociaż nie osiągnął wartości referencyjnej. Należy natomiast odnotować, że szczególną uwagę zwrócono na Cyprze i na Malcie na kryterium inflacji, ze względu na wahania cen żywności i energii oraz politykę sztywnego kursu walutowego stosowaną w tych krajach od lat 60. XX wieku. Z tego punktu widzenia należy zauważyć, że wskaźnik inflacji wynosił ok. 2% przy wartości referencyjnej na poziomie 3% do marca 2007 roku, ale gwałtownie wzrósł po przyjęciu euro w 2008 do 4,4% na Cyprze i 4,7% na Malcie, przy średniej dla strefy euro na poziomie 3,3%¹³.

Narodowe waluty tych krajów spełniły także kryterium stabilności kursowej uczestnicząc przez dwa lata w ERM II bez poważnych napięć. Niestety, po przyjęciu euro podstawowe wskaźniki makroekonomiczne, obok wspomnianej inflacji, także pogorszyły się, wydaje się jednak, że zdecydowały o tym przede wszystkim czynniki zewnętrzne, czyli kryzys na światowym rynku finansowym, który przyczynił się do zmniejszenia produkcji przemysłowej, także w tych niewielkich gospodarkach. Na uwagę zasługuje analiza zmian poziomu poparcia dla wprowadzenia wspólnej waluty. Od końca 2004 do początku 2006 roku poziom poparcia dla wprowadzenia euro utrzymywał się w obydwu krajach na poziomie ok. 40%. Doświadczenia Cypru i Malty związane z zamianą walut krajowych na euro. W 2006 roku gwałtownie spadło poparcie dla euro na Cyprze do poziomu ok. 30%. W konsekwencji zdecydowano o znaczącym zintensyfikowaniu działań informacyjnych, co spowodowało wzrost poparcia do 44% w 2007 roku. Na Malcie skala akceptacji dla nowej waluty systematycznie wzrastała osiągając w 2007 roku poziom 56%. Warto także odnotować, że sprawna wymiana walut i dobrze zorganizowana kampania informacyjna spowodowała, że aż 90% obywateli tych krajów przyznało, że nie odczuło większych problemów z przyjęciem nowej waluty. Zwłaszcza kampania informacyjna prowadzona na Malcie od 2006 roku zyskała uznanie KE jako wszechstronna i bardzo intensywna³.

Słowacja

Słowacja członkiem strefy euro Słowacka korona uczestniczyła w systemie ERM II przez dwa lata przed oceną w zakresie konwergencji. Warto jednak zaznaczyć, że zgoda na uczestnictwo w ERM II miało w przypadku Słowacji charakter warunkowy związany z koniecznością podjęcia przez omawiany kraj wielu zobowiązań w różnych obszarach polityki pieniężnej¹⁶. Kurs centralny w systemie ERM II został na początku ustalony na poziomie 38,4550 SKK za 1 euro (+/-15%). Ze względu na istotną aprecjację korony od marca 2007 roku kurs centralny został zmieniony o 8,9% i wynosił 35,4424 SKK za 1 EUR. Druga rewaluacja miała miejsce w maju 2008 roku. Nowy kurs centralny ustalono na poziomie 30,1260 SKK/EUR i był on o 17,65% niższy od poprzedniego. Jego ustalenie na wskazanym poziomie wynikało z prognoz przewidujących wysokie tempo wzrostu gospodarczego na Słowacji¹⁷.

Oceny procesu konwergencji gospodarczej dokonała na wniosek Słowacji Komisja Europejska oraz Europejski Bank Centralny w raporcie publikowanym w maju 2008 roku. W podlegającym analizie okresie tzn. od kwietnia 2007 do marca 2008, 12-miesięczna średnia stopa inflacji HICP wyniosła na Słowacji 2,2% czyli poniżej wartości referencyjnej, która dla omawianego okresu

³ Statistical Service of the Republic of Cyprus. www.mof.gov.cy

wynosiła 3,2%¹⁸. W związku z tym KE wydała pozytywną opinię dotyczącą wypełnienia kryterium stabilności cen. Zwróciła jednocześnie uwagę na konieczności podjęcia działań zmniejszających zagrożenie inflacyjne, zalecając konsolidację fiskalną, wspieranie konkurencji na rynkach produktów, dyscyplinę płac oraz dalszą liberalizację gospodarki¹⁹. W okresie referencyjnym, poziom długoterminowych stóp procentowych wynosił 4,5% i był niższy od wartości referencyjnej, która wynosiła 6,5%. KE uznała więc, że Słowacja spełnia stosowne monetarne kryterium zbieżności. W chwili sporządzania wspomnianego raportu dotyczącego wypełniania kryteriów konwergencji Słowacja była objęta decyzją Rady UE dotyczącą występowania nadmiernego deficytu.

Od 2002 roku obserwowano jednak wyraźną redukcją deficytu budżetowego, który w roku referencyjnym wyniósł 2,2% PKB przy wartości referencyjnej na poziomie 3% PKB. Także wskaźnik długu publicznego kształtował się poniżej wartości referencyjnej wynoszącej 60% PKB, wynosząc w 2007 roku 29,3%, a w 2008 27,7%. Ze względu na korzystne kształtowanie się kryteriów fiskalnych, jak również korzystne prognozy w zakresie omawianych wielkości w przyszłości, na wniosek Komisji Europejskiej Rada UE uchyliła decyzję o nadmiernym deficycie budżetowym na Słowacji. 3 czerwca 2008 roku uchylono decyzję o występowaniu nadmiernego deficytu, uznając tym samym wypełnianie przez Słowację fiskalnych kryteriów konwergencji. Ostatnia przeszkoda dla wprowadzenia euro na Słowacji została tym samym usunięta i 1 stycznia 2009 roku Słowacja stała się 16 członkiem Eurolandu.

Wykorzystując doświadczenia krajów, które już wcześniej wprowadziły euro, Słowacja dołożyła wszelkich starań, aby uniknąć nieuzasadnionych podwyżek cen wymuszając podawanie cen w koronach i w euro w okresie pięciu miesięcy poprzedzających wprowadzenie wspólnej waluty oraz rok po jej wprowadzeniu. Celem Słowacji była minimalizacja tzw. efektu przejścia pojawiającego się w każdym kraju po zmianie waluty narodowej na euro. Na podstawie zebranych informacji Eurostat oszacował, że wpływ wprowadzenia wspólnej waluty na wskaźnik cen konsumpcyjnych w okresie od grudnia 2008 do lutego 2009 wyniósł nie więcej niż 0,3 punktu procentowego²². Poparcie społeczeństwa słowackiego dla wprowadzenia Euro wynosiło w latach 2004-2008 średnio ok. 52% i istotnie wzrosło w 2008 roku. Jednocześnie warto odnotować, że zdecydowana większość słowackiego społeczeństwa wskazywała okres 2009- 2010 jako optymalny dla wprowadzenia wspólnej waluty⁴.

Estonia

W opublikowanym w maju 2010 roku kolejnym Raporcie o Konwergencji, pozytywnie oceniono spełnianie przez Estonię kryteriów konwergencji. W konsekwencji to właśnie Estonia jako jedyny kraj wśród podlegających ocenie (Litwa i Łotwa też uczestniczą w ERM II) uzyskała aprobatę dla wprowadzenia euro w 2011 roku. Zwrócono uwagę na determinację rządu i obywateli, które doprowadziły do poziomu trwałej konwergencji gospodarczej w trudnym okresie kryzysu. Warto odnotować, że stopa inflacji w okresie 12 miesięcy do marca 2010 wynosiła w Estonii -0,7%, a więc znacznie poniżej wartości referencyjnej (tabela 1), jednak ocena kształtowania się tego wskaźnika

⁴ . The Impact of Euro Adoption on Inflation in the Slovak Republic in January 2009. National Bank of Slovakia, Bratislava 2009.

w kolejnych miesiącach nie była jednoznaczna. Także kryteria fiskalne kształtowały się poniżej ustalonych w Maastricht poziomów w stosunku do PKB.

Estonia jest członkiem ERM II już od 2004 roku, a w okresie dwuletnim zakończonym w kwietniu 2010 roku nie nastąpiło odchylenie kursu korony estońskiej od kursu centralnego. Nie ulega jednak wątpliwości, że pozytywna opinia na temat przygotowania Estonii do przyjęcia euro miała być dla UE dowodem na siłę strefy wspólnej waluty, która mimo kryzysu pozwala na prowadzenie polityki stabilizacyjnej przez kraje członkowskie (Osinska 2009).

Polska

W Polsce dyskusje na temat wprowadzenia euro toczą się od roku 2004. Stale starano się o podanie w przybliżeniu daty możliwej do jego wprowadzenia, a także stale tworzy się i uzupełnia listę potencjalnych zagrożeń i korzyści dla kraju. Ulega ona ciągłej modyfikacji ze względu na zależności od punktu widzenia jej twórców. Od 2008 członkostwo w strefie euro jest jednak postrzegane przede wszystkim przez pryzmat skutków kryzysu finansowego odczuwanego przez poszczególne kraje członkowskie. Należy podkreślić brak zobowiązań ze strony polskiej w sprawie terminów związanych z wprowadzeniem wspólnej waluty. W 2009 roku wymieniano 2015 rok jako najwcześniejszą datę zamiany polskiej złotówki na euro, ale nie wyznaczono żadnego konkretnego kalendarium działań do tej zamiany prowadzących. Należy zwrócić uwagę na konieczność poniesienia znaczących kosztów w krótkim okresie w opozycji do trwałych korzyści, o których można, zdaniem autorów raportu, mówić w perspektywie co najmniej średniookresowej.

Na szczególną uwagę zasługują jednak, zawarte we wspomnianym raporcie, uwagi związane ze zmianą sytuacji finansowej krajów członkowskich pozostających poza strefą euro powstałej w wyniku kryzysu. Konsekwencje kryzysu będą bowiem w decydującym stopniu wpływać na możliwości spełniania przez Polskę wszystkich kryteriów konwergencji w okresie przebywania w ERM II. Obecnie wydaje się więc, że chociaż udział w III etapie UGW stanowi cel integracyjny polskiego członkostwa w UE, jego termin i konsekwencje są trudniejsze do określenia niż w latach poprzednich.

Jednym z działań wyrażających chęć uczestniczenia naszego kraju w działaniach podejmowanych przez kraje członkowskie UE dla stabilizacji strefy euro jest, kontrowersyjnie oceniane, przyłączenie się Polski do „Paktu Euro Plus oraz działania polskiej prezydencji na rzecz tzw. sześciopaku, o których będzie mowa w dalszej części. W wyniku przeprowadzonych już symulacji i badań zostały opracowane cztery modele potencjalnych efektów cenowych, jakie mogą zaistnieć w Polsce po wprowadzeniu euro do obrotu gotówkowego: I. Nastąpi zaokrąglenie każdej ceny w górę do najbliższego eurocenta. Perspektywy i konsekwencje wprowadzenia euro w Polsce. II Pesymistyczny model - ceny atrakcyjne zostaną zaokrąglone w górę do najbliższej atrakcyjnej ceny, natomiast ceny zwykłe zostaną zaokrąglone do najbliższego eurocenta w górę. III Najczarniejszy model - podobnie jak w modelu pesymistycznym, z tą różnicą, że ceny atrakcyjne będą zaokrąglone w odniesieniu do ich kategorii, np. psychologiczne do psychologicznych. IV Symetryczny model - ceny atrakcyjne zostaną zaokrąglone w dół lub w górę do ceny najbliższej z ich kategorii, a ceny zwykłe w dół lub w górę do najbliższego eurocenta. Zastąpienie polskiej waluty przez euro, z formalnego punktu widzenia, należy do pytań w stylu „kiedy?”, ponieważ Polska jest zobowiązana zapisami traktatu akcesyjnego w Atenach z 16 kwietnia 2004 r.

Sposób, w jaki sformułowano kryteria zbieżności dopuszczające do członkostwa w UGW, pozwala władzom krajów UE na bezterminowe podjęcie decyzji w kwestii uczestnictwa w

mechanizmie ERM II oraz zachowania niezależności narodowego centralnego banku. Możliwe do zrealizowania scenariusze dla Polski, w związku z uczestnictwem w trzecim etapie budowy obszaru walutowego, są następujące: 1. Polska powinna jak najszybciej uzyskać status członka Unii Monetarniej na zasadach preferencyjnych. Bazą dla tych specjalnych zasad byłby fakt, iż tylko część krajów UE, jak np. Szwecja, która pozostaje poza strefą euro, spełnia kryteria z Maastricht, a okres dla ukończenia procedury związanej z nadmiernym deficytem w Polsce jest znacznie wcześniejszy niż w przypadku kluczowych państw UE. Wejście do systemu ERM II w okresie kryzysu finansowego byłoby zachętą do podjęcia ataków spekulacyjnych. 2. Polska powinna kontynuować politykę monetarną i fiskalną, tak jak dotychczas, która jest prowadzona w sposób miękki i determinowany wskaźnikami ekonomicznymi wewnętrznymi. Scenariusz ten przewiduje dłuższy okres wychodzenia z procedury deficytu nadmiernego oraz prowadzenia działań w celu utrzymania niskiego poziomu stóp procentowych i inflacji. Polskiego złotego włączono by do mechanizmu ERM II dopiero po uspokojeniu się sytuacji na światowym rynku, stąd planowaną datą wejścia Polski do Unii Walutowej miał być rok 2016-2017, który obecnie uważa się za niemożliwy do zrealizowania, a najbardziej realny termin określono na przełom 2019/2020. Głównym zadaniem byłaby konsolidacja finansów publicznych i stałe kontrolowanie inflacji, by uzyskać większą wiarygodność kredytową dla polskiej gospodarki. Tym samym uczyniłoby to Polskę pewnym alternatywnym obszarem w strefie euro dla ewentualnych inwestycji. Polski złoty pozostałby płynny, a możliwość jego włączenia do ERM II podlegałaby ocenie w referendum.

W ostateczności Polska uzyskałaby podobny status, co Szwecja, a jej udział w UGW byłby kwestią niesprecyzowanej konkretnie przyszłości. Polska za pośrednictwem nowych ustaleń co do reguł koordynowania polityki ekonomicznej powinna się starać o wynegocjowanie trwałego „opt out”. Z dniem 1 maja 2004 r. Polska, wraz z dziewięcioma nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej, uzyskała niepełny status członka Unii Gospodarczo-Walutowej, stając się krajem z derogacją. Koniecznym warunkiem, by znieść derogację, jest wypełnienie tzw. nominalnych wymogów konwergencji z Maastricht. Główne cele polityki monetarnej Polski są determinowane przez podążanie drogą konwergencji nominalnej oraz jednocześnie dążenie do zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Pomimo iż traktat nie narzuca nowym krajom członkowskim terminu zrealizowania kryteriów zbieżności oraz daty ich wejścia do strefy euro, to polityka budżetowa każdego z tych państw będzie podlegać procedurom wyznaczonym przez Pakt Stabilności i Wzrostu. Procedury te są w głównej mierze związane z wielostronnym nadzorem polityki fiskalnej oraz z możliwością pojawienia się zbyt nadmiernego deficytu budżetowego.

Kluczowe znaczenie w procesie realizowania konwergencji nominalnej ma zdolność kraju do minimalizowania jego strukturalnego deficytu, a także wdrażania efektywnego programu zarządzania publicznymi finansami. By móc zastąpić złotego przez walutę euro oraz funkcjonować w jednawalutowym obszarze, trzeba będzie wypełnić kryteria konwergencji realnej. W literaturze konwergencja realna jest określona jako stan, gdzie jest zauważalny wysoki wzrost PKB, wzrost poziomu zatrudnienia oraz bilans płatniczy wykazujący saldo - bez nadmiernego zadłużenia, spadku rezerw walutowych i odpowiednio wyrównane. Realna konwergencja należy do kryteriów charakteryzujących się dużą funkcjonalnością gospodarek. Im większa jest konwergencja realna, tym powstają bardziej solidne fundamenty, by Polska mogła w trwały sposób wypełnić nominalne kryteria zbieżności. Wypełnienie przez dany kraj kryteriów zbieżności świadczy o stabilnym stanie gospodarki. Perspektywy i konsekwencje wprowadzenia euro w Polsce jeden system gospodarczy, gdzie możliwości jego stabilnego i dynamicznego rozwoju byłyby bardzo prawdopodobne.

Dodatkowo celem tych kryteriów jest weryfikacja, czy kraj będzie funkcjonował bez zakłóceń, przy ograniczonej suwerenności w kwestii budżetowej i monetarnej. Dwie istotne procedury, związane z akcesją do strefy euro, dla krajów z derogacją to: włączenie krajowego pieniądza do mechanizmu ERM II i zniesienie derogacji. Wyniki oceny poczynają każdego kraju członkowskiego w kwestii stopnia nominalnej i realnej konwergencji opierają się na spełnieniu niezbędnych wymogów odnośnie do stabilnego poziomu cen (wskaźnika inflacji), poziomu długookresowej stopy procentowej, stabilnego poziomu kursu waluty i budżetowej dyscypliny. Trwałe spełnienie nominalnych kryteriów jest uwarunkowane poprzez wysoki stopień realnej konwergencji, a zapewniają ją: duża intensywność relacji handlowych, wysoki stopień synchronizacji cykli koniunkturalnych oraz wysokie podobieństwo w kwestii struktury gospodarczej pomiędzy Polską a krajami Eurolandu (Płowiec 2004).

Podsumowanie

Polska wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej wstąpiła na drogę prowadzącą w przyszłości do zastąpienia złotego wspólną walutą europejską, lecz konkretna data nie została jeszcze określona. Na mocy Traktatu Akcesyjnego państwo polskie zobligowało się do tworzenia niezbędnych warunków dla wprowadzenia wspólnej waluty. Otwarta kwestia momentu wstąpienia do strefy euro przez Polskę, wynikająca z treści Traktatu Akcesyjnego, stwarza polskim władzom możliwość kształtowania scenariusza wprowadzenia euro oraz regulacji tempa postępów uwzględniającego wszystkie szanse i zagrożenia bezpośrednio związane z tym wydarzeniem. Moment wejścia Polski do strefy euro jest uzależniony od wielu czynników, takich jak np. tempo procesów dostosowawczych polskiej gospodarki i dojrzałość niezbędna do podjęcia tego typu decyzji.

Za istotny czynnik, mogący w znacznym stopniu oddziaływać na proces przygotowań Polski do przyjęcia euro, uważa się również obecną sytuację kryzysową w strefie euro. Pod względem kryteriów konwergencji nominalnej można stwierdzić, iż według zaprezentowanych danych Polska spełnia w pełni tylko kryterium fiskalne w zakresie długu publicznego. Poważnym problemem polskiej gospodarki jest zbyt wysoki poziom długu finansów publicznych. Pełne uczestnictwo w UGiW niesie wiele potencjalnych korzyści i kosztów dla polskiej gospodarki. Do grona pozytywnych skutków ujednoczenia waluty zalicza się m.in. eliminację kosztów transakcyjnych i ryzyka kursowego, możliwość zwiększenia poziomu stabilności i wiarygodności makroekonomicznej, intensyfikację wymiany handlowej, wzrost krajowych i zagranicznych inwestycji. W grupie kosztów i zagrożeń z wprowadzenia euro w Polsce wymienia się m.in. koszt utracenia niezależnej polityki pieniężnej i kursowej, zbyt szybki wzrost cen w odniesieniu do możliwości gospodarki, ewentualny wzrost cen na skutek ich zaokrągleń, różnego rodzaju koszty techniczne i administracyjne.

Nie ulega wątpliwości, że we wspólnej europejskiej walucie kumulują się obecne i przyszłe, pozytywne i negatywne zjawiska ekonomiczne i polityczne wpływające na sytuację w strefie euro jako całości, jak również w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej. W latach 2008-2011 po raz pierwszy od wprowadzenia euro do obiegu bezgotówkowej sytuacja w strefie euro wydaje się jednak tak złożona, skomplikowana i trudna. Skutki ogólnoświatowego kryzysu unaocznily negatywne konsekwencje unii walutowej w kwestii przenoszenia się wahań koniunkturalnych i ich skutków w krajach eurolandu. Finansowy kryzys uwypuklił nierównomierny poziom rozwoju krajów strefy euro i jego konsekwencje dla ich sytuacji ekonomicznej w tym trudnym okresie. Skutki ogólnoświatowego załamania koniunktury zwróciły także uwagę na konieczność solidarności finansowej członków strefy euro i jej konsekwencji dla całej Unii Europejskiej. Polska

należy do tej grupy krajów członkowskich, które nie podjęły żadnych zobowiązań dotyczących konkretnych terminów związanych z postępowaniem procesu wprowadzenia euro w naszym kraju. Jednocześnie, podobnie jak we wszystkich krajach członkowskich, monitorujemy poziom spełniania kryteriów konwergencji traktując je nie tylko jako element realizacji programu rozwoju oczekiwanego przez UE, lecz również jako gwarantujące stabilizację i rozwój naszej gospodarki.

Ministrowie finansów osiągnęli porozumienie w sprawie „sześciopaku”. Wejście w życie i realizacja „Paktu Euro Plus” oraz tzw. sześciopaku będą z pewnością miały istotne znaczenie dla rozwoju sytuacji w krajach strefy euro. Powinny one także określić pozycję krajów pozostających poza UGW, w tym również Polski. Biorąc pod uwagę zdecydowanie negatywny stosunek do euro jaki prezentują np. Czechy wydaje się, że obecnie rozstrzyga się najbliższa przyszłość strefy wspólnej waluty i jej ewentualnego dalszego poszerzenia.

Bibliografia

Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej. Dz.U. L 236 z 23.9.2003.

Baka W. (2005). *Bankowość europejska*. PWN, Warszawa.

Cini M. (2007). *Unia Europejska. Organizacja i funkcjonowanie*. PWE, Warszawa.

ECB: Review of the International Role of the Euro, June 2007, s. 13 i 14.

Królak-Werwińska J. (2005). *E jak euro: waluta nowej Europy*. Difin, Warszawa.

Integracja Polski ze strefą euro (2013), http://www.polskawue.com.pl/files/polska_w_ue/Euro/Uwarunkowania_czlonkostwa_i_strategia_zarzadzania_procesem_2005.pdf (21.03.2013).

Łaski K., Osiatyński J. (2013). *Konsolidacje finansów publicznych a kryzys strefy euro*, „*Ekonomista*”, nr 1.

Misztal P. (2011). *Światowe waluty rezerwowe - obecna sytuacja i perspektywy*, w: *Wzrost gospodarczy i finanse międzynarodowe*, red. Bukowski S.I., Misala J., CeDeWu, Warszawa.

Mucha-Leszko B., Kąkol M. (2013). *Perspektywy euro jako waluty międzynarodowej*, „*Studia Ekonomiczne*”, UE Katowice.

Osińska J. (2009). *Strategia komunikacyjna w procesie wprowadzania euro - wnioski dla Polski*. Europracowania nr 1. Ministerstwo Finansów, Warszawa.

Płowiec U. (2000). *Polska i Unia Europejska. Stan obecny i wyzwania na przyszłość*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa.

Stasiak P. (2007). *Euro-Słowenia*. „*Polityka.pl*”, nr 2590.

Statistical Service of the Republic of Cyprus. www.mof.gov.cy

Sporek T. (2011). *Polska głównym stymulatorem transformacji i integracji Europy Środkowej ze Wspólnotą Europejską* [w:] T. Sporek (red.), *Skutki integracji i globalizacji wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej*, Uniwersytet Ekonomiczny, Katowice.

The Impact of Euro Adoption on Inflation in the Slovak Republic in January 2009. National Bank of Slovakia, Bratislava 2009.

Ungerer H., Evans O., Mayer Th., Young Ph. (1986). *The European Monetary System Recent Developments*. IMF, Occasional Paper 48, Washington.

http://forsal.pl/artykuly/499257,szczyt_ue_przyjal_pakiet_reform_w_obronie_euro.html

SKUTKI WPROWADZENIA EURO W POLSCE

Karolina Łachacz, Dominika Rutkowska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie

W artykule omówiono skutki wprowadzenia euro w Polsce. Zaprezentowano w nim argumenty zwolenników i przeciwników wejścia do strefy euro. Celem było sprecyzowanie, jakie skutki spowoduje wprowadzenie euro w Polsce. Odwołano się do opublikowanych artykułów, przeprowadzonych sondaży oraz wypowiedzi. Dla poparcia określonej tezy przytoczone zostały konkretne dane zebrane przez instytucje bezpośrednio związane z ekonomią takie, jak. Np. Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Finansów, Eurostat i przedstawione w formie tabel i wykresów. Temat dotyczy nie tylko rozważań na gruncie ekonomiki, ale także dotyczy nastrojów społecznych. Dane statystyczne pokazały, że Polska jest gotowa do przyjęcia euro. Również generalnie polskie przedsiębiorstwo jest przygotowane do wejścia do strefy euro już w niedługim czasie. Natomiast biorąc pod uwagę zdanie Polaków w tej kwestii - jest przeciwnie. Polacy nie chcą wprowadzenia euro, obawiają się destabilizacji gospodarki i pogorszenia poziomu życia, utraty przez Polskę suwerenności i bycia tanim rynkiem zbytu oraz tanią siłą roboczą dla krajów Unii Europejskiej. Biorąc pod uwagę rozwój gospodarczy Unii Europejskiej oraz zobowiązania traktatowe zwlekając z decyzją przyjęcia nowej waluty jest niekorzystne dla Polski.

Słowa kluczowe: euro, Eurosystem, zalety i wady euro

Wprowadzenie

W każdym kraju chcącym wstąpić do strefy euro, także w Polsce, trwa społeczna i naukowa dyskusja nad zasadnością przyjęcia innej, nowej waluty. W debatach tych, najczęściej w sposób emocjonalny, przytaczanych jest wiele argumentów za i przeciw. W głównej mierze dotyczą one utraty suwerenności narodowej, przyzwyczajenia do polskiego złotego, nie zawsze możliwych do przewidzenia skutków wprowadzenia euro do gospodarki narodowej, wzrostu presji inflacyjnej czy odpływu kapitału zagranicznego. Współcześnie, w okresie procesów globalizacyjnych i przemian gospodarczych wywołanych postępowaniem oraz kryzysami finansowymi, przeciwnicy i zwolennicy wspólnej waluty w Polsce podają własne uzasadnienia, przeważnie w niewielkim stopniu podparte wiedzą merytoryczną. W artykule przedstawiono analizę podstawowych wskaźników makroekonomicznych charakteryzujących gospodarki krajów, które w latach 2004-2015 przyjęły walutę euro. Celem badania jest zweryfikowanie tezy o istnieniu wymiernych korzyści, które odczuje gospodarka i mieszkańcy nowoprzyjętego kraju do strefy euro.

Obecną gospodarkę światową charakteryzuje przede wszystkim globalizacja, internacjonalizacja czyli proces umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw, rozszerzenia ich działalności i funkcjonowania nie tylko na rynku krajowym, ale także na rynkach zagranicznych oraz regionalna integracja gospodarcza. W krajach Unii Europejskiej wzajemna współpraca gospodarcza oraz integracja walutowa są istotnymi elementami ogólnej polityki Unii i polityki pieniężnej dla

wszystkich państw członkowskich. Wejście do strefy euro od wielu lat budzi kontrowersje wśród państw należących do Unii, ale nadal posiadających swoją odrębną walutę, jak np. Polska. Powołanie Unii Gospodarczo-Walutowej w grudniu 1991 r. traktatem w Maastricht miało na celu utworzenie jednej waluty europejskiej oraz wprowadzenie jej we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Kraje pretendujące do wspólnej waluty mają status krajów z derogacją i nie w pełni uczestniczą w Unii Gospodarczo Walutowej (UGW). Państwa członkowskie Unii Europejskiej koordynują politykę gospodarczą i pieniężną we własnym kraju tak, aby realizować założenia polityki gospodarczej Unii. Założenia te i sposoby realizacji są opublikowane w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U.2004.90.864/2 - tekst skonsolidowany uwzględniający zmiany wprowadzone Traktatem z Lizbony i zawarte w następujących artykułach: Tytuł VIII. Polityka gospodarcza i pieniężna, Rozdział 1. Polityka gospodarcza, Art. 119 Wspólna polityka gospodarcza i pieniężna, Art. 120 Polityka gospodarcza Państw Członkowskich, Art. 121 Polityka gospodarcza Państw Członkowskich jako przedmiot wspólnego zainteresowania oraz Rozdział 2. Polityka pieniężna, Art. 127 Główny Cel Europejskiego Systemu Banków Centralnych, Art. 133 Euro jako jedyna waluta)¹.

Wiele krajów członkowskich zastąpiło walutę własnego kraju walutą euro. Tworzą one tzw. strefę euro i należy do niej 19 państw z Unii Europejskiej. Należy wspomnieć, że są także kraje nienależące do Unii Europejskiej, które wprowadziły euro, np. Wyspy Kanaryjskie (Hiszpania), Gujana Francuska, Ceuta i Melilla (Hiszpania). W Polsce od lat trwa ogólnonarodowa dyskusja na temat skutków zamiany złotego na euro. Są zwolennicy i przeciwnicy wspólnej, europejskiej waluty. Zarówno jedni, jak i drudzy przedstawiają argumenty na poparcie swojej racji. W 2018 r. 8 krajów należących do Unii Europejskiej nadal posiadało własną walutę. Należały do nich: Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Dania, Polska, Rumunia, Szwecja i Węgry. Do tej grupy państw jeszcze niedawno należała Wielka Brytania, ale Brexit spowodował, że od dnia 1 lutego 2020 r. rozpoczął się okres przejściowy między Wielką Brytanią a Unią Europejską. Wielka Brytania jest już traktowana jako kraj poza Unią, chociaż formalnie nadal do niej należy. Bułgaria, Chorwacja i Rumunia są najbiedniejszymi krajami Unii Europejskiej. Słabe wyniki gospodarcze, ogromna korupcja i niedostosowanie prawa to główne powody, dla których nadal pozostają poza strefą euro. Jednak ich proces transformacji rozpoczął się i wiele wskazuje na to, że w ciągu najbliższych pięciu lat kraje te dołączą do unii monetarnej. Polska, Czechy, Szwecja, Dania i Węgry pod względem gospodarczym i legislacyjnym w dużym stopniu spełniają warunki unijne i mogłyby wejść do strefy euro, ale z różnych powodów nadal mają własną walutę. Dania i Szwecja są przeciwne wprowadzeniu euro do ich krajów. (w referendum w Danii z 28 września 2000 r. i w Szwecji dnia 14 września 2003 r. większość obywateli wypowiedziała się przeciw przyjęciu euro.). Wynikało to nie tylko z mocnego przywiązania do lokalnego pieniądza, ale głównie ze strachu przed dużymi zmianami cen, które nastąpiłyby podczas dostosowania kursów w okresie przejściowym. *Referendum 28 września 2000 r. w Danii: Za - 46,8% Przeciw - 53,2%.*² *Referendum 14 września 2003 r. w Szwecji: Za - 41,8% Przeciw - 56,1% Głosy nieważne, puste kartki - 2,1%*³.

Polska, Czechy i Węgry są natomiast znanymi eurosceptykami. Nie chcą wprowadzenia euro obawiając się deregulacji gospodarki. Nie ufają także europejskim mechanizmom nadzoru finansowego oraz obawiają się kosztów związanych z akcesją. Ich niechęć do wejścia do strefy euro i

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty.

² Folkeafstemning om euroen den 28.september 2000 (duń.) eu-oplysningen.dk, dostęp 20.12.2020 r.

³ www.sv.wikipedia.org, dostęp 20.12.2020 r.

wątpliwości z tym związane potwierdziły raporty finansowe za III kwartał 2018 r. w których Polska z Czechami była w czołówce Europy wyprzedzając pozostałe kraje Unii. Jednak zgodnie z traktatem z Maastricht, razem z Czechami, Węgrami i Szwecją, jesteśmy zobowiązani do wprowadzenia wspólnej waluty. Biorąc pod uwagę nastroje w Polsce, nie należy oczekiwać, że nastąpi to prędko.

Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie, jakie skutki na różnych płaszczyznach życia społecznego spowoduje wprowadzenie w Polsce waluty euro i czy będzie to dobra decyzja rządu polskiego, a także czy korzystne pod względem gospodarczym, społecznym, politycznym i finansowym jest obecnie i w przyszłości pozostanie poza strefą euro. Czy wskazane dla Polski byłoby dołączenie do krajów-liderów Unii Walutowej i jakie korzyści przyniosłaby w ciągu następnych lat współpraca z tymi państwami, a także jakie koszty należałoby ponieść, aby wprowadzić euro w Polsce?

Argumenty przeciw wprowadzeniu waluty euro w Polsce

Dnia 13 kwietnia 2019 r. w Lublinie odbyła się konwencja regionalna Prawa i Sprawiedliwości z udziałem Jarosława Kaczyńskiego - obecnego wicepremiera rządu oraz Mateusza Morawieckiego - premiera. Podczas swojego wystąpienia premier Mateusz Morawiecki powiedział: *„Przyjęcie waluty euro przez kraje południa Europy w niewłaściwym czasie to stracone dekady dla rozwoju. Warto z tej porażki tych krajów wyciągnąć wnioski dla Polski”*. Natomiast wicepremier Jarosław Kaczyński stwierdził: *„Europejskie płace, a nie europejskie ceny!”*, *„Tak - dla złotówki, nie - dla euro”*. Wypowiedzi obu polityków stojących na czele polskiego rządu jednoznacznie potwierdziły niechęć i obawy przed wprowadzeniem euro w Polsce. Głównym argumentem przemawiającym przeciwko zastąpieniu złotego walutą euro jest bardzo szybki wzrost cen przy jednoczesnym wolniejszym wzroście zarobków. Przeciwnicy euro w Polsce podają przykład Litwy, w której od dnia 1 stycznia 2015 r. lity zastąpiło euro. Zespół pod kierownictwem prof. Witolda Orłowskiego, rektora Akademii Finansów i Biznesu Vistula, w skład którego weszli dr Bartłomiej Nowak, dr hab. Marta Götz, dr hab. Jarosław Wołkonowski i dr Magdalena Markiewicz przeanalizował i opisał skutki wprowadzenia wspólnej waluty na Słowacji, w Estonii, na Litwie i Łotwie (Orłowski, Götz, Nowak, Wołkonowski, Markiewicz, 2018).

W raporcie przedstawione zostały wnioski na temat skutków wprowadzenia euro w ww. krajach Europy Środkowo-Wschodniej zbliżonych do Polski pod względem poziomu rozwoju gospodarczego. Z raportu wynika, że wprowadzenie euro na Słowacji, w Estonii, na Litwie i Łotwie przyczyniło się do wzrostu gospodarczego w każdym z tych krajów i nie spowodowało zwiększenia deficytu obrotów bieżących bilansu płatniczego i wzrostu zadłużenia zagranicznego. Kraje te przygotowywały się do przyjęcia nowej waluty i dlatego wprowadzenie euro nie pociągnęło za sobą istotnego wzrostu cen. Należy jednak podkreślić, że niektóre, wybrane towary na rynku ogromnie podrożały i to ten fakt spowodował, że rzeczywista inflacja była postrzegana przez obywateli jako niewyobrażalnie wysoka. W raporcie podkreślono, że samo wprowadzenie euro nie spowoduje rozpoczęcia procesu wyrównywania poziomu cen obowiązujących w krajach Europy Zachodniej i krajach, w których niedawno wprowadzono euro. Nowa, europejska waluta w Słowacji, Estonii, na Litwie i Łotwie dała tym krajom wymierne korzyści polityczne. Zaczęły mieć one wpływ na ogólną politykę Unii, wprowadzane i przygotowywane reformy, zyskały możliwość zawierania koalicji z innymi państwami i forsowania swoich interesów w Unii, a przede wszystkim zwiększyły poczucie

bezpieczeństwa własnego kraju. Na podstawie raportu prof. Witolda Orłowskiego można stwierdzić, że społeczeństwa czterech krajów, w których były prowadzone badania są zadowolone z wprowadzenia euro. Poparcie dla wspólnej waluty wyraża w nich większość mieszkańców. Z danych opublikowanych na oficjalnej stronie Unii Europejskiej poparcie dla waluty euro w 2018 r. wynosiło 74%.⁴ Należy podkreślić, że pojęcie „strefa euro” nie oznacza jedynie wspólnej waluty. Jest to przede wszystkim integracja państw pod względem politycznym i gospodarczym oraz na wielu innych płaszczyznach takich, jak, np. wojsko, szkolnictwo, służba zdrowia, turystyka.

Drugim argumentem przeciwko wprowadzeniu w Polsce euro są istotne zmiany w obszarze finansów. Przyjęcie euro i wycofanie złotego spowodowałoby brak możliwości obniżania stopy procentowej w przypadku wystąpienia kryzysu gospodarczego w Polsce oraz obniżenia kursu złotego. Jednak, aby być krajem liczącym się na arenie europejskiej, Polska powinna spełnić wszystkie warunki wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej. Obecnie, kiedy polską oficjalną walutą jest złoty, zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim wysokość stóp procentowych w Polsce ustala Rada Polityki Pieniężnej czyli organ decyzyjny Narodowego Banku Polskiego. W jej skład wchodzi prezes NBP oraz dziewięciu członków, których co 6 lat powołuje sejm, senat oraz prezydent. Obecnie prezesem NBP jest prof. nauk ekonomicznych i kierownik Zakładu Ekonomii Politycznej i Historii Myśli Ekonomicznej w Kolegium Zarządzania i Finansów SGH - Adam Glapiński. Natomiast dla 19 państw członkowskich Unii Europejskiej, które wprowadziły euro, funkcję banku centralnego pełni Europejski Bank Centralny (EBC). Jego głównym zadaniem jest zapewnienie stabilności cen w strefie euro i chronienie w ten sposób siły nabywczej wspólnej waluty. EBC to instytucja unijna będąca najważniejszym elementem Eurosystemu oraz Jednolitego Mechanizmu Nadzorczego (ang. *Single Supervisory Mechanism, SSM*). Ma siedzibę we Frankfurcie nad Menem, a jego prezes to Christine Lagarde, która jest politykiem i prawnikiem z wykształcenia, a w latach 2011-2019 była dyrektorem zarządzającym Międzynarodowym Funduszem Walutowym. Jednolity Mechanizm Nadzorczy to system nadzoru finansowego, który tworzy Europejski Bank Centralny i właściwe organy krajowe każdego z państw należących do Unii Europejskiej. Rada Prezesów to główny organ decyzyjny EBC, w którego skład wchodzi 6-osobowy Zarząd EBC oraz prezesi banków centralnych wszystkich 19 krajów strefy euro. Zmiana narodowego Banku Polskiego na Europejski Bank Centralny z pewnością umocniłaby pozycję Polski na arenie międzynarodowej, dodała prestiżu i ugruntowała polityczne oraz gospodarcze zintegrowanie z Unią Europejską.

Trzecim argumentem przemawiającym przeciwko wprowadzeniu w Polsce euro jest o wiele niższy poziom rozwoju polskiej gospodarki w odniesieniu do gospodarek krajów Unii Europejskiej. Kraje rywalizują ze sobą na wielu płaszczyznach, w tym także w gospodarce. Każde z państw dąży do tego, aby mieć prężną, nowoczesną i ciągle rozwijającą się gospodarkę. Zatem między krajami istnieje konkurencja także na rynku pracy, ponoszonych kosztach siły roboczej, ilości wprowadzonych nowych technologii i innowacyjności produkcji. Obecnie, będąc poza strefą euro produkowane w Polsce towary są tańsze w porównaniu do takich samych towarów w krajach będących w strefie euro. Należy podkreślić, że są one tak samo jakościowo dobre, a o wiele tańsze. W przypadku przyjęcia euro polska gospodarka będzie zmuszona do konkurowania z gospodarkami

⁴ www.europa.eu, dostęp dnia 20.12.2020 r.

unijnymi, które są dużo bardziej rozwinięte technologicznie i nowocześniejsze. Zacołanie polskiej gospodarki w stosunku do europejskich gospodarek sięga kilku dziesięcioleci, co przede wszystkim uwarunkowały względy polityczne.

Argumenty za wprowadzeniem waluty euro w Polsce

Oprócz przeciwników mających wiele wątpliwości dotyczących wprowadzenia euro w Polsce są również zwolennicy zastąpienia złotego walutą euro. Najczęściej przytaczanym argumentem za wprowadzeniem euro jako waluty Polski jest - dzięki tej zmianie - umożliwienie dużego napływu koncernów zagranicznych, powstawanie nowoczesnych fabryk i inwestycji największych światowych marek, wprowadzenie i stosowanie nowych technologii oraz innowacyjności produkcji. Spowodowałyby to nie tylko istotny wzrost poziomu rozwoju gospodarczego, ale także zwiększyło konkurencyjność Polski na rynku europejskim i podniosło prestiż państwa na arenie międzynarodowej kreując je jako szybko rozwijające się, nowoczesne, korzystające z najnowszych osiągnięć techniki, wiarygodne pod względem rozliczeń finansowych, bezpieczne i stabilne pod kątem prawnym, a także podatkowym. Istotnym argumentem przemawiającym za wprowadzeniem euro w Polsce jest zlikwidowanie kosztów wymiany walut w handlu i turystyce. Wprowadzenie euro w Polsce spowodowałoby również spadek długu Polski i odsetek od niego. Euro jako waluta polska byłaby formą zabezpieczenia geopolitycznego przed atakiem Rosji na Polskę.

Ważnym argumentem przemawiającym za wejściem Polski do strefy euro jest zniwelowanie ryzyka kursowego w rozliczeniach biznesowych dotyczących eksportu i importu towarów. Większość polskich towarów jest eksportowana do krajów Unii Europejskiej. Wspólna waluta w rozliczeniach między określonymi państwami spowodowałaby, że eksporter nie ponosiłby ryzyka kursowego. Jest to istotny argument w handlu międzynarodowym zważywszy, że rynki zbytu polskich towarów poszerzają się i obejmują kraje spoza strefy euro takie, jak np. kraje afrykańskie czy azjatyckie. Kwestia bezpieczeństwa kursowego dotyczy także importu do Polski towarów z krajów spoza strefy euro, a co za tym idzie, wiąże się z wahaniami kursu złotego w rozliczeniach międzynarodowych.

Wejście do strefy euro spowodowałoby zlikwidowanie kosztów wymiany walut nie tylko w handlu, ale także w turystyce. Turystyka jest znaczącym sektorem gospodarki Polski i wszystkich krajów Unii Europejskiej. Konieczność wymiany walut podczas przepływu towarów i osób między danymi krajami generuje ogromne koszty. Od 2002 r. transgraniczne płatności w euro dokonywane w strefie euro wynoszą tyle samo, co płatności krajowe. Natomiast transgraniczne płatności w euro z państw spoza strefy do wprowadzenia w życie dnia 1 stycznia 2019 r. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty, wiązały się z wysokimi kosztami. Ten akt prawny spowodował, że za transgraniczne płatności w euro, np. przelewy, płatności kartą lub wypłaty gotówki płaci się tyle samo co za analogiczne płatności krajowe tej samej wysokości dokonywane w walucie państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma nasz dostawca usług płatniczych. W kontekście tego rozporządzenia zawarte są istotne dla Polski słowa dotyczące spełnienia wszystkich warunków przyjęcia Polski do Unii Europejskiej, w tym także zastąpienia złotego walutą euro. *„Płatności transgraniczne mają kluczowe znaczenie dla integracji detalicznych usług finansowych oraz gospodarki UE. Odgrywają one istotną rolę w integracji osób*

fizycznych i przedsiębiorstw w państwach członkowskich UE. Ograniczenia i nadmierne koszty płatności transgranicznych uniemożliwiają dokończenie procesu tworzenia jednolitego rynku.”⁵

Wprowadzenie waluty euro w Polsce znacząco zmniejszyłoby dług Polski oraz koszty jego obsługi. Na podstawie danych z Ministerstwa Finansów zadłużenie Skarbu Państwa (SP) na koniec września 2020 r. wyniosło 1.100.124,9 mln zł, co oznaczało:

1. Wzrost o 8 740,0 mln zł (+0,8%) we wrześniu 2020 r.,
2. Wzrost o 126 786,7 mln zł (+13,0%) w porównaniu z końcem 2019 r.

We wrześniu 2020 r. udział długu w walutach obcych w całym długu SP wyniósł 23,9%, tj. wzrost o 0,6 pkt proc. m/m i spadek o 2,5 pkt proc. w porównaniu z końcem 2019 r.⁶

Koszty obsługi długu publicznego stanowią wydatek budżetu państwa. Definiuje je Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tj. Dz.U. z 2013, poz. 855 z późn.zm.), art. 124. Na podstawie danych opracowanych przez ekonomistę Forum Europejskiego Rozwoju - Rafała Trzeciakowskiego szacunkowa wielkość jawnego długu publicznego, po uwzględnieniu wahań kursu złotego, rośnie obecnie z 1258 mld zł na koniec czerwca 2020 r. do 1392 mld zł na koniec 2020 r. czyli o 732 mln zł na dobę. Szacunki wykonano przy założeniu stałego kursu złotego z dnia 15 września 2020 r. wynoszącego 4,45 PLN/EUR. Aktualizacja Licznika Długu Publicznego uwzględnia opublikowane przez Ministerstwo Finansów dane o zadłużeniu na koniec czerwca 2020 r. oraz prognozy z uzasadnienia projektu ustawy budżetowej na 2021 r. z sierpnia 2020 r.⁷

Kraje strefy euro zadłużają się taniej niż kraje spoza strefy euro. Przynależność do Unii Europejskiej jest gwarancją wiarygodności danego kraju, czego brakuje krajom spoza Unii. Będąc w Unii, Polska mogłaby emitować euroobligacje dużo taniej, niż obecnie emitowane obligacje Skarbu Państwa. Narodowy Bank Polski miałby możliwość rozwiązać rezerwy walutowe i tym samym obniżyć zadłużenie kraju o kilka punktów procentowych. Biorąc pod uwagę strukturę długu, Polska należy do jednych z najbardziej zadłużonych krajów. Na podstawie danych NBP zadłużenie zagraniczne brutto w II kwartale 2020 r. wyniosło 1.335.416 mln złotych. Biorąc pod uwagę dane roczne, zadłużenie zagraniczne brutto wyniosło odpowiednio:

- 2017 r. - 1.333.501 mln zł
- 2018 r. - 1.361.738 mln zł
- 2019 r. - 1.344.236 mln zł⁸

W przypadku niewprowadzenia euro, Polska będzie na arenie międzynarodowej mało wiarygodnym partnerem w rozliczeniach finansowych, o niepewnej sytuacji gospodarczej, co może spowodować ograniczenie napływu inwestorów z zagranicy i odpływ już działających w Polsce. To, z kolei, doprowadziłoby do krachu złotego i problemu z obsługą długu zagranicznego. Wszelkie programy pomocowe opracowane i wprowadzone w życie przez rząd takie, jak np. Rodzina 500+, 13 emerytura, 300 zł dla najmłodszych na rozpoczęcie edukacji, zwolnienie z podatku młodych osób do 26. roku życia, tzw. zerowy PIT, których przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej, spółdzielczego stosunku pracy oraz umów zlecenia w roku podatkowym nie

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty z dnia 28 marca 2018 r.

⁶ Ministerstwo Finansów www.gov.pl

⁷ www.dlugubliczny.org/metoda-liczenia, dostęp 20.12.2020 r.

⁸ www.nbp.pl, statystyka bilansu płatniczego, zadłużenie zagraniczne Polski, dane roczne i dane kwartalne, dostęp 20.12.2020 r.

przekroczą kwoty 85 528 zł. Przynależność do strefy euro uchroniłaby Polskę przed zmierzaniem ku bankructwu.

Wejście Polski do strefy euro będzie gwarancją bezpieczeństwa finansowego dla potencjalnych inwestorów zagranicznych. Znane i cenione marki zagraniczne, np. koncerny samochodowe chętnie zainwestują w Polsce nie tylko ze względów ekonomicznych, ale także z uwagi na znakomite usytuowanie na mapie Europy, z dostępem do morza, możliwością połączeń powietrznych, wodnych i drogowych z państwami należącymi do Unii Europejskiej, jak np. z Niemcami i nienależącymi do Unii, jak np. z Ukrainą. Formą zabezpieczenia przed atakiem militarnym Rosji jest sytuacja, kiedy w Polsce będzie bardzo dużo zainwestowanego kapitału zagranicznego, trudnego do wycofania. Jeżeli przedsiębiorcy z krajów Unii Europejskiej zainwestują miliony euro w Polsce, a nagle pojawi się zagrożenie militarne, np. ze strony Rosji, z pewnością staną w obronie Polski. Nie zaryzykują milionowych, a nawet miliardowych strat własnych biznesów. Natomiast w przypadku pozostania Polski poza strefą euro, jako państwo pod kątem ekonomicznym nieatrakcyjne dla inwestorów z Unii Europejskiej, pozostanie ono zdane tylko i wyłącznie na własne siły i możliwości obrony przed atakiem z zewnątrz. Przynależność Polski do NATO generalnie nie zmieni na korzyść jej sytuacji militarnej, dopóki będzie pozostawać poza strefą euro.

Analiza stopy inflacji w wybranych krajach po wejściu do strefy euro

Wbrew twierdzeniu przez wicepremiera i prezesa Prawa i Sprawiedliwości - Jarosława Kaczyńskiego, że wprowadzenie waluty euro spowoduje w Polsce ogromny wzrost cen i inflacji, ekonomiści nie potwierdzają tej tezy. Przeciwnicy strefy euro przytaczają przykład Słowenii i Litwy, w których po przyjęciu nowej waluty nastąpił wzrost cen. Jednak dane statystyczne nie potwierdzają znaczącego wzrostu cen, a jedynie to, że podrożały niektóre artykuły, co wynikało, np. z zaokrąglenia cen. Przeciwnicy wprowadzenia euro do Polski przekonują, że niekorzystne jest wejście do strefy euro krajów o niższym poziomie gospodarczym, biedniejszych w porównaniu z krajami Unii Europejskiej. Za przykład podają Słowenię (2007 r.), Cypr (2008 r.), Maltę (2008), Słowację (2009 r.), Estonię (2011 r.), Łotwę (2014 r.) i Litwę (2015 r.). W oparciu o artykuł pt. „*Straszenie Polaków Euro*” opublikowany w Rzeczpospolitej dnia 15 kwietnia 2019 r., w którym swoje stanowisko w sprawie wprowadzenia euro do Polski przedstawił prof. dr hab. Jan Czekaj, członek Rady Polityki Pieniężnej w latach 2003-2010 stwierdził, czy kraje te przyjmując euro zanotowały bardzo wysoki poziom inflacji, należy przeanalizować na trzech płaszczyznach⁹.

W pierwszej płaszczyźnie trzeba porównać stopy inflacji w tych krajach w danym roku ze średnią stopą inflacji całej Unii Europejskiej. W drugiej płaszczyźnie należy porównać stopy inflacji każdego kraju przed przyjęciem euro i po przyjęciu tej waluty. I w trzeciej płaszczyźnie - aby otrzymać wiarygodne dane - należy przeanalizować dane stopnia inflacji w każdym kraju w pierwszym roku po przystąpieniu do strefy euro. Mając na uwadze, że poszczególne kraje przystępowały do strefy euro w różnym czasie, żeby otrzymać miarodajne wyniki należy porównać przeciętne stopy inflacji w tych krajach od momentu przystąpienia do strefy euro do końca 2018 r. z przeciętnymi stopami inflacji w UE w tym samym czasie. Na szczególne podkreślenie zasługuje wskaźnik inflacji dla Słowacji. Od momentu przystąpienia Słowacji do strefy euro w 2009 r. do końca 2018 r. średnia stopa inflacji w tym kraju wynosiła 1,4% i była niższa niż średnia dla całej UE w tym samym okresie o 0,1 pkt proc. W Niemczech inflacja w tym okresie wynosiła ok. 1,3%, a zatem

⁹ Czekaj J. *Straszenie Polaków Euro*, Rzeczpospolita, dostęp 15.04.2019 r.

była niższa niż w Słowacji zaledwie o 0,1 pkt proc. W Polsce, która do strefy euro nie należy, przeciętna stopa inflacji wynosiła 1,7%, a więc była wyższa niż w Słowacji. Analizując stopy inflacji w krajach, które przystąpiły do strefy euro po 2002 r. należy podkreślić, że we wszystkich krajach oprócz Estonii, w której średnia stopa inflacji od przystąpienia do strefy euro w 2011 r. do końca 2018 r. wynosiła 2,6%, średnia stopa inflacji ukształtowała się poniżej 2%. Tym samym spełniła założenia zawarte w założeniach dotyczących inflacji Europejskiego Banku Centralnego. Aby porównać wskaźniki inflacji w danym kraju wzięto pod uwagę wskaźniki przed przystąpieniem danego kraju do strefy euro i po wejściu do niej. Na przykład dla Estonii obliczono średni wskaźnik inflacji od 1 stycznia 2011 r. do końca 2018 r. czyli okres obejmujący osiem lat i dla porównania średni wskaźnik inflacji z ośmiu lat przed przystąpieniem do strefy euro, a więc od 2003 r. do 2010 r. Takie same zasady zastosowano w odniesieniu do pozostałych krajów.

Po wejściu do strefy euro w niemal wszystkich krajach inflacja w okresie od przystąpienia ich do strefy euro do końca 2018 r. była niższa niż w okresie, o takiej samej długości, poprzedzającym przystąpienie do strefy euro. W przypadku Słowenii, w której inflacja była niższa przed przystąpieniem niż po nim, różnica ta wynosiła 2,25 pkt proc. i nie była spowodowana gwałtownym wzrostem cen po przystąpieniu do strefy euro, ale deflacją, która dotknęła Słowenię przed przystąpieniem do strefy euro. Na przestrzeni dwóch lat, które upłynęły od wejścia Słowenii do strefy euro, przeciętna inflacja wynosiła 1,75%, natomiast w trakcie dwóch lat przed przystąpieniem ceny spadały przeciętnie o 0,5% rocznie.

W pozostałych krajach inflacja po przystąpieniu do strefy euro była niższa niż przed przystąpieniem, a różnica zawierała się w przedziale od 0,3 do 4,8 pkt proc. Należy podkreślić, że największy spadek inflacji (o 4,8 pkt proc.) po przystąpieniu do strefy euro odnotowano w Słowacji. Spośród analizowanych krajów w czterech przypadkach inflacja w roku przystąpienia była wyższa niż w roku poprzedzającym przystąpienie, natomiast w trzech przypadkach niższa. W trzech przypadkach wzrost ten był istotny. W Estonii inflacja wzrosła z 2,7% w roku poprzedzającym przystąpienie do 5,1% w roku przystąpienia, na Malcie z 0,7% do 4,7% oraz na Cyprze z 2,2% do 4%. Nawet jeśli w niektórych krajach inflacja wzrosła znacząco w roku przystąpienia, to było to jednak zjawisko przejściowe, ograniczające się na ogół do roku przystąpienia. I tak w roku następującym po przystąpieniu inflacja na Malcie wyniosła 1,8 proc., a na Cyprze 0,2%. Tylko na Łotwie podwyższony stopień inflacji utrzymywał się trzy lata. W pozostałych krajach, w których inflacja wzrosła w roku przystąpienia w stosunku do roku poprzedzającego, zmiany te były niewielkie (Litwa z 0% do 0,7% oraz Słowenia z 1,6% do 1,9%). W tym zestawieniu na uwagę ponownie zasługuje Słowacja, w której inflacja na rok przed przystąpieniem do strefy euro wynosiła 3,9% i spadła do 0,9% w roku przystąpienia i utrzymuje się na niskim oraz stabilnym poziomie do dziś. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że straszenie Polaków ogromnym wzrostem inflacji po wejściu do strefy euro jest jedynie graniem na emocjach i nie ma podstaw naukowych.

Metodyka badań

Warunki niezbędne do wejścia Polski do strefy euro i korzyści z tego płynące

Najistotniejsze są dwie kwestie. Pierwsza to określenie kursu, po jakim miałyby nastąpić ewentualne przystąpienie. Druga to ustalenie czy rezygnacja z własnej waluty spowoduje utratę zdolności do prowadzenia skutecznej polityki makroekonomicznej, a przede wszystkim utratę zdolności do neutralizowania negatywnych skutków reakcji z zewnątrz. W artykule pt. „Euro w Polsce:

argumenty kontra demagogia” z dnia 15 kwietnia 2019 r. autorstwa Grzegorza Siemionczyka - dziennikarza zajmującego się tematyką ekonomii i opublikowanego na łamach Rzeczpospolitej przedstawione zostało stanowisko obecnego polskiego rządu w sprawie wprowadzenia waluty euro (Siemionczyk, dostęp 15.04.2019 r.).

Na konwencji Prawa i Sprawiedliwości w Lublinie w 2019 r. politycy przekonywali, że zastąpienie złotego przez euro może nastąpić tylko wtedy, kiedy pod względem poziomu osiąganych dochodów Polska zbliży się do Niemiec. W innym przypadku będzie to niekorzystne i szkodzi krajom słabszym pod względem ekonomicznym.

W artykule z dnia 28 maja 2017 r. opublikowanym w Pulsie Biznesu pt. „*Kołodko: na przyjęciu euro sporo byśmy skorzystali*” prof. Grzegorz Kołodko przyznaje, że są ważniejsze sprawy dla polskiej gospodarki, a przede wszystkim społeczeństwa niż rozważanie nad korzyściami i stratami po wprowadzeniu waluty euro w Polsce (Sobczyk, dostęp 28.05.2017 r.). Nie podziela on zdania polityków Prawa i Sprawiedliwości, którzy podkreślają, że waluta euro spełnia swoją rolę w krajach o wysokim poziomie rozwoju gospodarczego takich, jak np. Niemcy czy Niderlandy, a słabym jedynie szkodzi. Prof. Kołodko zwrócił uwagę na potrzebę zmiany zachowania Polaków, np. w kwestii oszczędzania, odwrócenia negatywnych procesów demograficznych, zrównoważonego, ekologicznego rozwoju, ograniczenia biedy i wykluczenia społecznego, konkurencyjności i innowacyjności naszej gospodarki. Jak przekonuje prof. Kołodko te zmiany w Polsce łatwiej będzie wprowadzić mając euro przy założeniu, że jeśli Polska wejdzie do strefy euro przy jego korzystnym kursie to obszar euro zreformuje się, eliminując swoje słabości. Wejście Polski do strefy euro ma ekonomiczne uzasadnienie z wielu powodów. Najważniejszym z nich jest eliminacja ryzyka kursowego. Polscy przedsiębiorcy nie inwestują w Polsce ze względu na niestabilność kursu złotego. Koszty transakcyjne wymiany walut przekładają się na ceny produktów i niektórych usług, za co płacą konsumenci. Po wejściu do strefy euro w Polsce byłyby niższe też koszty obsługi kredytów hipotecznych i konsumpcyjnych, ponieważ w strefie euro stopy procentowe są znacznie niższe niż w Polsce. Gdyby w Polsce obowiązywała waluta euro, nie byłoby afery z kredytami wziętymi we frankach szwajcarskich. Nie doszłoby do sytuacji zadłużania polskich gospodarstw domowych w obcej walucie.

Kolejną korzyścią z przyjęcia wspólnej waluty byłaby możliwość rozwiązania rezerw walutowych. NBP dnia 5 czerwca 2020 r. opublikował dane o stanie oficjalnych aktywów rezerwowych. Wynika z nich, że na koniec maja 2020 r. ich stan wyrażony w euro wyniósł 119,4 mld EUR i był o 10,8 mld EUR wyższy niż na koniec kwietnia 2020 r. Stan rezerw wyrażony w dolarach zwiększył się o 14,5 mld USD i osiągnął poziom 132,8 mld USD¹⁰.

Okolo 1/4 z tego Polska musiałaby wnieść jako swój udział do Europejskiego Banku Centralnego, w którym pracowałby przedstawiciel naszego kraju, mając w ten sposób wpływ na politykę tego banku. Pozostałą część pieniędzy Polska mogłaby przeznaczyć, m.in. na spłatę długu zagranicznego. Prof. Grzegorz Kołodko powiedział: „*Gdybyśmy kilkadziesiąt miliardów euro przekazali na wcześniejszą spłatę długu, co jest możliwe do wynegocjowania z naszymi partnerami, którym jesteśmy winni pieniądze, spadłby zasadniczo - o kilka pkt. proc. - dług publiczny. Dzięki temu mniejsze byłyby także obciążenia budżetu kosztami obsługi tego długu, co jest oczywistą korzyścią dla wszystkich Polaków*”. Podkreślił także, że wejście Polski do strefy euro przełożyłoby się bezpośrednio na zmianę wskaźnika tempa wzrostu gospodarczego o 0,5 do 1 pkt proc. To z kolei

¹⁰ www.nbp.pl wydarzenia, Aktywa rezerwowe Polski w maju 2020 r. dostęp 5.06.2020 r.

spowodowałyby wzrost PKB do 4-5%, szybciej rosłaby konsumpcja i podwyższyłby się standard życia ludności. W projekcie Ustawy Budżetowej opublikowanej dnia 27 sierpnia 2020 r. na 2021 rok przyjęto:

1. Prognozę dochodów budżetu państwa w kwocie 403,7 mld zł,
2. Limit wydatków budżetu państwa na poziomie 486 mld zł,
3. Deficyt budżetu państwa w wysokości 82,3 mld zł,
4. Deficyt sektora finansów publicznych (według metodologii UE) na poziomie ok. 6 PKB. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (definicja UE) na poziomie 64,7 proc. PKB¹¹.

Wiele osób twierdzi, że wprowadzenie waluty euro w Polsce doprowadzi wręcz do stagnacji gospodarki i jako społeczeństwo przestaniemy dążyć do zrównania poziomu naszej gospodarki z gospodarkami krajów Unii Europejskiej, a w przypadku wystąpienia kryzysu - Polska będzie bezbronna. To nie rezygnacja ze złotego na rzecz euro, ale zła polityka prowadzona przez rząd może spowodować zaburzenia w gospodarce takie, jak np. zakłócenia równowagi bilansu płatniczego, równowagi zewnętrznej w zakresie zasobów i przepływów, zmiana w obszarze konkurencyjności, zadłużenie sektora prywatnego. Wydajność pracy w Polsce rośnie szybciej niż w strefie euro i tak będzie w następnych latach, co uwarunkowane jest postępowaniem organizacyjnym, technologicznym, lepszym wykształceniem pracowników i większą dyscypliną siły roboczej. Te czynniki będą wpływały na wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki, a integracja w ramach strefy euro dodatkowo wzmocniłaby te pozytywne zjawiska.

Kryzys w 2008 r. i Polska poza strefą euro

W Polsce przeciwnicy wprowadzenia waluty euro przekonują, że w kryzysie w 2008 r. pomogło Polsce to, że złoty stracił na wartości. Prof. Grzegorz Kołodko uważa, że to wybiórcze podejście do zagadnienia i nieprawdziwe. W 2008 r. Polska nie była w strefie euro. Złoty był przewartościowany i w tym czasie wielu ludzi zaciągnęło kredyty hipoteczne w obcej walucie, głównie we frankach szwajcarskich. Wmawiano Polakom, że złoty zyska na wartości. Kiedy do Polski dotarła fala kryzysu, natychmiast wzrosły kursy euro i dolara w stosunku do złotego. Euro osiągnęło poziom nawet 4,90, a dolar 3,90. Gdyby nie było przewartościowania złotego, a Polska już w 2008 r. wprowadziła euro, nie doszłoby do likwidacji polskiego przemysłu stoczniowego. Stało się tak dlatego, że praktycznie wszystkie zbudowane statki wysyłane były za granicę, a rozliczenia dokonywano w euro. Produkcja nie była opłacalna przy kursie 3,20 PLN za 1 EUR. Wniosek jest prosty: gdyby w 2008 r. Polska była w strefie euro, obecnie nie byłoby dramatów ludzi, którzy wzięli wieloletnie kredyty we frankach szwajcarskich, a przemysł stoczniowy dalej mógłby funkcjonować. Należy podkreślić, że w krótkim okresie osłabienie złotego amortyzowało skalę spowolnienia gospodarczego i w pewnym stopniu uratowało Polskę przed recesją. Trzeba nadmienić, że gdyby w Polsce była waluta euro i została przyjęta po właściwym kursie to byłoby to dla Polski bardziej korzystne. Według prof. Grzegorza Kołodki właściwy kurs to taki, który zapewnia konkurencyjność polskiemu eksportowi i wynosi 4 PLN plus minus 5%. Uważa on, że obecnie jest bardzo dobry czas dla Polski, aby wejść do strefy euro. Wynika to z tego, że bogate kraje Unii Europejskiej będą bardziej ustępliwe w stosunku do polskich żądań i oczekiwań. Ekonomiczne korzyści krajów połączonych eksportowo takich, jak np. Niemcy, Beneluks czy Austria, które mogłyby mieć w przypadku wejścia Polski do strefy euro uwarunkowane są przyjęciem przez Polskę euro z silnym pieniądzem.

¹¹ www.gov.pl Ministerstwo Finansów, dostęp 20.12.2020 r.

Silny pieniądź osłabia polską gospodarkę. Gdyby Polska weszła do strefy euro po kursie 3,20 zł, z przewartościowanym złotym, kraje Europy Zachodniej zyskałyby ogromny rynek zbytu i zapełniły polski rynek swoimi produktami. To niewątpliwie ograniczałoby dynamikę, a nawet bezwzględny poziom krajowej produkcji, zmniejszając tym samym poziom zatrudnienia i dochody ludności oraz dochody podatkowe państwa. Pozostawanie przy złotym i brak działań w kierunku wejścia do strefy euro powoduje wolniejsze tempo wzrostu polskiej gospodarki, a więc relatywnie niższy poziom życia Polaków w porównaniu do mieszkańców Unii Europejskiej.

Sytuacja ekonomiczna i nastroje w Polsce

Dnia 2 stycznia 2018 r. znani i cenieni polscy ekonomiści wystosowali list otwarty do premiera Mateusza Morawieckiego, w którym zwrócili się o wznowienie przygotowań do wejścia Polski do strefy euro. Sygnatariusze przypomnieli, że przyjęcie przez Polskę euro będzie wypełnieniem naszych traktatowych zobowiązań. Nadmienili także, że wstąpienie do wspólnej strefy walutowej może być sposobem na wyjście Polski z impasu, w jakim znalazła się na forum europejskim oraz zabezpieczeniem przed dostaniem się w strefę wpływów Rosji. List podpisało 22 ekonomistów: Marek Belka - były premier i szef NBP, Henryka Bochniarz - szefowa Konfederacji Lewiatan, doktor nauk ekonomicznych - Andrzej S. Bratkowski, prof. dr hab. - Jan Czekaj, prof. Dariusz Filar, prezes i założyciel Business Centre Club - Marek Goliszewski, polski ekonomista i fizyk, doktor nauk ekonomicznych - Stanisław Gomułka, prof. dr hab. - Marian Gorynia, prof. dr hab. - Marek Góra, dr nauk ekonomicznych - Mirosław Gronicki, prof. nauk ekonomicznych - Jerzy Hausner, główny ekonomista Polskiej Rady Biznesu - Janusz Jankowiak, prof. ALK dr hab. - Łukasz Kozłowski, prof. dr hab. - Andrzej K. Koźmiński, dr nauk ekonomicznych - Andrzej Malinowski, prof. nauk ekonomicznych - Adam Noga, prof. dr hab. - Wiesława Przybylska-Kapuścińska, polski ekonomista, współzałożyciel GPW w Warszawie - Wiesław Rozłucki, dr nauk ekonomicznych - Małgorzata Starczewska-Krzysztozek, prof. dr hab. - Witold M. Orłowski, prof. nauk ekonomicznych - Jerzy Wilkin, prof. nauk ekonomicznych, były członek RPP - Andrzej Wojtyła¹². Sygnatariusze listu do premiera Mateusza Morawieckiego stwierdzili, że *„Wybór, czy przystąpić do wspólnej strefy walutowej w 90 proc. powinien być uwarunkowany przez oceny w kategoriach ekonomicznych. W tym temacie od początku obserwujemy falowanie „opinii”*. Prof. Adam Noga podkreślił, że *„rola złotego jako mechanizmu łagodzącego wstrząsy gospodarcze jest przeceniana. Osłabienie złotego może pomagać eksporterom, ale przecież kurs nie zmienia się w jedną stronę. Czasem złoty się umacnia. Dla przedsiębiorców ważniejsze od ewentualnych korzyści z tytułu zmian kursowych jest to, aby mogli planować rozwój, inwestycje. A temu sprzyjałoby euro”*. Prof. Andrzej Sopoćko podkreślił, że od kilku lat kurs złotego wobec euro zmienia się nieznacznie. Przeciwnicy wprowadzenia Polski do strefy euro argumentują, że Polska powinna mieć narzędzie kursowe pomocne przy stabilizowaniu gospodarki w przypadku płynnego kursu. Jednak kurs złotego wobec euro jest wystarczająco stabilny i nie wymaga zastosowania jakichkolwiek narzędzi do jego stabilizacji. Ponadto spada wiarygodność banku centralnego, co jest wystarczającym bodźcem do podjęcia działań w kierunku wstąpienia do strefy euro, podkreślił prof. Andrzej Wojtyła w rozmowie z Grzegorzem Siemionczykiem dla Rzeczpospolitej z dnia 15 kwietnia 2019 r. pt. *„Euro w Polsce: argumenty kontra demagogia”*¹³.

¹² www.money.pl/gospodarka z dnia 2.01.2018 r. dostęp 20.12.2020 r.

¹³ Siemionczyk G. a artykuł *„Euro w Polsce: argumenty kontra demagogia”*, Rzeczpospolita, 15.04.2019 r.

Większość ekonomistów twierdzi, że do wejścia do strefy euro należy się przygotować niezależnie od tego, kiedy to ma nastąpić. Samo przyjęcie waluty euro nie zmieni polskiej gospodarki, ponieważ o jej zmianie zadecydują trendy demograficzne, nowe technologie, innowacje, edukacja, otwarte granice. *„Koncentrowanie się w dyskusji o euro na bieżących wskaźnikach makroekonomicznych to nieporozumienie. Przygotowanie do członkostwa w unii walutowej to proces co najmniej kilkuletni. Warto podjąć takie starania choćby po to, aby w najbardziej korzystnym momencie być gotowym na przyjęcie euro”* - podsumował prof. Andrzej Wojtyna.

Wyniki i dyskusja

Analiza makroekonomiczna dotycząca krajów strefy euro

Przeciwnicy wprowadzenia Polski do strefy euro twierdzą, że nowa waluta spowoduje ogromny wzrost poziomu inflacji i wzrostu cen. Polacy obawiają się gwałtownego obniżenia poziomu życia, zwłaszcza ci niezamożni i żyjący na granicy ubóstwa. Krytyczne wypowiedzi polityków obecnego rządu o strefie euro nie potwierdzają dane zebrane przez Ministerstwo Finansów czy GUS.

Badanie obejmuje gospodarki w państwach, które przyjęły walutę euro po 2007 r. Należą do nich: Słowenia (2007 r.), Cypr, Malta (2008 r.), Słowacja (2009 r.), Estonia (2011 r.) i Łotwa (2014 r.). Dla porównania przedstawiono dane Polski jako kraju dążącego do wejścia do strefy euro. W analizie porównawczej uwzględniono następujące wskaźniki makroekonomiczne:

- wskaźnik wzrostu PKB;
- średnioroczna stopa inflacji;
- wskaźniki bezrobocia i zatrudnienia.

Stopa wzrostu gospodarczego to wyrażony w procentach stosunek przyrostu realnego produktu krajowego brutto (PKB) do jego wielkości w okresie bazowym. Zwyczajowo nazywana m.in. „wzrostem PKB (w ujęciu realnym)” i „(realnym) tempem wzrostu PKB”¹⁴.

Stopa inflacji to procentowa zmiana ogólnego poziomu cen w kolejnych okresach, najczęściej liczona rok do roku. Poziom cen wyznaczany jest przez średnią ważoną cen towarów i usług w gospodarce. Uśrednienie jest uproszczeniem rzeczywistości, ponieważ ceny nie wszystkich dóbr czy usług rosną (maleją) w tym samym stopniu. W praktyce jest to jednak bardzo wygodne i dlatego w wielu statystykach posługujemy się wskaźnikami cen tj. CPI czy PPI. Ogólny trend wzrostu przeciętnej ceny dóbr i usług określany jest mianem inflacji (inaczej dodatnia stopa inflacji), a w przypadku spadku przeciętnej ceny dóbr i usług mówimy o deflacji (inaczej ujemna stopa inflacji). Alternatywą przy obliczaniu poziomu cen może być np. deflator PKB będący stosunkiem nominalnego PKB do realnego PKB, innymi słowy oznacza on cenę dóbr i usług uwzględnionych w PKB w danym roku w stosunku do cen tych samych dóbr i usług w roku bazowym¹⁵.

Miarą bezrobocia jest stopa bezrobocia, którą obliczamy jako procent udziału bezrobotnych w ilości ludności czynnej zawodowo. W stan osób aktywnych zawodowo wliczamy osoby pracujące oraz bezrobotne. Wzrost wskaźnika bezrobocia następuje zwykle podczas sezonowych zwolnień w kraju.

¹⁴ www.pl.wikipedia.org dostęp 20.12.2020 r.

¹⁵ www.mfiles.pl Encyklopedia Zarządzania, dostęp 20.12.2020 r.

stopa bezrobocia = bezrobotni aktywni zawodowo · 100%¹⁶

Pierwszym wskaźnikiem poddanym analizie jest wskaźnik rocznej inflacji. Wszystkie dane pozyskano z oficjalnych stron Eurostatu. Dane źródłowe dotyczyły okresu od 2004 r. do 2015 r. i obejmowały okres przed i po wejściu danego kraju do strefy euro.

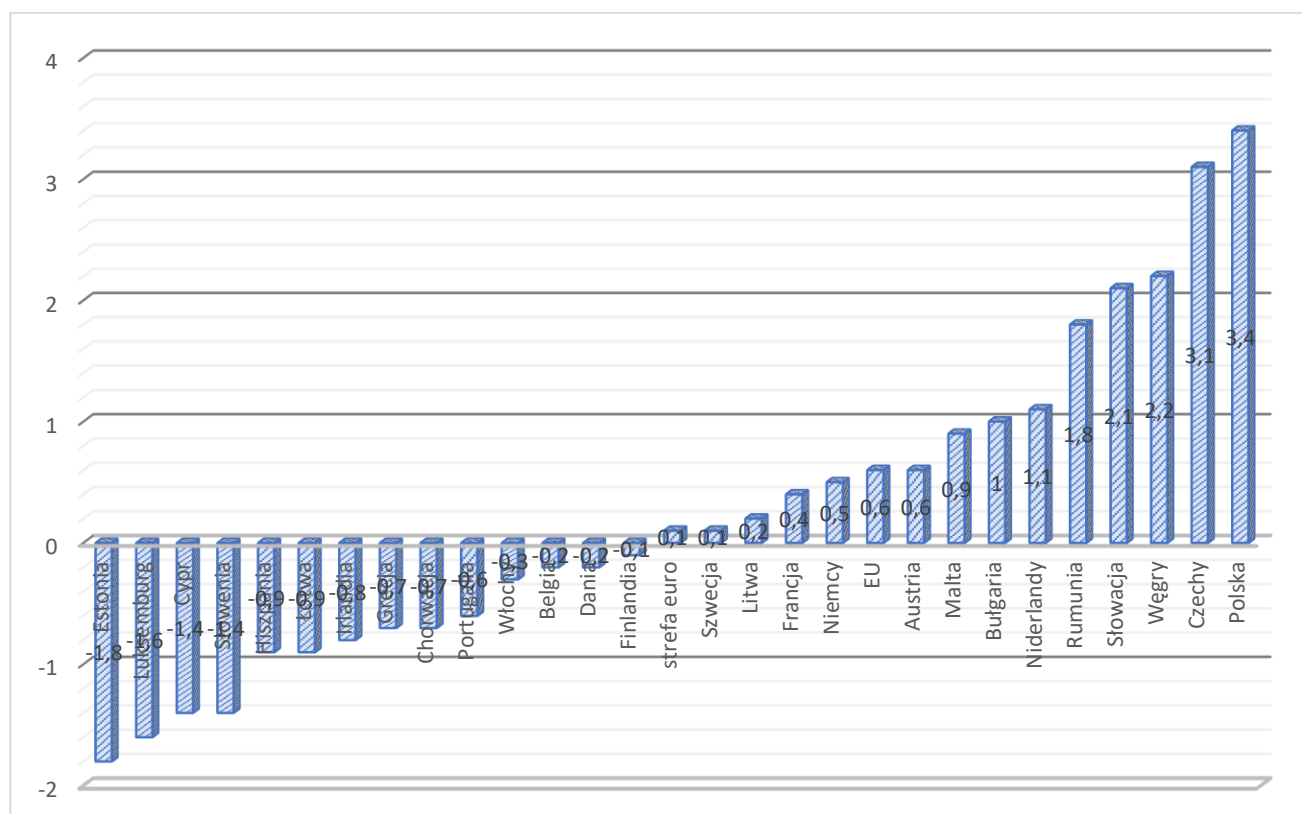
Tabela 1. Wskaźnik rocznej inflacji (HICP) w krajach przyjmujących walutę euro w latach 2004-2015 (średnioroczna w%)

Kraj	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Słowenia	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	2,8	1,9	0,4	- 0,8
Cypr	1,9	2,0	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1	0,4	- 0,3	- 1,5
Malta	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2,0	2,5	3,2	1,0	0,8	1,2
Słowacja	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	- 0,1	- 0,3
Estonia	3,0	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2	3,2	0,5	0,1
Łotwa	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	- 1,2	4,2	2,3	0,0	0,7	0,2
Polska	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,6	3,9	3,7	0,8	0,1	- 0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

W listopadzie 2020 r. roczna inflacja w strefie euro wyniosła -0,3% i była stabilna w porównaniu z październikiem 2020 r.¹⁷

Rysunek 1. Roczna stopa inflacji HICP (%) w maju 2020 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

¹⁶ www.mfiles.pl Encyklopedia Zarządzania, dostęp dnia 20.12.2020 r.

¹⁷ Eurostat, dane z listopada 2020 r. dostęp dnia 20.12.2020 r.

Według najnowszych danych GUS inflacja konsumencka (CPI) w Polsce wynosi 2,9% rok do roku. Różnica we wskazaniach GUS i Eurostatu wynika z przyjęcia nieco innej metodologii mierzenia tego wskaźnika. Eurostat wykorzystuje wskaźnik HICP, którego głównym zadaniem jest możliwość porównywania ze sobą wskaźników w różnych krajach Unii Europejskiej i ocena stabilności cen w odniesieniu do unii monetarnej i ekonomicznej. Jak wskazał Eurostat, HICP nie ma w zamierzeniu być wskaźnikiem kosztów życia. GUS podaje inflację CPI, której głównym celem jest mierzenie tego, jak zmieniają się ceny dóbr i usług kupowanych przez gospodarstwa domowe. Pomimo innych od CPI głównych celów wskaźnika HICP daje on pewien ustandaryzowany obraz tego, na ile stabilne są ceny w danym kraju i pozwala je w systematyczny sposób porównać z innymi. Według prognozy banku Goldman Sachs z końca lutego inflacja CPI w Polsce w ujęciu rocznym ma wynieść 3,7% w całym 2020 r. czyli powyżej konsensusu rynkowego zakładającego 3,3%¹⁸.

Inflacja konsumencka (ang. *consumer price index*, CPI) to indeks zmiany cen towarów i usług konsumpcyjnych. Najpopularniejsza na świecie miara inflacji/deflacji¹⁹.

Zharmonizowane wskaźniki cen konsumpcyjnych ang. (*Harmonized Indices of Consumer Prices*, HICP) obliczane są według ujednoczonej metodologii Unii Europejskiej przez kraje członkowskie. Podstawę do opracowania HICP dla Polski stanowi:

- obserwacja reprezentantów towarów i usług konsumpcyjnych;
- system wag oparty na strukturze spożycia indywidualnego w sektorze gospodarstw domowych ze statystyki rachunków narodowych sprzed dwóch lat.

Grupowanie towarów i usług konsumpcyjnych oparto na Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu opracowanej na potrzeby HICP (COICOP/HICP). Zharmonizowany wskaźnik cen obliczany jest według formuły Laspeyresa. Zgodnie z kryterium inflacyjnym zawartym w Traktacie z Maastricht, HICP jest podstawą do oceny stabilizacji cen. W Polsce wskaźnik ten jest obliczany od 1997 r. Zgodnie z aktami prawnymi Unii, retrospektywne dane w zakresie HICP mogą ulec zmianie w wyniku weryfikacji związanej z modyfikacją metodologii.²⁰

Wskaźniki ekonomiczne są to dane ekonomiczne i finansowe, których można użyć przy ocenie stanu gospodarki. Rządy, instytucje państwowe oraz prywatne firmy publikują regularnie raporty i dane ekonomiczne, które budzą zainteresowanie inwestorów. Z tego powodu, mogą one mieć znaczący wpływ na sytuację na Forex (rynku walutowym), zwłaszcza gdy opublikowane dane nie są zgodne z oczekiwaniami rynku²¹.

Indeks Etienne Laspeyresa, niemieckiego ekonomisty i statystyka to statystyczna formuła stworzona w 1871 r. przez niego w postaci ilorazu wartości pieniężnych, obliczanych przy stałych ilościach (w indeksie cen) lub cenach (w indeksie ilości), pochodzących z okresu bazowego.

Indeks cen ${}_tP$, porównujący wektory cen $P_2 = [p_{12}, p_{22}, \dots, p_{n2}]$ oraz $P_1 = [p_{11}, p_{21}, \dots, p_{n1}]$ jest obliczany następująco:

$${}_tP(P_2, P_1, Q_1) = \frac{\sum_{i=1}^n P_{i2} \cdot q_{i1}}{\sum_{i=1}^n P_{i1} \cdot q_{i1}} = \sum_{i=1}^n \frac{P_{i2}}{P_{i1}} w_{i1}$$

¹⁸ www.gus.gov.pl dostęp 20.12.2020 r.

¹⁹ www.pl.wikipedia.org b dostęp 20.12.2020 r.

²⁰ opracowanie własne Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl

²¹ www.tms.pl dostęp 20.12.2020 r.

gdzie $Q_i = [q_{i1}, q_{i2}, \dots, q_{in}]$ jest wektorem ilości, w_{i1} zaś udziałem wartościowym i tego dobra ($i = 1, 2, \dots, n$) w łącznej konsumpcji lub produkcji w okresie bazowym.

Indeks ilości jest obliczany wg formuły:

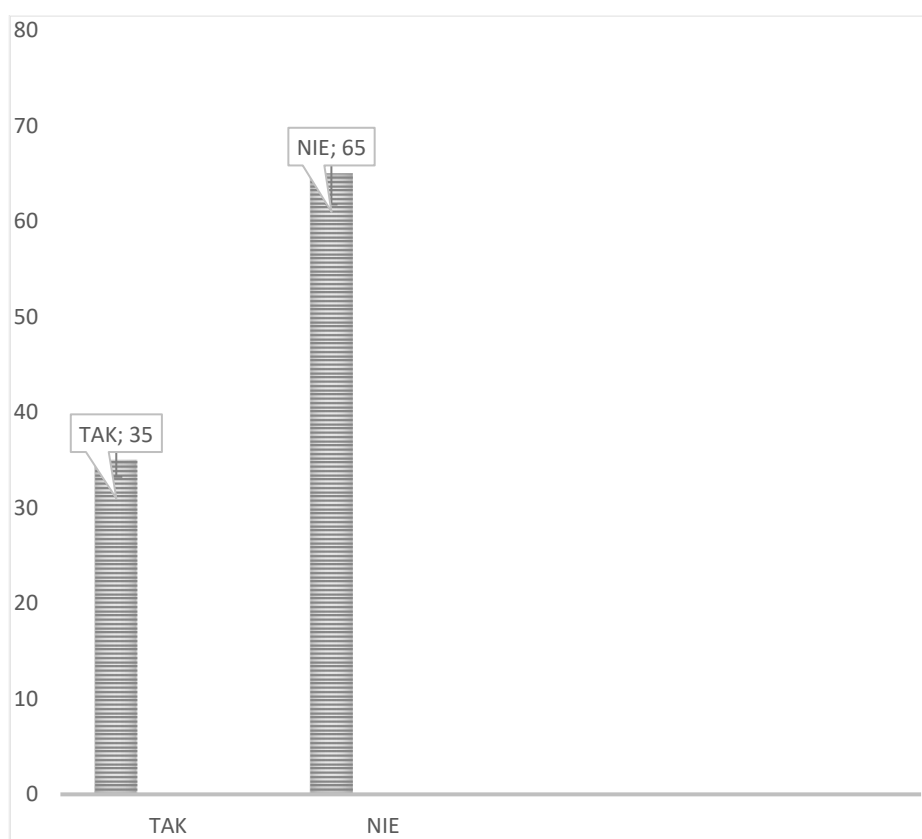
$$IQ(Q_2, Q_1, P_1) = \frac{\sum_{i=1}^n q_{i2} \cdot P_{i1}}{\sum_{i=1}^n q_{i1} \cdot P_{i1}} = \sum_{i=1}^n \frac{q_{i2}}{q_{i1}} w_{i1}$$

Indeks cen Laspeyresa jest stosowany powszechnie jako miernik inflacji oraz deflator PKB, pozwalający obliczać zmiany PKB w cenach stałych. Indeks ten nie spełnia testu odwracalności czynników, natomiast spełnia test odwracalności w czasie (indeks Fishera). Formuła Laspeyresa jest uznawana za gorsze przybliżenie indeksów zdefiniowanych w ramach ekonomicznej teorii indeksów niż indeks Fishera czy indeks Törnqvista²².

W Polsce przeprowadzane są sondaże i ankiety mające na celu zbadanie nastrojów społeczeństwa na temat wprowadzenia euro. Przykładami takich badań są:

- Instytut Badań Pollster na zlecenie Super Expressu (badanie z 10-11 kwietnia 2019 r.) *Czy jesteś za tym, by w Polsce wprowadzić euro?*
- SW Research na zlecenie serwisu rp.pl (badanie w dniach 16-17 kwietnia 2019 r.) *Czy chciałbyś, żeby Polska już wkrótce znalazła się w strefie euro?*

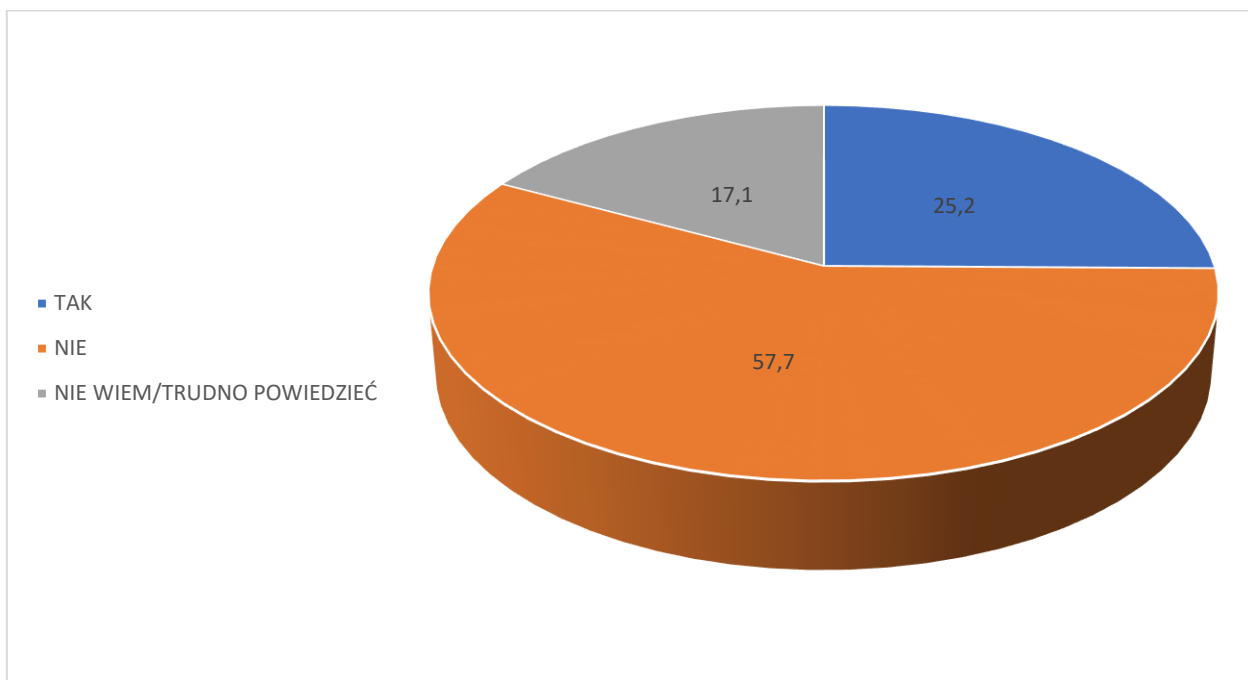
Rysunek 2. *Czy jesteś za tym, by w Polsce wprowadzić euro (w %)*



Źródło: Instytut Badań Pollster na zlecenie Super Expressu (badanie w dniach 10-11 kwietnia 2019 r.) *Czy jesteś za tym, by w Polsce wprowadzić euro?*

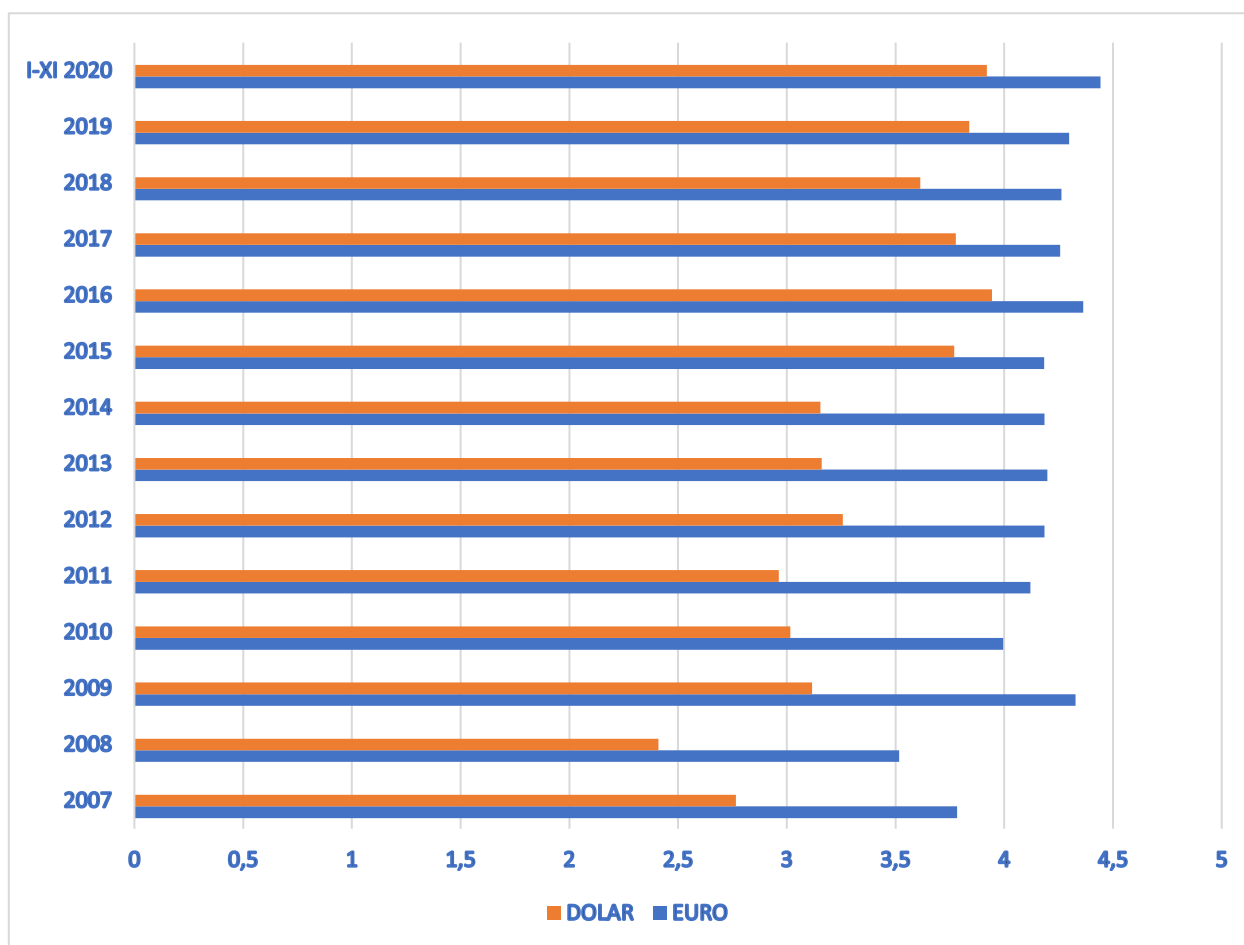
²² Laspeyres E. *Die Berechnung einer mittleren Waarenpreissteigerung*, „Jahrbüher für Natinalökonomie und Statistik” 1871 nr 16.

Rysunek 3. Czy chciałbyś, żeby Polska już wkrótce znalazła się w strefie euro? (w %)



Źródło: SW Research na zlecenie serwisu rp.pl (badanie w dniach 16-17 kwietnia 2019 r.)

Rysunek 4. Przeciętna wartość euro i dolara w latach 2007-XI 2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Banku Polskiego (odczyt 21.12.2020 r.)

Tabela 2. Czy uważasz, że wprowadzenie euro jest złą rzeczą w twoim kraju? (w %)

Rok/Liczba państw	11/2011 EU 17	10/2012 EU 17	10/2013 EU 17	10/2014 EU 18	10/2015 EU 19	10/2016 EU 19	10/2017 EU 19	10/2018 EU 19	10/2019 EU 19
Dobłą rzeczą	56	55	57	57	61	56	64	64	65
Złą rzeczą	36	35	33	33	30	33	25	25	26
Nie umiem odpowiedzieć	6	7	7	8	7	7	7	7	6
Nie wiem	2	3	3	2	2	4	4	4	3

Źródło: Flash Eurobarometer 481 Report, publikacja X 2019 r., Unia Europejska 2019, wersja angielska.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań Polacy niewątpliwie nie chcą wprowadzenia waluty euro i nie chcą być w strefie euro. Jak wcześniej wspomniano, główną przyczyną niechęci do innej waluty niż złoty jest obawa przed gwałtownym wzrostem cen towarów i usług przy jednoczesnych niższych dochodach na rodzinę. Obawę budzi także nagły wzrost stopnia inflacji, co dla Polaków oznacza obniżenie poziomu życia, często biedę. Oponenti wprowadzenia euro w Polsce uważają, że Polska nie jest przygotowana ekonomicznie i legislacyjnie do nowej waluty. Jednak zebrane i przedstawione dane temu przeczą. Ponadto podkreślają, że euro pozbawi Polskę niezależności i suwerenności. Prezes Prawa i Sprawiedliwości, wicepremier Jarosław Kaczyński w rozmowie radiowej w audycji Sygnały Dnia nadanej w Polskim Radiu dnia 24 maja 2019 r. stwierdził „Polska gospodarka, po wprowadzeniu euro, byłaby łatwiejsza do wykorzystania jako zasób przez bogatsze kraje”.²³ Natomiast premier Mateusz Morawiecki na Twitterze w dniu 13 kwietnia 2019 r. napisał „Polska gospodarka, po wprowadzeniu euro, byłaby łatwiejsza do wykorzystania jako zasób przez bogatsze kraje”. Niektórzy przedstawiciele opozycji jak, np. Katarzyna Lubnauer także uważają, że wprowadzenie euro byłoby bardzo niekorzystne dla Polski. Na Twitterze dnia 11 lipca 2018 r. napisała „Polska gospodarka, po wprowadzeniu euro, byłaby łatwiejsza do wykorzystania jako zasób przez bogatsze kraje”.

Obecne nieprzychylnie euro nastawienie polskiego społeczeństwa w dużej mierze wynika z retoryki rządu. Wchodząc do Unii Europejskiej Polacy oczekiwali poprawienia jakości życia, łatwiejszego poruszania się między państwami, napływu kapitału zagranicznego i środków finansowych z budżetu Unii Europejskiej. Po kilkunastu latach od przystąpienia Polski do Unii stosunek Polaków do podjętej decyzji nie zmienił się i nadal polskie społeczeństwo popiera przynależność do wspólnoty. Pomimo prawnych uregulowań dotyczących przyjęcia waluty euro, o czym Polacy zostali poinformowali, od lat stanowisko w tej kwestii nie zmienia się i widać duży sprzeciw i niechęć do waluty euro. Reasumując - polskie społeczeństwo i jego rząd zdecydowanie nie chcą wejścia do strefy euro. Uważają, że byłaby to niekorzystna decyzja i przyniosła więcej strat niż oczekiwanych profitów. Stanowisko Polaków w tej sprawie popierają sondaże przeprowadzane przez różne agencje. Chociaż Polska jest członkiem Unii Europejskiej i społeczeństwo polskie jest zadowolone z wejścia do Unii to nie chce wspólnej waluty. Na podstawie badań przeprowadzonych przez CBOS

²³ www.polskieradio24.pl, dostęp 20.12.2020 r.

w marcu 2019 r. 91% respondentów wyraziło zadowolenie z członkostwa w Unii Europejskiej, 5% było przeciwnych, a 4% niezdecydowanych²⁴.

Ustalenia traktatowe jasno określają warunki, które musi spełnić Polska chcąc wejść do strefy euro. Traktat wymaga, by przed wejściem do strefy euro kraj osiągnął „wysoki stopień trwałej konwergencji gospodarczej”. Oznacza to, że gospodarka musi być w stanie dotrzymać tempa gospodarkom państw, które już stosują wspólną walutę. Miarą konwergencji gospodarczej są postępy osiągnięte w zakresie: inflacji, wyników budżetowych i długu publicznego, kursu walutowego oraz długoterminowych stóp procentowych. Sytuacja gospodarcza musi być stabilna, a osiągnięte wyniki powinny być zbliżone i ugruntowane. Jest to bardzo ważne, ponieważ jeżeli gospodarki państw strefy euro będą mocne i odporne na jakiegokolwiek zaburzenia, wszystkie kraje tej strefy będą miały korzyści ze stabilnej waluty. Należy podkreślić konieczność zgodności prawodawstwa polskiego z traktatami unijnymi, a przede wszystkim ze statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego.²⁵ Nie jest możliwe korzystanie tylko z przywilejów i uprawnień nie spełniając jednocześnie ustalonych obowiązków. Uzgodnienia traktatowe to nie tylko ogromne przywileje dla Polski, np. dotacje, ale także ustalone wcześniej zobowiązania, z których należy się wywiązać niezależnie od tego jaka jest polityka wewnętrzna i zagraniczna rządu. Polska jako kraj leżący w Środkowej Europie nie powinien pozostać osamotniony w swoich działaniach na arenie międzynarodowej. Globalizacja wymusza współpracę i postęp.

Bibliografia

Książki

Laspeyres E. (1871). *Die Berechnung einer mittleren Waarenpreissteigerung*, „*Jahrbüher für Natinalökonomie und Statistik*” nr 16.

Komunikat z Badań Nr 59/2019, CBOS, kwiecień 2019 r.

Normy i standardy

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty
Opracowanie własne Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl

Artykuły dostępne online

Czekaj J. *Straszenie Polaków Euro*, Rzeczpospolita, dnia 15.04.2019 r.

Siemionczyk G. *Euro w Polsce: argumenty kontra demagogia*, Rzeczpospolita, dnia 15.04.2019 r.

Sobczyk S. (PAP) artykuł *Kotodko: na przyjęciu euro sporo byśmy skorzystali*, Puls Biznesu z dnia 28.05.2017 r.

www.money.pl/gospodarka z dnia 2.01.2018 r. dostęp 20.12.2020 r.

Orłowski W., Götz M., Nowak B., Wołkonowski J., Markiewicz M. *Jak żyć z euro? Doświadczenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej*, Warszawa 2018, Polska Fundacja im. Roberta Schumana

Blogi i strony internetowe

Folkeafstemning om euroen den 28.september 2000 (duń.) eu-oplysnigen.dk, dostęp 20.12.2020.
www.sv.wikipedia.org, dostęp 20.12.2020 r.

²⁴ Komunikat z Badań Nr 59/2019, CBOS, kwiecień 2019.

²⁵ www.ebc.europa.eu, odczyt 20.12.2020 r.

www.europa.eu, dostęp 20.12.2020
Ministerstwo Finansów www.gov.pl
www.dlugpubliczny.org/metoda-liczenia, dostęp 20.12.2020 r.
www.nbp.pl, statystyka bilansu płatniczego, zadłużenie zagraniczne Polski, dane roczne i dane kwartalne, dostęp 20.12.2020 r.
www.nbp.pl wydarzenia, Aktywa rezerwowe Polski w maju 2020 r. data publ. 5.06.2020 r.
www.gov.pl Ministerstwo Finansów, dostęp 20.12.2020 r.
www.pl.wikipedia.org dostęp 20.12.2020 r.
www.mfiles.pl Encyklopedia Zarządzania, dostęp 20.12.2020 r.
Eurostat, dane z listopada 2020 r. pobrane 20.12.2020 r.
www.gus.gov.pl, dostęp 20.12.2020 r.
www.tms.pl, dostęp 20.12.2020 r.
www.polskieradio24.pl, odczyt 20.12.2020 r.
www.ebc.europa.eu, dostęp 20.12.2020 r.